

Kształcenie i szkolenie zawodowe w Polsce

Krótki opis systemu

Kształcenie i szkolenie zawodowe w Polsce

Krótki opis systemu

Odniesienia do niniejszej publikacji:

Cedefop. (2026). *Kształcenie i szkolenie zawodowe w Polsce: krótki opis*. Urząd Publikacji Unii Europejskiej

<http://dx.doi.org/10.2801/9042925>

Wiele dodatkowych informacji na temat Unii Europejskiej można znaleźć w Internecie, na przykład na serwerze Europa

(<http://europa.eu>).

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2026 r.

© Cedefop, 2026

O ile nie zaznaczono inaczej, ponowne wykorzystanie niniejszego dokumentu jest dozwolone na warunkach licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe \(CC BY 4.0\)](#)

Oznacza to, że ponowne wykorzystanie jest dozwolone pod warunkiem odpowiedniego wskazania źródła i wprowadzonych zmian. W przypadku wykorzystania lub powielania zdjęć lub innych materiałów, które nie są własnością Cedefop, należy uzyskać zgodę bezpośrednio od właścicieli praw autorskich.

PDF

ISBN 978-92-896-3823-4

doi:10.2801/9042925

TI-01-25-002-PL-N

Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego

(Cedefop) jest centrum referencyjnym Unii Europejskiej w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, umiejętności i kwalifikacji.

Dostarczamy informacji, badań, analiz i danych dotyczących kształcenia i szkolenia zawodowego, umiejętności i kwalifikacji na potrzeby kształtowania polityk publicznych w państwach członkowskich UE.

Cedefop został założony w 1975 r. na mocy rozporządzenia Rady (EWG) nr 337/75. Decyzja ta została uchylona w 2019 roku przez rozporządzenie (UE) 2019/128, które ustanowiło Cedefop jako agencję Unii Europejskiej z odnowionym mandatem.

Europa 123, 570 01 Saloniki (Pylea), Grecja
Pocztą: Cedefop, Service Post, 570 01 Thermi, Grecja
Tel. +30 2310490111 24 +30 2310490020

E-mail: info@cedefop.europa.eu
www.cedefop.europa.eu

Jürgen Siebel, *Dyrektor Wykonawczy*
Tony Donohoe, *Prezes Zarządu*

Przedmowa

Polska sprawuje prezydencję w Radzie Unii Europejskiej na początku nowej kadencji Komisji Europejskiej (2024–2029), w kluczowym okresie dyskusji nad dalszą współpracą państw UE oraz nad priorytetami na lata 2025–2030 w obszarze edukacji i kształcenia zawodowego. Cele takie jak: doskonalenie kształcenia umiejętności, podnoszenie kompetencji cyfrowych, elastyczność, zapewnienie wysokiej jakości, włączenie społeczne oraz dążenie do doskonałości zawodowej od lat pozostają w centrum europejskiej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (VET). Wiele z nich należy również do priorytetów polskiej prezydencji.

Wysokiej jakości systemy kształcenia i szkolenia zawodowego mają kluczowe znaczenie wobec wyzwań, przed którymi stoi Europa. Wyposażają one jednostki w umiejętności i kompetencje niezbędne w szybko zmieniającym się globalnym otoczeniu, wzmacniają konkurencyjność i wzrost gospodarczy oraz sprzyjają spójności społecznej.

Polski system kształcenia i szkolenia zawodowego odzwierciedla bogatą tradycję edukacyjną kraju oraz aspiracje budowania aktywnego, przygotowanego na przyszłość społeczeństwa. Dążenia Polski do wzmocnienia kapitału ludzkiego poprzez doskonalenie umiejętności są spójne z unijną polityką VET, określoną w Zaleceniu Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności (Rada Unii Europejskiej, 2020) oraz w Deklaracji z Osnabrück (Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021).

Reformy edukacyjne wprowadzane od 2017 r. przyniosły istotne zmiany w polskim systemie VET, czyniąc go bardziej atrakcyjnym, zróżnicowanym i elastycznym, ukierunkowanym na szerokie grupy osób w różnym wieku oraz o zróżnicowanym statusie społecznym i zawodowym. System zapewnia obecnie różne formy kształcenia i szkolenia zarówno młodzieży, jak i osób dorosłych.

Współpraca z interesariuszami, czyli jeden z kluczowych priorytetów Europejskiego programu na rzecz umiejętności, przyczyniła się do unowocześnienia programów nauczania, podniesienia jakości doskonalenia nauczycieli oraz wzmocnienia partnerstw branżowych. Sektorowe rady ds. kompetencji oraz branżowe centra umiejętności (BCU), podobne do centrów doskonałości zawodowej, odpowiadają na specyficzne potrzeby branż. Ułatwiają współpracę oraz rozwijają specjalistyczne umiejętności uczniów, nauczycieli, pracowników i dorosłych chcących się przekwalifikować, jednocześnie realizując koncepcję doskonałości zawodowej w VET.

Pracodawcy są zachęceni do aktywniejszej roli w kształceniu i szkoleniu zawodowym w zakresie identyfikowania potrzebnych umiejętności i kwalifikacji, przeglądu programów kształcenia i szkolenia zawodowego, współtworzenia zadań egzaminacyjnych oraz udziału w kształceniu praktycznym. W Polsce we wszystkich programach VET obowiązuje tzw. uczenie się w miejscu pracy (ang. *work-based learning*, *WBL*).

Nowa Komisja Europejska podkreśliła znaczenie inwestowania w edukację i szkolenia jako sposób przeciwdziałania niedoborom siły roboczej i wyzwaniom demograficznym. Jest to priorytet polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Polski system kształcenia i szkolenia zawodowego jest dobrze przygotowany do realizacji tego celu. Dostosowując inicjatywy szkoleniowe do potrzeb kluczowych sektorów, Polska zamierza zwiększać konkurencyjności i zapewniać stabilny napływ wykwalifikowanych pracowników.

Transformacja cyfrowa i zielona znacząco zwiększają zapotrzebowanie na odpowiednie kompetencje. Kompetencje cyfrowe oraz kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem środowiska są obecnie włączane do programów kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce. Do najnowszych inicjatyw należą nowe zasoby online oraz mikropoświadczenia w formie cyfrowych odznak (Open Badges), które wspierają podnoszenie kompetencji cyfrowych i realizację szerszych

celów UE. Ponadto wdrażanie Zalecenia Rady Europejskiej z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie kluczowych czynników sprzyjających skutecznej edukacji i szkoleniom cyfrowym oraz aktualizacja Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej, które mają zostać omówione podczas polskiej prezydencji, potwierdzają zaangażowanie Polski w te obszary.

Dodatkowo polskie mechanizmy systematycznego gromadzenia i analizy danych o umiejętnościach dostarczają cennych informacji niezbędnych do podejmowania decyzji na różnych poziomach, przyczyniając się do lepszego ukierunkowania oferty kształcenia i szkolenia zawodowego na potrzeby rynku pracy. Praktyki monitorowania losów absolwentów dodatkowo podnoszą jakość i skuteczność doradztwa zawodowego.

Przyszłość VET w Polsce będzie kształtowana także przez zdolność systemu do zapewnienia włączania społecznego i dostępności. Polska dąży do budowania bardziej inkluzywnego społeczeństwa poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz oferowanie każdemu możliwości uczenia się przez całe życie i podnoszenia kwalifikacji, zwłaszcza osobom z niepełnosprawnościami i dorosłym poszukującym nowych ścieżek kariery.

Kontynuując inwestycje w kształcenie i szkolenie zawodowe, Polska nie tylko przygotowuje swoje społeczeństwo na przyszłość, ale także przyczynia się do odporności i dobrobytu całej Unii Europejskiej.

Niniejszy krótki opis, opracowany w ścisłej współpracy z krajowym partnerem sieci ReferNet Cedefopu, ma przybliżyć europejskiej opinii publicznej system VET w Polsce, jego charakterystyczne cechy oraz wyzwania. Mamy nadzieję, że publikacja będzie sprzyjać współpracy państw członkowskich UE w obszarze VET, wspierać dyskusję na temat przyszłości kształcenia i szkolenia zawodowego, wzmacniać mobilność osób uczących się i nauczycieli oraz służyć decydom, badaczom, instytucjom VET oraz innym czytelnikom w całej Europie i poza nią. Publikacja stanowi część serii opracowań Cedefopu przygotowanych dla państw UE sprawujących prezydencję w Radzie Unii Europejskiej ⁽¹⁾.

Jürgen Siebel
Dyrektor wykonawczy

Loukas Zahilas
*Kierownik departamentu
kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kwalifikacji*

⁽¹⁾ Oprócz krótkiego opisu systemu opublikowano również ulotkę *Spotlight on VET* (Cedefop, 2025) i film animowany przedstawiający krajowy system kształcenia i szkolenia zawodowego dla każdego kraju sprawującego prezydencję w Radzie Unii Europejskiej.

Podziękowania

Niniejsza publikacja została opracowana przez Cedefop, Departament Kształcenia i Szkolenia Zawodowego oraz Kwalifikacji pod nadzorem Loukasa Zahilasa. Za publikację odpowiedzialna była Inés Sancha Gonzalo, ekspertka Cedefop.

Cedefop pragnie podziękować Jerzemu Bieleckiemu, Annie Maliszewskiej i Katarzynie Matuszczak z Instytutu Badań Edukacyjnych – Państwowego Instytutu Badawczego za ich cenny wkład w powstanie tej publikacji.

Publikacja została zrecenzowana przez Irinę Jemeljanową, ekspertkę Cedefop.

Spis treści

Przedmowa.....	4
Polska.....	11
1. Czynniki zewnętrzne wpływające na kształcenie i szkolenie zawodowe.....	12
1.1. Dane demograficzne	13
1.2. Wskaźniki dotyczące gospodarki i rynku pracy	14
1.2.1. Struktura gospodarcza	15
1.2.2. Zatrudnienie i bezrobocie	16
1.2.3. Regulacje dotyczące zawodów	19
1.3. Poziom wykształcenia	19
1.4. Polityka zatrudnienia wpływająca na kształcenie i szkolenie zawodowe	22
2. Struktura i organizacja kształcenia zawodowego	24
2.1. Przegląd systemu edukacji i szkoleń.....	26
2.2. Kształcenie i szkolenie zawodowe początkowe regulowane przez państwo	29
2.2.1. Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkoły podstawowej	31
2.2.2. Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkoły ponadpodstawowej ...	31
2.2.3. Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie policealnym i wyższym	33
2.2.4. Nauka w miejscu pracy w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	34
2.2.5. Inne programy szkoleniowe.....	37
2.2.6. Specjalne potrzeby szkoleniowe	39
2.3. Zarządzanie kształceniem i szkoleniem zawodowym	39
2.4. Finansowanie kształcenia i szkolenia zawodowego.....	41
2.4.1. Finansowanie kształcenia i szkolenia zawodowego w ramach rynku pracy	43
2.5. Organizatorzy kształcenia i szkolenia zawodowego	44
2.6. Nauczyciele i instruktorzy kształcenia i szkolenia zawodowego	46
2.6.1. Nauczyciele i instruktorzy kształcenia i szkolenia zawodowego	47
2.6.3. Ciągły rozwój zawodowy nauczycieli i instruktorów	49
3. Kształtowanie kwalifikacji zawodowych	51
3.1. Prognozowanie zapotrzebowania na umiejętności	52
3.2. Projektowanie kwalifikacji.....	53
3.3. Walidacja efektów uczenia się.....	54
3.3.1. Uznawanie zagranicznych kwalifikacji zawodowych	55
3.4. Zapewnienie jakości	56
4. Promowanie uczestnictwa w kształceniu i szkoleniu zawodowym	58
4.1. Zachęty dla uczniów.....	59
4.1.1. Mobilność międzynarodowa	60
4.1.2. Zachęty dla osób kontynuujących kształcenie i szkolenie zawodowe.....	60
4.1.3. Wspieranie potencjału organizatorów kształcenia zawodowego i szkoleń.....	64
4.2. Zachęty dla firm szkoleniowych.....	65
4.2.1. Wsparcie dla praktyk zawodowych	66
4.3. Poradnictwo i doradztwo	67
4.3.1. Poradnictwo w systemie edukacji.....	68
4.3.2. Doradztwo w zakresie aktywnej polityki rynku pracy.....	69
4.4. Wyzwania i możliwości rozwoju	69

Skróty	72
Bibliografia.....	73
Dalsze źródła informacji	79
Strony internetowe i bazy danych	83

Tabele i wykresy

Wykresy

1. Prognoza ludności według grup wiekowych oraz wskaźnika obciążenia demograficznego w latach 2024–2070	13
2. Realne tempo wzrostu PKB (zmiana procentowa w stosunku do poprzedniego roku) w Polsce i UE-27 w latach 2013–2023	15
3. Bezrobocie ogółem jako odsetek populacji w wieku 25–74 lata w Polsce i UE-27 w latach 2014–2023	16
4. Stopa bezrobocia (w grupach wiekowych 15–24 i 25–64) według poziomu wykształcenia w latach 2013–2023	17
5. Wskaźnik zatrudnienia absolwentów szkół kształcenia zawodowego (20–34 lata, ISCED 3 i 4) w Polsce i UE-27 w latach 2019–2023	18
6. Liczba ludności (w wieku 25–64 lata) według najwyższego poziomu wykształcenia osiągniętego w 2022 r., UE-27 i Islandia	20
7. Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym osób w wieku 25–64 lata w Polsce i UE-27 w latach 2013–2023	21
8. Odsetek osób przedwcześnie kończących naukę w systemie edukacji i szkoleń w Polsce i UE-27 w latach 2014–2023	22
9. Kształcenie i szkolenie zawodowe w polskim systemie edukacji i szkoleń w latach 2022–2023	25
10. Programy zatrudnienia młodocianych	36
11. Wydatki publiczne na edukację i subwencje dla jednostek samorządu terytorialnego w latach 2003–2022	42
12. Struktura szkół kształcenia zawodowego według typu i instytucji zarządzającej w roku szkolnym 2022/2023	44
13. Źródła zewnętrznego finansowania szkoleń według wielkości przedsiębiorstwa (liczba pracowników) w 2020 r. (%)	66

Tabele

1. Liczba i udział firm według liczby pracowników w 2022 r.	15
2. Udział w zatrudnieniu według sektora gospodarki i płci (%) w 2022 r.	17
3. Trend w całkowitym wskaźniku zatrudnienia absolwentów szkół kształcenia zawodowego (w wieku 20–34 lat, ISCED 3 i 4) w Polsce i UE-27 w latach 2019–2023	18
4. Udział uczniów zawodowych szkół średnich II stopnia wśród wszystkich uczniów szkół średnich II stopnia i zróżnicowanie w Polsce i UE-27 w latach 2018–2022	20
5. Liczba uczniów w edukacji formalnej w Polsce w roku szkolnym 2022/2023	27
6. Liczba szkół kształcenia i szkolenia zawodowego, uczniów i absolwentów w latach 2021–2023 (stan na 30 września 2023 r.)	31
7. Liczba i udział uczniów w szkołach ponadpodstawowych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według typu szkoły (łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy) w roku szkolnym 2022/2023	32
8. Liczba szkół policealnych, uczniów i absolwentów oraz udział kobiet wśród uczniów i absolwentów w latach 2021–2023 (stan na 30 września 2023 r.)	34
9. Liczba zakładów rzemieślniczych prowadzących szkolenia i młodocianych pracowników odbywających szkolenie zawodowe w rzemiośle w 2023 r.	37

10. Dystrybucja środków na edukację przez samorządy lokalne w 2022 r.	42
11. Liczba nauczycieli według typu szkoły i ich udział według kategorii awansu w roku szkolnym 2022/2023	47
12. Szczegółowa specyfikacja wymagań wobec osób prowadzących szkolenia w przedsiębiorstwach	49
13. Projekty mobilności międzynarodowej w ramach programu Erasmus+ w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego w latach 2022–2024	60
14. Cechy dwóch form kształcenia zawodowego dorosłych.....	61
15. Szkolenia dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracowników w wieku 45 lat i starszych w 2023 r.....	63

Polska

© stock.adobe.com

Powierzchnia	311 928 km kw. (Unia Europejska, 2025)
Stolica	Warszawa
Ustrój polityczny	Polska jest republiką parlamentarną, w której premier jest szefem rządu, a prezydent jest głową państwa (Unia Europejska, 2025).
Liczba ludności (2023)	36 753 736 (Eurostat, 2023).
Realny PKB na mieszkańca (2022)	EUR 14 670 (Eurostat, 2023).
Władza ustawodawcza	Parlament dwuizbowy

Rozdział 1.

Czynniki zewnętrzne wpływające na kształcenie i szkolenie zawodowe

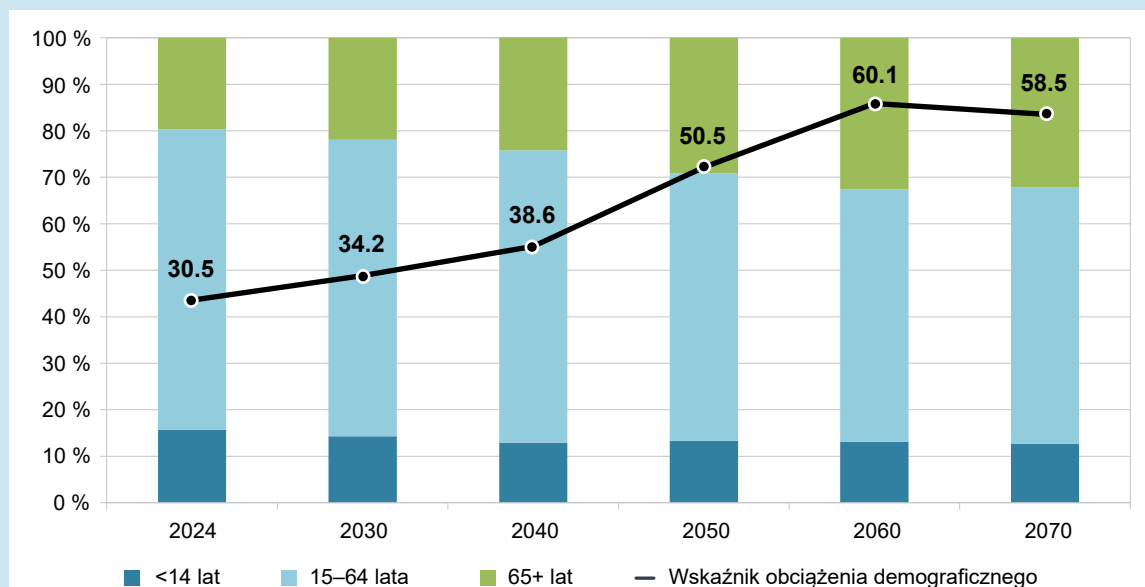

1.1. Dane demograficzne

Polska – licząca 36 753 736 mieszkańców – jest piątym pod względem liczby ludności państwem członkowskim Unii Europejskiej (Eurostat, 2023e) i siódmym co do wielkości pod względem powierzchni. Kraj jest podzielony na 16 województw ⁽²⁾, w dużej mierze opartych na historycznych regionach. Władza administracyjna na szczeblu województwa jest współdzielona przez wojewodę (powoływanego przez rząd), sejmik województwa (organ wybieralny) oraz zarząd województwa wybrany przez sejmik.

Liczba ludności zmniejszyła się od 2022 r. o 0,37%. Zmiany demograficzne w ostatnich latach wynikały głównie z ujemnego przyrostu naturalnego, który utrzymuje się od 2013 r. Oczekuje się, że wskaźnik obciążenia demograficznego wzrośnie z 30,5 w 2024 r. do 58,5 w 2070 r. ⁽³⁾ (wykres 1).

Wykres 1. Prognoza ludności według grup wiekowych oraz wskaźnika obciążenia demograficznego w latach 2024–2070

Uwaga: dane dotyczące populacji na dzień 1 stycznia 2024 r.

Źródło: Eurostat (2024e).

Polska jest raczej jednorodna pod względem narodowościowym i językowym. Według [Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021](#) 98,84% ludności identyfikowało się jako Polacy, a 99,56% stwierdziło, że w domu mówi po polsku. Pozostałe zadeklarowane narodowości to: niemiecka (144 177), ukraińska (82 440), białoruska (56 607) i angielska (54 424) (Główny Urząd Statystyczny, 2021).

Wielu Ukraińców uciekło ze swojego kraju z powodu wybuchu konfliktu zbrojnego w 2022 r. Do marca 2023 r. blisko milion mieszkańców Ukrainy było objętych ochroną czasową w Polsce, z czego ponad dwie trzecie miało mniej niż 20 lat (Główny Urząd Statystyczny, 2023b).

⁽²⁾ Struktura administracyjna obejmuje: województwo, powiat oraz gminę.

⁽³⁾ Wskaźnik obciążenia demograficznego definiuje się jako stosunek liczby osób w wieku 65 lat i więcej do liczby osób w wieku produkcyjnym (od 15 do 64 lat). Wartość ta jest wyrażona w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (15–64 lata).

Zmiany demograficzne w populacji mają bezpośredni wpływ na liczbę uczniów rozpoczynających naukę. W szczególności liczba osób w wieku 15–24 lat maleje z roku na rok. Jednak w roku szkolnym 2021/2022 liczba uczniów zapisanych do szkół ponadpodstawowych kształcenia zawodowego oraz policealnych była zbliżona do tej z roku szkolnego 2010/2011, a w roku 2022/2023 odnotowano niewielki wzrost.

Zgodnie z prognozą zapotrzebowania na umiejętności w Polsce do 2035 r. (Cedefop, 2023a) siła robocza kraju ulegnie znaczącym zmianom w związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz rosnącą aktywnością zawodową większości grup wiekowych. Przewiduje się spadek odsetka osób w wieku 20–44 lat i 60–64 lata, natomiast wzrost liczby osób w wieku 45–59 lat oraz 65 lat i więcej. Te zmiany demograficzne wpłyną na zatrudnienie i strukturę umiejętności, ponieważ większość wakatów powstanie w wyniku konieczności zastąpienia dotychczasowych pracowników. Ogólnie rzecz biorąc, przewiduje się, że większość nowych miejsc pracy, które mają powstać w Polsce do 2035 r., będzie wymagać wysokich kwalifikacji. Jednak w najbliższych latach ograniczona podaż pracowników o średnich i niskich kwalifikacjach może utrudnić znalezienie odpowiednich pracowników.

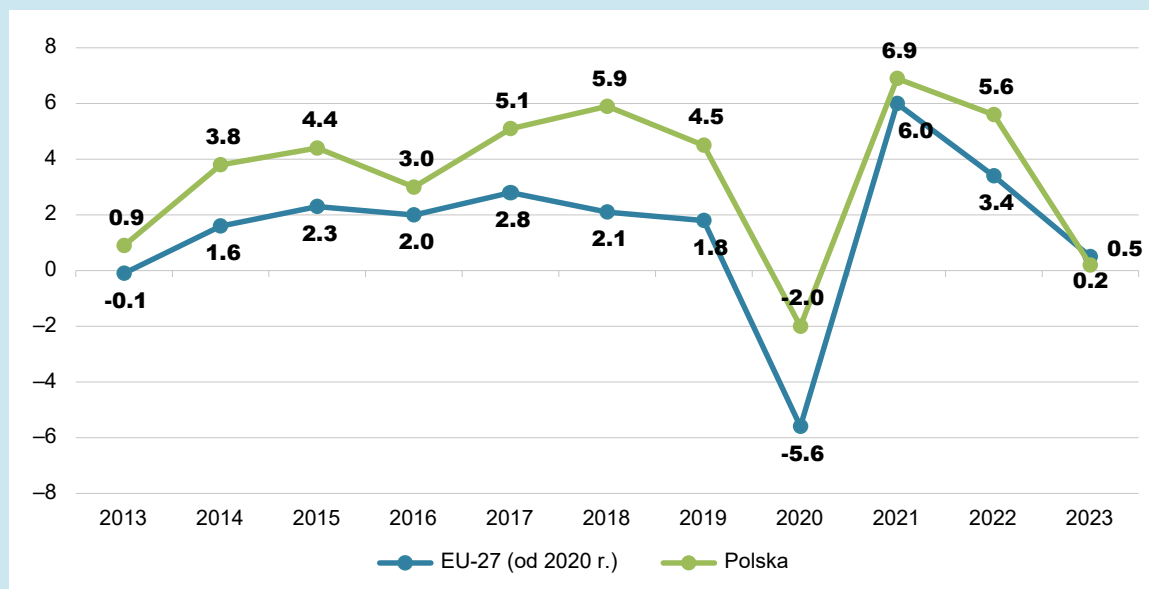
1.2. Wskaźniki dotyczące gospodarki i rynku pracy

Dzięki wsparciu politycznemu, niskiemu bezrobociu i ciągłemu napływowi bezpośrednich inwestycji zagranicznych Polska gospodarka była jedną z najszybciej rozwijających się w UE po pandemii COVID-19 (Komisja Europejska, 2023a).

Pandemia COVID-19 wywarła znaczący wpływ na polską gospodarkę. Kraj wykazał się jednak odpornością i zdolnością do odbudowy, odnotowując stosunkowo niewielki spadek produktu krajowego brutto (PKB) w porównaniu z innymi gospodarkami UE. Do 2021 r. w polskiej gospodarce nastąpiło znaczne ożywienie, co doprowadziło do przekroczenia poziomu PKB sprzed pandemii. W 2023 r. polska gospodarka wzrosła o 0,2% (wykres 2), czyli nieco mniej, niż prognozowano, natomiast w 2024 r. spodziewano się przyspieszenia wzrostu gospodarczego do 2,7% (Komisja Europejska, 2024a).

Inwazja Rosji na Ukrainę wywarła znaczną presję na polską gospodarkę, przyczyniając się do wysokiej inflacji, która według prognoz miała pozostać jedną z najwyższych w UE w 2024 r., powodując wzrost kosztów operacyjnych dla przedsiębiorstw. Dodatkowo globalny wzrost cen energii spowodował znaczne pogorszenie salda rachunku obrotów bieżących Polski. Pomimo tych wyzwań polscy eksporterzy, którzy są główną siłą napędową polskiej gospodarki od czasu przystąpienia Polski do UE w 2004 r., zdołali zwiększyć swój udział w rynku światowym, a bezpośrednie inwestycje zagraniczne nadal rosną (Komisja Europejska, 2023a). Co więcej, zmiany polityczne w Polsce ułatwiły napływ funduszy unijnych z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Komisja Europejska, 2024b), co wkrótce przełoży się na pozytywne wyniki gospodarcze.

Wykres 2. Realne tempo wzrostu PKB (zmiana procentowa w stosunku do poprzedniego roku) w Polsce i UE-27 w latach 2013–2023

Uwaga: dane wstępne dla Belgii, Bułgarii, Niemiec, Grecji, Hiszpanii, Francji, Chorwacji, Cypru, Luksemburga, Węgier, Holandii, Portugalii, Rumunii.

Źródło: Eurostat (2024j)..

1.2.1. Struktura gospodarcza

W 2022 r. w Polsce działało około 2,66 mln małych i średnich przedsiębiorstw (zatrudniających mniej niż 250 pracowników). Wśród nich 95,76% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające mniej niż 10 osób), a 0,13% – duże firmy, których było 3601 (tabela 1).

Tabela 1. Liczba i udział firm według liczby pracowników w 2022 r.

Wielkość firmy	Razem	Udział
Razem	2 668 101	100%
0–9	2 554 874	95.76%
10–19	58 878	2.21%
20–49	34 746	1.30%
50–249	16 002	0.60%
250+	3 601	0.13%

Źródło: Eurostat (2025).

W 2021 r. mikroprzedsiębiorstwa przyczyniły się do wzrostu PKB kraju o 28,2% i znacząco wpłynęły na rynek pracy, zatrudniając 43% całkowitej siły roboczej w sektorze przedsiębiorstw (PARP, 2024b). Ich liczba w ostatnich latach systematycznie rosła.

Polska gospodarka jest zdywersyfikowana, cechuje ją silny sektor usług, solidna produkcja przemysłowa i mniejszy, ale znaczący sektor rolny.

Sektor usług obejmujący branże takie jak: finanse, handel detaliczny, turystyka, edukacja, ochrona zdrowia i technologie informacyjne (IT) ma największy wkład w gospodarkę Polski i stanowi 58,16%. Sektor przemysłowy stanowi 28,1% gospodarki. Choć kraj nadal w dużym stopniu opiera

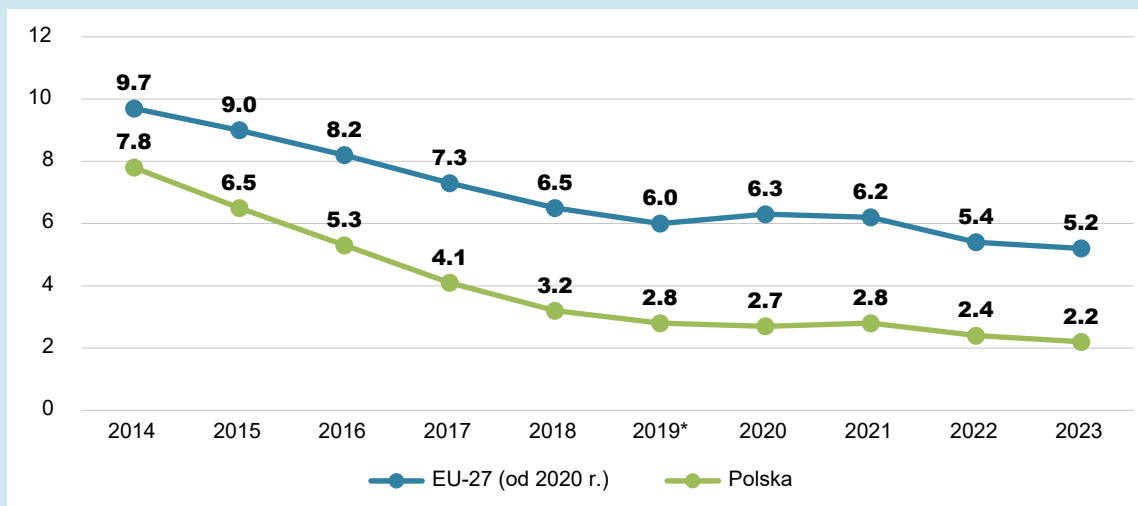
się na górnictwie, inne główne gałęzie przemysłu to: produkcja maszyn i urządzeń, hutnictwo żelaza i stali, przemysł chemiczny, stoczniowy, przetwórstwo żywności oraz produkcja mebli i szkła. Mimo niewielkiego udziału rolnictwa w PKB (2,84%) odgrywa ono istotną rolę, zwłaszcza w zakresie zatrudnienia na obszarach wiejskich. Kluczowe produkty rolne w Polsce obejmują zboża (pszenica, jęczmień i żyto), ziemniaki, buraki cukrowe, owoce i warzywa. Hodowla zwierząt, w tym drobiu, bydła i trzody chlewnej, również stanowi ważną część tego sektora (World Bank Group, 2022).

Pozycja Polski w indeksie gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego pozostaje niska. W edycji indeksu z 2023 r. Polska zajęła 25. miejsce wśród 27 państw członkowskich UE (UE-27) pod względem wskaźnika co najmniej podstawowych umiejętności cyfrowych i 23. miejsce pod względem wskaźnika umiejętności ponadpodstawowych. Jednocześnie jednak w Polsce więcej przedsiębiorstw inwestuje w szkolenia z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) dla swoich pracowników, niż wynosi średnia w UE (25% w porównaniu z 22%) (Komisja Europejska, 2023b).

1.2.2. Zatrudnienie i bezrobocie

Polski rynek pracy był odporny na spowolnienie gospodarcze w latach 2022–2023, a w 2023 r. stopa bezrobocia osiągnęła rekordowo niski poziom wynoszący 2,2% (w Polsce i w Czechach stopa bezrobocia była najniższa w UE-27 i wynosiła mniej niż połowę średniej UE-27). W ciągu ostatnich 10 lat poziom bezrobocia spadł o 5,6 punktu procentowego (wykres 3).

Wykres 3. Bezrobocie ogółem jako odsetek populacji w wieku 25–74 lata w Polsce i UE-27 w latach 2014–2023

Uwaga: * przerwa w szeregu czasowym dla Polski.

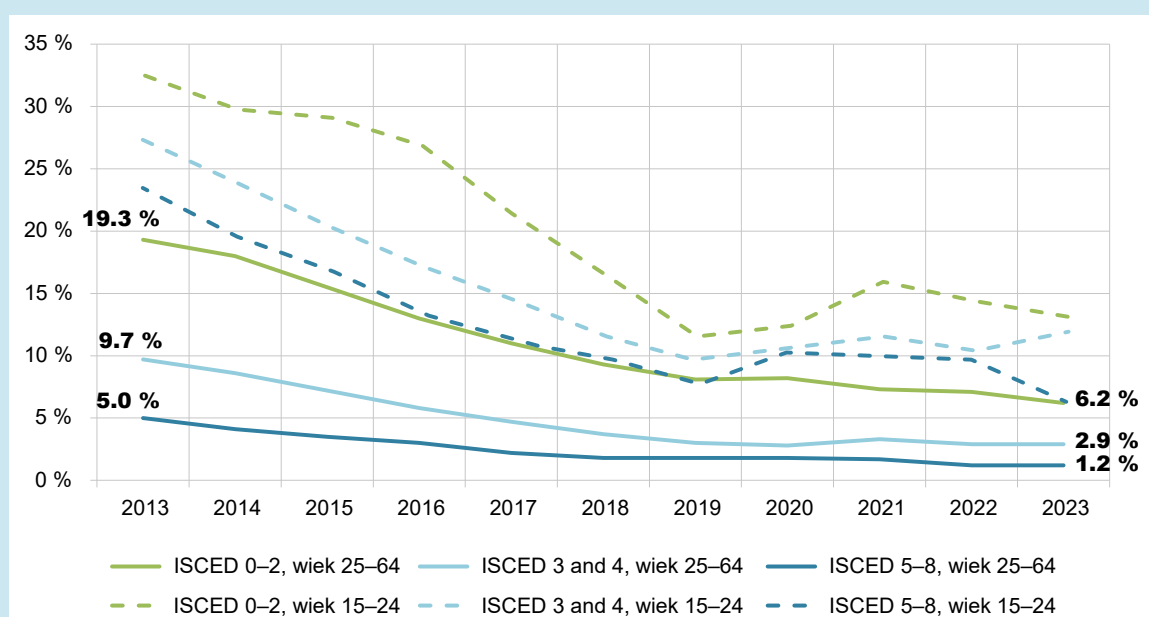
Źródło: Eurostat (2024j).

Polska poprawiła swoją długoterminową stopę bezrobocia (0,9% w 2022 r. w porównaniu z 1,5% w 2017 r. w Polsce i w porównaniu ze średnią UE wynoszącą 2,4% w 2022 r.), ale niska aktywność zawodowa niektórych grup ludności, głównie kobiet, oraz spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym nadal ograniczają podaż pracy. Te negatywne zjawiska są w pewnym stopniu równoważone przez imigrację, ale Polska nadal dąży do pełnego wdrożenia Europejskiego Filaru Praw Socjalnych i osiągnięcia krajowego celu w zakresie zatrudnienia na 2030 r., tj. co najmniej 78,3% pracujących osób w wieku 20–64 lat. Jednocześnie badania wskazują na znaczne niedopasowanie umiejętności do potrzeb rynku pracy, ponieważ firmy zgłaszają problemy ze znalezieniem osób o odpowiednich umiejętnościach (Komisja Europejska, 2023a).

W latach 2013–2023 stopa bezrobocia nie spadła jednakowo we wszystkich grupach reprezentujących poszczególne poziomy wykształcenia. Największy spadek stopy bezrobocia można zaobserwować wśród młodych ludzi z podstawowymi umiejętnościami (Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia (ISCED 0–2) i z wykształceniem średnim (ISCED 3 i 4) – odpowiednio –17,8 i –16,7 punktu procentowego (wykres 4).

Poziom wykształcenia w znaczący sposób wpływa na prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia. Jednak niski poziom bezrobocia jest szczególnie korzystny dla młodych ludzi, ponieważ znacznie ułatwia im znalezienie pierwszej pracy i zdobycie doświadczenia zawodowego, a pracodawcy chętniej szkolą młodych ludzi do pracy w okresach niskiego bezrobocia.

Wykres 4. Stopa bezrobocia (w grupach wiekowych 15–24 i 25–64) według poziomu wykształcenia w latach 2013–2023

Uwaga: Dane oparte na ISCED 2011; przerwy w szeregach czasowych.

ISCED 0–2 = wykształcenie poniżej podstawowego, podstawowe i średnie I stopnia (gimnazjalne).

ISCED 3 i 4 = wykształcenie średnie II stopnia (ponadgimnazjalne) i policealne.

ISCED 5–8 = wykształcenie wyższe. Brak danych dla grupy wiekowej 15–24 w 2023 r.

Źródło: Eurostat (2024k).

W ostatnich latach struktura zatrudnienia w Polsce była stosunkowo stabilna. Udział sektora usług w całkowitym zatrudnieniu z każdym rokiem stopniowo wzrastał, osiągając ponad 63% w 2022 r. Udział zatrudnienia w sektorze przemysłowym utrzymywał się na stałym poziomie około 28%, podczas gdy udział sektora rolniczego spadł do 8,4% w 2022 r. (tabela 2).

Tabela 2. Udział w zatrudnieniu według sektora gospodarki i płci (%) w 2022 r.

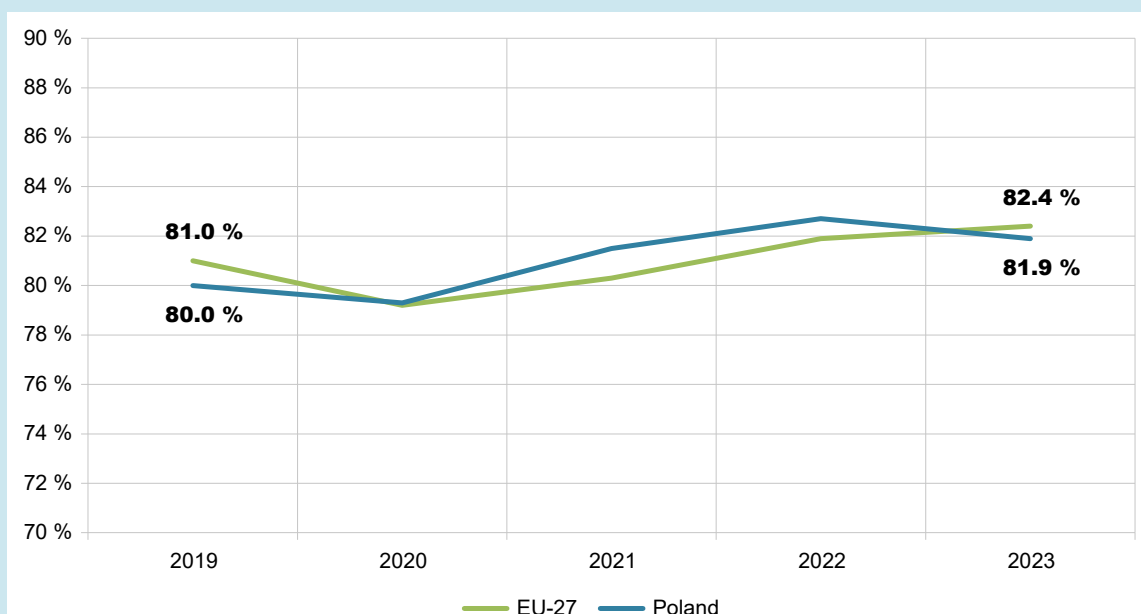
Sektor	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Rolnictwo	8.4	7.6	9.2
Przemysł	28.3	16.4	38.9
Usługi	63	76	51.9

Źródło: Cedefop i Instytut Badań Edukacyjnych (2023).

Struktura zatrudnienia według płci różni się w zależności od wieku, z przewagą mężczyzn w zasadzie w każdej grupie wiekowej. Udział kobiet wśród zatrudnionych w gospodarce narodowej wynosi 47,3% i jest wyższy od tej wartości w grupie wiekowej 47–59 lat (Główny Urząd Statystyczny, 2024a; dane na dzień 31.01.2024 r.). Większość zatrudnionych kobiet (78%) pracuje w sektorze usług.

Wskaźnik zatrudnienia młodych absolwentów szkół zawodowych (w wieku 20–34 lat) systematycznie wzrastał w latach 2020–2022 po pandemii COVID-19 w 2020 r., ale w 2023 r. nieznacznie spadł do 81,9% (wykres 5), co stanowi zaledwie 0,5 punktu procentowego poniżej średniej UE-27 wynoszącej 82,4%.

Wykres 5. Wskaźnik zatrudnienia absolwentów szkół kształcenia zawodowego (20–34 lata, ISCED 3 i 4) w Polsce i UE-27 w latach 2019–2023

Uwaga: Dane oparte na ISCED 2011; przerwy w szeregach czasowych.

ISCED 3 i 4 = szkolnictwo średnie II stopnia – zawodowe i policealne.

Źródło: Eurostat (2024b).

Wzrost zatrudnienia wśród absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego w latach 2019–2023 był bardziej znaczący w Polsce (1,9 pp.) niż w UE-27 (średnio 1,4 pp.) (tabela 3).

Tabela 3. Trend w całkowitym wskaźniku zatrudnienia absolwentów szkół kształcenia zawodowego (w wieku 20–34 lat, ISCED 3 i 4) w Polsce i UE-27 w latach 2019–2023

2019	2021	2023	Zmiana (pp)	Change (pp) 2019–2023	Change (pp) 2021–2023
UE-27	81,0%	80,3%	82,4%	1,4	2,1
Polska	80,0%	81,5%	81,9%	1,9	0,4

Źródło: Eurostat (2024b).

Wysoki odsetek umów na czas określony nadal stanowi wyzwanie dla polskiego rynku pracy, a ich udział jest nadal wyższy niż średnia w UE (15,2% w porównaniu do 13,2% w czwartym kwartale

2023 r. dla osób w wieku 15–64 lata), przy czym ponad jedna trzecia młodych ludzi (w wieku 15–29 lat) pracowała na podstawie takich umów w czwartym kwartale 2023 r. (38,1%) (Eurostat, 2024I).

Poziom negocjacji zbiorowych w Polsce wynoszący 13% jest jednym z najniższych w UE. Dialog społeczny nadal jest nierówny, a zaangażowanie partnerów społecznych w konsultacje aktów prawnych jest niewystarczające (Komisja Europejska, 2023a).

W 2022 r. Polska przyjęła największą liczbę osób z Ukrainy spośród wszystkich państw członkowskich UE. Do marca 2023 r. prawie 1 mln mieszkańców Ukrainy było objętych ochroną czasową w Polsce, z czego około dwie trzecie stanowiły kobiety. Polski system edukacji objął 8,1% wszystkich tych osób, 85 300 osób znalazło zatrudnienie, a 104 400 pracowało na podstawie umów cywilnoprawnych (Główny Urząd Statystyczny, 2023a).

Ponadto Polska ma piąty najwyższy wskaźnik aktywności zawodowej wśród cudzoziemców w UE-27 – w 2022 r. wskaźnik ten wyniósł w Polsce 81,6% w porównaniu ze średnią UE wynoszącą 72,5% (Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, 2023a, 2023c).

1.2.3. Regulacje dotyczące zawodów

Rynek pracy w Polsce ma tendencję do deregulacji. Jednak w niektórych przypadkach dostęp do wykonywania niektórych zawodów może wymagać określonych kwalifikacji zawodowych.

Działalność przemysłowa, rzemieślnicza i handlowa objęta [Dyrektywą 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych](#) (Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej, 2005) podlega automatycznemu uznawaniu kwalifikacji na podstawie doświadczenia zawodowego, pod warunkiem spełnienia określonych warunków. Baza danych [zawodów regulowanych Komisji Europejskiej](#) zawiera listę 352 zawodów regulowanych w Polsce. Zasady dostępu do zawodów określają ministrowie właściwi dla poszczególnych dziedzin.

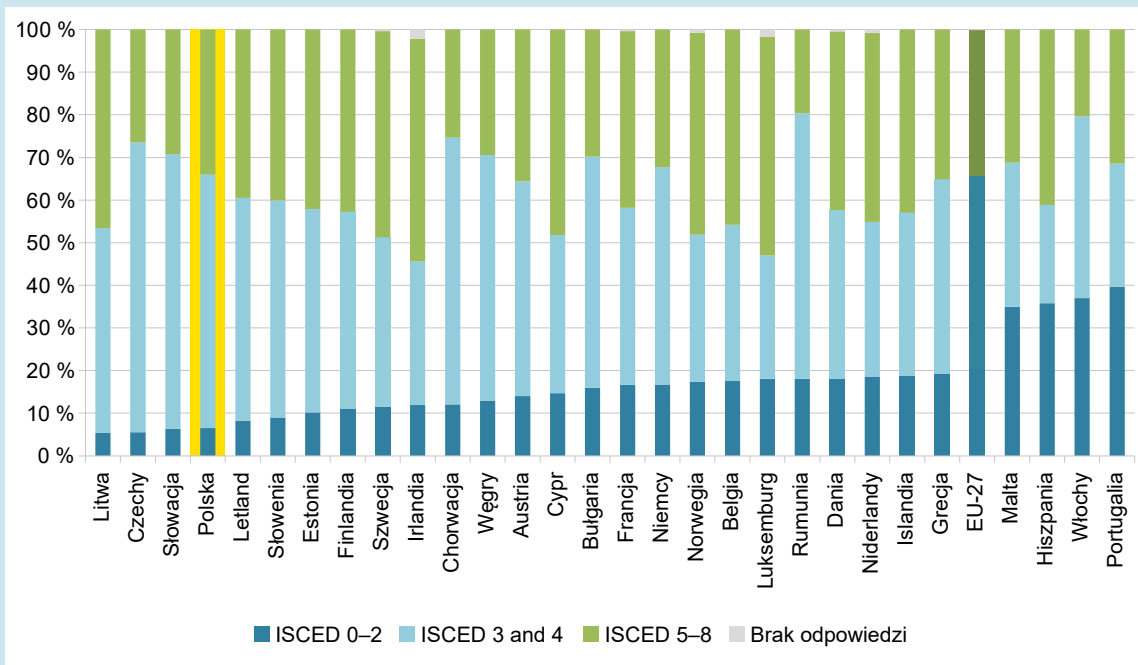
Zawody regulowane w Polsce można podzielić na dwie grupy (Cedefop i Instytut Badań Edukacyjnych, 2023):

- (a) Zawody w ramach systemu sektorowego są automatycznie uznawane we wszystkich państwach członkowskich, np. prawnik, lekarz, farmaceuta, pielęgniarka i architekt.
- (b) Zawody w systemie ogólnym są liczniejsze, a dla danego zawodu w danym kraju należy spełnić dodatkowe wymagania, czego przykładem są następujące zawody: nauczyciel, tłumacz przysięgły, przewodnik turystyczny i agent celny. Dostęp do takiego regulowanego zawodu uzyskuje się po uzyskaniu kwalifikacji odpowiednich dla danego zawodu, w tym dyplomu ukończenia studiów wyższych lub studiów podyplomowych; po zdaniu specjalnych egzaminów, np. państwowych; i/lub po zarejestrowaniu się w organizacji zawodowej. W zależności od wykonywanego zawodu zastosowanie może mieć jeden, dwa lub wszystkie trzy wymogi.

1.3. Poziom wykształcenia

W ciągu ostatniej dekady Polska odnotowała znaczny postęp w zakresie poziomu wykształcenia. Tylko 6,5% populacji w wieku 25–64 lat posiada niskie kwalifikacje lub nie ma ich wcale (ISCED 0–2), co jest czwartym najniższym wynikiem w UE-27. Odsetek osób z kwalifikacjami na wysokim poziomie (ISCED 5–8) jest bardzo zbliżony do średniej UE i wynosi 33,9% w porównaniu z 34,2% w UE. Natomiast 59,6% populacji posiada kwalifikacje na poziomie ISCED 3–4, czyli o 14,4 punktu procentowego więcej niż średnia UE-27 (wykres 6). Od 2013 r. odsetek osób o wysokich kwalifikacjach wzrósł o ponad 12 punktów procentowych. Z kolei udział osób o średnich kwalifikacjach spadł o 8 punktów procentowych, a udział osób o niskich kwalifikacjach spadł o 4 punkty procentowe.

Wykres 6. Liczba ludności (w wieku 25–64 lata) według najwyższego poziomu wykształcenia osiągniętego w 2022 r., UE-27 i Islandia

Uwaga: dane na podstawie ISCED 2011.

Niska wiarygodność odpowiedzi „Brak odpowiedzi” w Czechach, Finlandii, Niemczech, Islandii, na Łotwie i w Luksemburgu.

ISCED 0–2 = wykształcenie poniżej podstawowego, podstawowe i średnie I stopnia (gimnazjalne).

ISCED 3 i 4 = wykształcenie średnie II stopnia (ponadgimnazjalne) i policealne.

ISCED 5–8 = wykształcenie wyższe.

Źródło: Eurostat (2024d).

Przyglądając się bliżej udziałowi uczniów zawodowych szkół średnich II stopnia (ISCED 3) w ogólnej liczbie uczniów szkół średnich II stopnia, można zauważyć, że w Polsce jest on o 5,4 punktu procentowego wyższy od średniej UE-27 (54,4% wobec 49,0%). Od 2018 r. procentowy udział uczniów szkół zawodowych II stopnia w ogólnej liczbie uczniów szkół średnich wzrósł w Polsce o 2,3 punktu procentowego, podczas gdy średnia dla UE-27 zwiększyła się jedynie o 0,6 punktu procentowego (tabela 4).

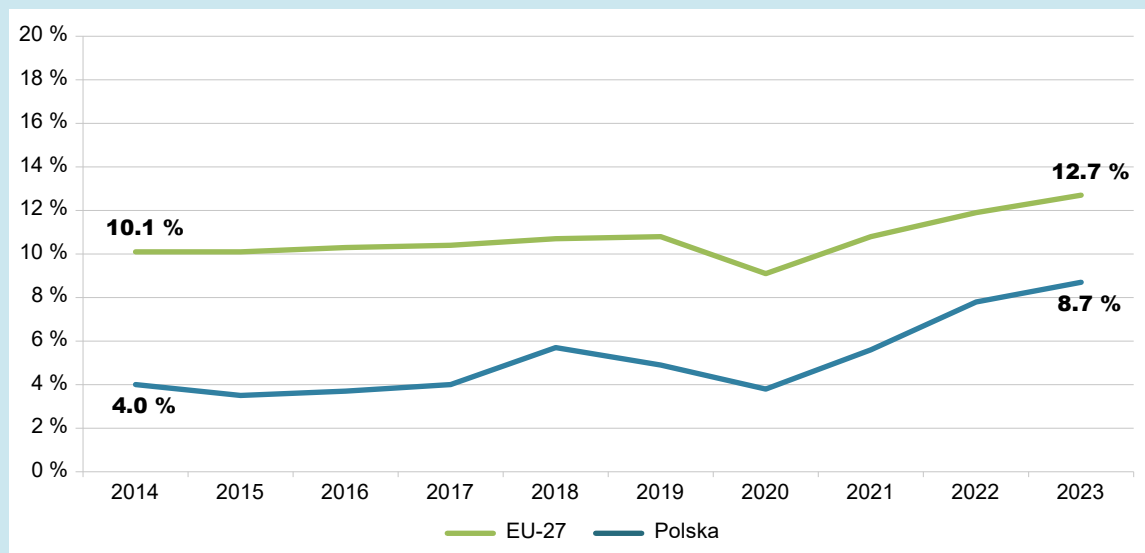
Tabela 4. Udział uczniów zawodowych szkół średnich II stopnia wśród wszystkich uczniów szkół średnich II stopnia i różnicowanie w Polsce i UE-27 w latach 2018–2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana (pp.) 2018–2022
UE-27	48.4%	48.4%	48.7%	48.7%	49.0%	0.6
Polska	52.1%	52.5%	53.1%	53.8%	54.4%	2.3

Źródła: Cedefop. Kluczowe wskaźniki dotyczące kształcenia i szkolenia zawodowego (narzędzie online); Eurostat (2024f, 2024g, 2024h).

Mimo to udział w kształceniu ustawicznym w Polsce jest poniżej średniej UE-27 (8,7% w porównaniu do 12,7%), ale stopniowo rośnie (wykres 7).

Wykres 7. Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym osób w wieku 25–64 lata w Polsce i UE-27 w latach 2013–2023

Uwaga: przerwa w szeregach czasowych dla Polski w 2018 i 2019 r. oraz dla UE-27 i Polski w 2021 r.

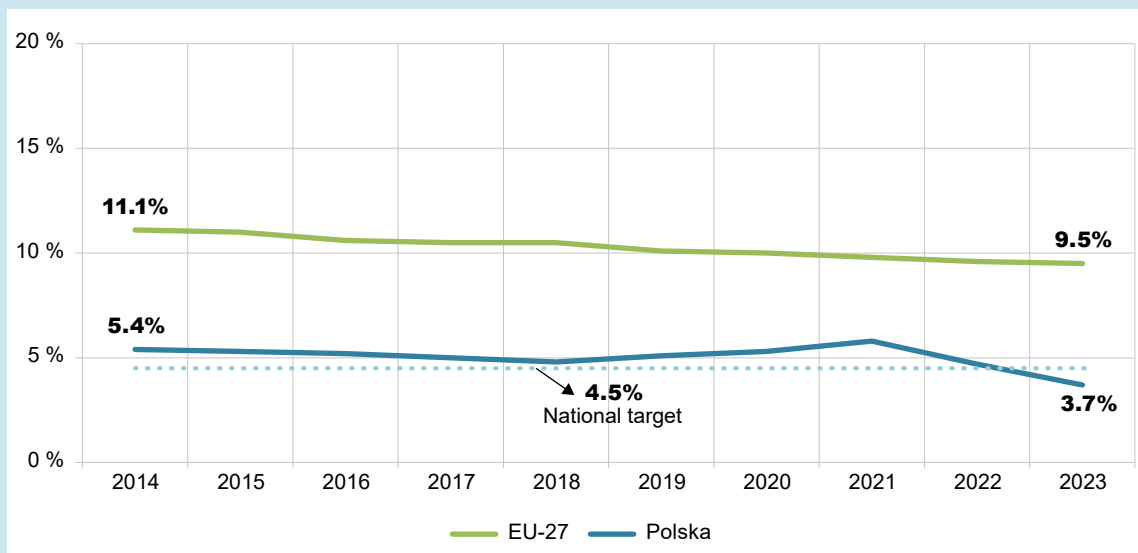
Źródło: Eurostat (2024c).

Ostatnie badanie dotyczące edukacji dorosłych przeprowadzone w Polsce w 2022 r. wykazało, że odsetek osób w wieku 18–69 lat, które podjęły jakąkolwiek formę nauki w 2022 r., wzrósł o 10,0 punktów procentowych w porównaniu z 2011 r. Nastąpił jednak spadek uczestnictwa dorosłych w edukacji formalnej (o 4,4 pp.) i pozaformalnej (o 1,1 pp.). Zdecydowanie najważniejszym powodem niepodejmowania edukacji formalnej lub pozaformalnej był brak takiej potrzeby, co zadeklarowało 72,2% respondentów (Główny Urząd Statystyczny, 2024c).

Różne czynniki, takie jak: poziom wykształcenia, wiek i aktywność na rynku pracy, determinują wskaźnik uczestnictwa w szkoleniach. Osoby bezrobotne i o niskim poziomie wykształcenia rzadziej uczestniczą w zajęciach edukacyjnych. Osoby starsze nie tylko rzadziej uczestniczą w szkoleniach, ale także rzadziej angażują się w nieformalną naukę na własną rękę. Ostatnie badania sugerują, że mniej formalne podejście do nauki wiąże się z wyższym poziomem uczestnictwa (Petelewicz i in., 2023).

Odsetek osób przedwcześnie kończących naukę w systemie edukacji i szkoleń znacząco spadł na przestrzeni lat i jest w Polsce niski. W 2023 r. wyniósł on 3,7%, czyli już poniżej krajowego celu wynoszącego nie więcej niż 4,5% i znacznie poniżej średniej UE-27 wynoszącej 9,5% (wykres 8).

Wykres 8. Odsetek osób przedwcześnie kończących naukę w systemie edukacji i szkoleń w Polsce i UE-27 w latach 2014–2023

Uwaga: odsetek populacji w wieku 18–24 lat z wykształceniem co najwyżej średnim I stopnia i nieuczestniczącej w dalszej edukacji lub szkoleniu

Źródła: Eurostat (2024a).

1.4. Polityka zatrudnienia wpływająca na kształcenie i szkolenie zawodowe

Ramy dla działań Polski w obszarze zatrudnienia określają przepisy [Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy](#) (Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001) oraz niektóre inne dokumenty strategiczne i planistyczne, takie jak średniookresowa strategia rozwoju kraju, czyli [Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju](#) (SOR) (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 2017), [Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030](#) (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2019), [wytyczne dotyczące Krajowego Funduszu Szkoleniowego](#) (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2023) oraz [Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030](#) do 2030 r.

SOR przedstawia wizję przyszłości Polski do 2030 r. i wyznacza kierunki interwencji publicznych w poszczególnych obszarach. Koncentruje się na odpowiedzialnym i zrównoważonym rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji, umiejętności i wsparcia sektorów strategicznych. W zakresie edukacji i rozwoju umiejętności priorytetowe działania obejmują:

- promowanie kształcenia dualnego w celu silniejszego powiązania nauki szkolnej z praktyką zawodową;
- zwiększenie zaangażowania pracodawców i ich organizacji w rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, zwłaszcza poprzez współtworzenie podstaw programowych;
- monitorowanie rynku pracy i zmian w zawodach, aby odpowiednio dostosować polityki edukacyjne do aktualnych potrzeb;
- rozwój systemu doskonalenia nauczycieli w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby przemysłu (Przemysł 4.0).

Wdrażanie SOR w obszarze edukacji obejmuje m.in. takie szstandarowe projekty, jak: Zintegrowany System Kwalifikacji (zob. rozdział 3.2), nauczanie oparte na kompetencjach oraz rozwój szkolnej infrastruktury informatycznej.

Strategia rozwoju kapitału ludzkiego ma pomóc w sprostaniu wyzwaniom stojącym przed krajem w zakresie kapitału ludzkiego i spójności społecznej, a także uczynić Polskę bardziej atrakcyjnym miejscem do życia i pracy. Jedną z kluczowych interwencji jest lepsze dostosowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki. Podobnie jak SOR, strategia ta podkreśla rolę pracodawców i organizacji pracodawców w kształceniu i szkoleniu zawodowym, co ma przyczynić się do szybkiego reagowania na potrzeby rynku pracy. Strategia zwraca również uwagę na konieczność uwzględnienia potrzeb osób dorosłych poprzez dostosowanie formy kursów i szkoleń zawodowych.

Zintegrowana strategia na rzecz umiejętności z 2023 r. określa politykę rozwoju umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie. Dokument został opracowany w ścisłej współpracy wszystkich odpowiednich organów rządowych i zainteresowanych stron, integrując krajowe dokumenty strategiczne i opierając się na zaleceniach Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD, 2019).

Reformy i inwestycje na rynku pracy zostały również uwzględnione w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), tak aby polski rynek pracy uczynić bardziej efektywnym, przyjaznym dla pracowników i pracodawców oraz dostępnym dla wszystkich. KPO obejmuje działania skoncentrowane na sześciu kluczowych obszarach polityki: zielonej transformacji, transformacji cyfrowej, zdrowiu, konkurencyjności gospodarczej, zrównoważonym transporcie oraz politykach dla przyszłych pokoleń (poprawie systemu edukacji, poprawie jakości instytucji publicznych i zapewnieniu lepszych perspektyw dla przyszłych pokoleń). Szacuje się, że wpływ gospodarczy funduszu NextGenerationEU w Polsce może przełożyć się na wzrost PKB o 1,1–1,8% do 2026 r. oraz utworzenie do 105 000 dodatkowych miejsc pracy (Komisja Europejska, 2023a).

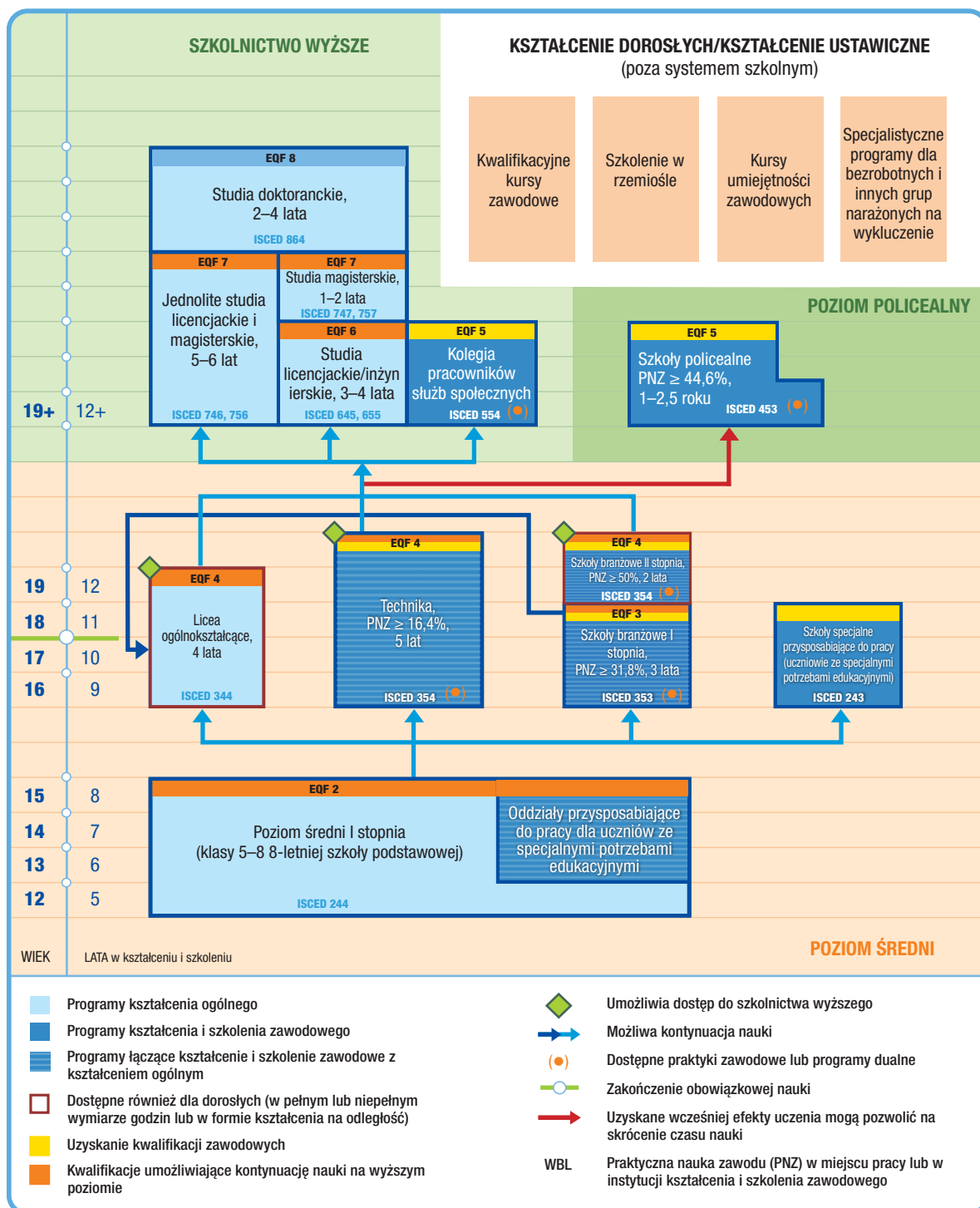
Krajowy Plan Działania na rzecz Zatrudnienia jest opracowywany corocznie, aby sprostać kluczowym wyzwaniom stojącym przed rynkiem pracy oraz poprawić system kształcenia i szkolenia zawodowego, czyniąc go bardziej elastycznym i lepiej odpowiadającym na potrzeby rynku (Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, 2023d).

Rozdział 2.

Struktura i organizacja kształcenia zawodowego

Wykres 9. Kształcenie i szkolenie zawodowe w polskim systemie edukacji i szkoleń w latach 2022–2023

Uwaga: ISCED-P2011.

Źródło: Cedefop i Instytut Badań Edukacyjnych (2023).

2.1. Przegląd systemu edukacji i szkoleń

System edukacji w Polsce przeszedł reformę strukturalną po przyjęciu [Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw](#) (Dz.U. z 2017 r., poz. 59) oraz [Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe](#) (Dz.U. z 2017 r., poz. 60), stopniowo wdrażanej w latach 2017/2018–2022/2023. Celem tej strukturalnej transformacji było lepsze dostosowanie systemu kształcenia zawodowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki. Reforma zastąpiła dotychczasową 6-letnią szkołę podstawową i 3-letnie gimnazjum 8-letnią szkołą podstawową, kształcenie w liceach ogólnokształcących wydłużono z 3 do 4 lat, natomiast w technikach – z 4 do 5 lat. Jednocześnie wprowadzono 3-letnią branżową szkołę I stopnia oraz 2-letnią branżową szkołę II stopnia.

Edukacja jest obowiązkowa do 18 roku życia, a kształcenie w pełnym wymiarze godzin jest obowiązkowe do końca szkoły podstawowej, ale nie dłużej niż do 18 roku życia. Obowiązkowa edukacja w pełnym wymiarze godzin trwa 9 lat, od ostatniego roku przedszkola do VIII klasy szkoły podstawowej. W wieku od 15 do 18 lat kształcenie obowiązkowe może odbywać się w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin, zarówno w szkole, jak i poza nią, np. w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych lub szkoleń zawodowych dla pracowników młodocianych. Obowiązkowa edukacja w placówkach publicznych jest bezpłatna dla dzieci w wieku od 6 do 18 lat.

Kształcenie obowiązkowe w niepełnym wymiarze godzin jest dostępne dla młodych ludzi, którzy ukończyli szkołę podstawową i kontynuują kształcenie obowiązkowe do 18 roku życia. Uczeń, który ukończył szkołę ponadpodstawową przed ukończeniem 18 roku życia, może kontynuować kształcenie obowiązkowe w niepełnym wymiarze godzin, uczęszczając do instytucji szkolnictwa wyższego.

Polski system edukacji i szkoleń obejmuje następujące poziomy, z których część jest dostępna dla uczniów w każdym wieku (wykres 9 i tabela 5):

- (a) Przedszkola są przeznaczone dla dzieci w wieku 2,5–6 lat, przy czym ostatni rok nauki jest obowiązkowy.
- (b) Kształcenie podstawowe trwa 8 lat (od 7 do 15 roku życia) i jest podzielone na dwa etapy: I etap edukacyjny (wczesnoszkolny) obejmujący klasy I–III (ISCED 1) i II etap edukacyjny obejmujący klasy IV–VIII (ISCED 2). Kończy się egzaminem w klasie VIII, który pomaga w określeniu typu szkoły średniej najlepiej dostosowanej do potrzeb każdego dziecka. Pod koniec tego etapu dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), którzy ukończyli 15. rok życia i nie rokuje ukończenia szkoły podstawowej w normalnym trybie, dostępne są oddziały przysposabiające do pracy (ISCED 244), realizujące kształcenie dostosowane do ich potrzeb i możliwości.
- (c) Kształcenie średnie jest prowadzone w:
  - (i) 4-letnich liceach ogólnokształcących (Europejskie Ramy Kwalifikacji – EQF 4, ISCED 344), których absolwenci mogą przystąpić do egzaminu maturalnego i uzyskać świadectwo dojrzałości ⁽⁴⁾;
  - (ii) 5-letnich technikach (EQF 4, ISCED 354), w których uczniowie po zdaniu egzaminów zawodowych mogą uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe, a także uzyskać świadectwo dojrzałości;
  - (iii) 3-letnich szkołach branżowych I stopnia (EQF 3, ISCED 353), po ukończeniu których uczniowie mogą kontynuować naukę w szkołach branżowych II stopnia lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych (począwszy od II klasy);
  - (iv) 2-letnich szkołach branżowych II stopnia (EQF 4, ISCED 354), w których po zdaniu

⁽⁴⁾ Egzamin dojrzałości jest przeprowadzany dla uczniów, którzy ukończyli 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum zawodowe lub 2-letnią szkołę branżową II stopnia.

egzaminu zawodowego uczniowie mogą uzyskać dyplom technika, a po zdaniu egzaminu maturalnego również świadectwo dojrzałości;

- (v) dla uczniów z niepełnosprawnościami dostępne są 3-letnie szkoły przysposabiające do pracy (ISCED 243), których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.
- (d) Szkoły policealne (EQF 4, ISCED 453) trwają od 1 do 2,5 roku i są przeznaczone dla absolwentów liceów ogólnokształcących i techników, a także tych, którzy ukończyli szkoły branżowe II stopnia (zazwyczaj 19–20-latków).
- (e) Szkolnictwo wyższe. Polski system szkolnictwa wyższego opiera się na trzystopniowej strukturze studiów. Studia I stopnia (trwające zazwyczaj 3 lub 4 lata) są przeznaczone dla osób posiadających świadectwo dojrzałości i prowadzą do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub równoważnego. Studia II stopnia (1,5–2 lata) prowadzą do uzyskania tytułu magistra lub równorzędnego. Ukończenie studiów III stopnia (zwykle 3–4-letnich) jest równoważne z uzyskaniem stopnia doktora.

Kształcenie zawodowe jest prowadzone również w Kolegiach Pracowników *Służb Społecznych*, które oferują 3-letnie programy przygotowujące do zawodu pracownika socjalnego i organizatora pomocy społecznej. Choć w międzynarodowych klasyfikacjach (EQF 5, ISCED 554) są one zaliczane do szkolnictwa wyższego, w polskim prawie nie są uznawane za studia wyższe. Dyplom ukończenia Kolegium Pracowników *Służb Społecznych* potwierdza kwalifikacje zawodowe w zawodzie pracownika socjalnego.

Tabela 5. **Liczba uczniów w edukacji formalnej w Polsce w roku szkolnym 2022/2023**

Étap edukacji	liczba uczniów
W szkołach dla dzieci i młodzieży	
Kształcenie podstawowe	3 122 826
Kształcenie średnie (niższy poziom)	—
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	12 713
Szkoły branżowe I stopnia	195 097
Szkoły branżowe II stopnia	11 375
Licea ogólnokształcące	726 386
Technika (***)	725 616
Szkoły dla dorosłych	
Kształcenie podstawowe	1 206
Licea ogólnokształcące	87 434

*** W tym technika i licea artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023c).

Uczniowie mogą przystępować do egzaminów potwierdzających kwalifikacje w określonym zawodzie ⁽⁵⁾ nie tylko pod koniec edukacji szkolnej, ale także na innych etapach kształcenia lub po uzyskaniu określonej kwalifikacji. Po zdaniu egzaminu z danej kwalifikacji otrzymują świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie w zakresie danej kwalifikacji. Po zdaniu wszystkich

⁽⁵⁾ Niektóre zawody wymagają więcej niż jednej kwalifikacji (zob. rozdz. 3.2).

egzaminów w danym zawodzie i ukończeniu odpowiedniego etapu edukacji otrzymują dyplom zawodowy.

Równolegle do kształcenia ogólnego działają szkoły artystyczne stanowiące część systemu kształcenia zawodowego. Kształcą one w zawodach takich jak: muzyk, artysta wizualny, tancerz, artysta muzyczny czy artysta cyrkowy (zob. rozdz. 2.5).

Szkoły kształcące wyłącznie w dziedzinie sztuki mogą mieć skrócony cykl kształcenia, w zależności od wieku ucznia oraz zawodu, do którego przygotowują⁽⁶⁾.

Programy kształcenia i szkoleń dla dorosłych są w Polsce bardzo zróżnicowane ze względu na szeroki zakres grup docelowych, w tym różne grupy wiekowe oraz status społeczny i zawodowy. Istnieją różne formy kształcenia i szkoleń dla dorosłych, a także metody walidacji efektów uczenia się, w szczególności tych uzyskanych w ramach uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. Kształcenie dorosłych, kształcenie ustawiczne i kształcenie zawodowe poza szkołą są dostępne w różnych placówkach edukacyjnych i szkołach zawodowych (Cedefop i Instytut Badań Edukacyjnych, 2023):

- (a) kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ) oparte na podstawie programowej dla kwalifikacji w danym zawodzie; uczestnicy mogą przystąpić do państwowego egzaminu zawodowego i uzyskać świadectwo potwierdzające kwalifikację zawodową;
- (b) kursy umiejętności zawodowych (KUZ) oparte na podstawie programowej kształcenia zawodowego, obejmujące efekty uczenia się właściwe dla danej kwalifikacji lub wspólne efekty uczenia się dla wszystkich zawodów;
- (c) minimum 30-godzinne kursy umiejętności ogólnych, obejmujące m.in. komunikację interpersonalną, zarządzanie czasem, pracę zespołową, rozwiązywanie problemów, kreatywność i samodyscyplinę, oparte na podstawie programowej kształcenia ogólnego;
- (d) kursy teoretyczne dla młodocianych pracowników;
- (e) szkolenia zawodowe obejmujące co najmniej 15 godzin kształcenia specjalistycznego na podstawie programu uwzględniającego wiedzę lub umiejętności zawodowe w jednym z obszarów określonych w przepisach, które będą przydatne w wykonywaniu danego zawodu (od października 2023 r.);
- (f) inne kursy mające na celu zdobycie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych; od 2016 r. Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (zob. rozdz. 3.2) może obejmować kwalifikacje oparte na programach kształcenia uzyskiwane w wyniku ukończenia kursów oferowanych przez instytucje szkoleniowe i placówki edukacji pozaformalnej.

Kształcenie ogólne i zawodowe jest regulowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN). Różne przepisy publikowane w różnych okresach określają podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół ponadpodstawowych (tzw. szkół średnich II stopnia) na podstawie prawa oświatowego.

[Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych](#) oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2005r. Nr 17, poz. 141) wyróżnia w Polsce 9 oficjalnych mniejszości narodowych oraz 4 mniejszości etniczne. Konstytucja gwarantuje tym grupom swobodę zachowania własnego języka, obyczajów i tradycji oraz możliwość rozwijania własnej kultury. Dla uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych przewidziano szczególne formy wsparcia, m.in.:

- (a) uwzględnienie języka mniejszości narodowej i etnicznej oraz języka regionalnego w zajęciach

⁽⁶⁾ Szkoły artystyczne I stopnia nie dają uprawnień zawodowych. Szkoły artystyczne oferujące certyfikację zawodową (bez programu kształcenia ogólnego) obejmują: szkoły muzyczne II stopnia, szkoły sztuki cyrkowej, szkoły sztuki tańca i szkoły policealne sztuk wizualnych. Po ukończeniu szkoły i zdaniu egzaminu końcowego absolwent otrzymuje odpowiedni dyplom. Absolwenci mogą kontynuować edukację artystyczną w instytucjach szkolnictwa wyższego oferujących studia artystyczne.

- edukacyjnych oraz zapewnienie dodatkowych kursów na temat historii i kultury danej mniejszości – na wniosek rodzica lub opiekuna prawnego ucznia ⁽⁷⁾;
- (b) nauka języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego może być prowadzona w szkołach w różnych formach, a liczba godzin nauczania zależy od wybranej formy organizacyjnej;
  - (c) dostosowanie egzaminów zewnętrznych do potrzeb uczniów uczących się języka mniejszości lub języka regionalnego.

2.2. Kształcenie i szkolenie zawodowe początkowe regulowane przez państwo

System kształcenia i szkolenia zawodowego początkowego (IVET) ma na celu odpowiadanie na potrzeby nowoczesnej gospodarki i jest regulowany [Ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw \(Dz.U. z 2018 r., poz. 2245\)](#).

Głównym celem ustawy z 2018 r. była poprawa jakości i efektywności kształcenia zawodowego oraz odbudowa jego prestiżu. Ustawa podkreśliła znaczenie zaangażowania pracodawców w rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, zwłaszcza w zakresie praktycznej nauki zawodu, oraz w dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy poprzez prognozowanie zapotrzebowania na zawody i umiejętności. Przepisy ustawy zostały w pełni wdrożone w roku szkolnym 2022/2023.

Ustawa z 2018 r. wprowadziła szereg ważnych zmian w systemie kształcenia i szkolenia zawodowego, które mają wpływ na osoby uczące się, pracodawców, nauczycieli oraz instytucje kształcenia. Zmiany te obejmowały m.in. wprowadzenie możliwości odbywania praktyk zawodowych (staży uczniowskich) dla uczniów szkół ponadpodstawowych oraz szkół branżowych I stopnia, którzy nie są młodocianymi pracownikami. Rozszerzono również możliwość zdobywania przez uczniów dodatkowych umiejętności lub kwalifikacji zawodowych wykraczających poza podstawę programową. Warunkiem ukończenia szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe stało się zdanie państwowego egzaminu zawodowego lub egzaminu czeladniczego, a jednocześnie zmieniono procedury egzaminacyjne oraz wymagania wobec egzaminatorów. Doskonalenie zawodowe nauczycieli kształcenia zawodowego stało się obowiązkowe. Szkoły zawodowe uzyskały możliwość organizowania krótkich kursów zawodowych dla dorosłych, a przy wprowadzaniu nowych kierunków kształcenia nałożono na nie obowiązek współpracy z pracodawcami. Ponadto zmodyfikowano system akredytacji instytucji prowadzących kształcenie pozaformalne w celu poprawy kontroli jakości. Wprowadzono również mechanizm prognozowania potrzeb rynku pracy, wykorzystujący wnioski z analiz różnych źródeł danych oraz opinii sektorowych rad ds. kompetencji.

Obecny system kształcenia i szkolenia zawodowego obejmuje kształcenie początkowe i ustawiczne. Kształcenie to może być realizowane w ramach:

- (a) programów szkolnych z obowiązkowym uczeniem się w miejscu pracy, różniących się zakresem i formą, a także obejmujących kształcenie dualne (naprzemienne);
- (b) zatrudnienia młodocianych, tj. formy praktycznej nauki zawodu u pracodawcy, połączonej z kształceniem teoretycznym w szkole lub w placówkach pozaszkolnych, realizowanej na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, zawartej między uczniem a pracodawcą ⁽⁸⁾;

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz.U. z 2024 r., poz. 144).

⁽⁸⁾ Od września 2019 r. dostępna jest dodatkowa forma stażu dla uczniów techników i branżowych szkół I stopnia.

- (c) pozaszkolnych form kształcenia i szkolenia zawodowego, obejmujących różne rodzaje kursów opartych na podstawach programowych.
- (d) Formalne kształcenie i szkolenie zawodowe prowadzi do uzyskania kwalifikacji na trzech poziomach (3–5), odpowiadających poziomom Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Ukończenie programu kształcenia zawodowego i uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły różni się od zdobycia kwalifikacji zawodowej. Świadectwo ukończenia szkoły potwierdza ukończenie edukacji na danym poziomie i jest niezbędne zarówno dla osób, które chcą wejść na rynek pracy bezpośrednio po ukończeniu szkoły, jak i dla tych, które planują kontynuować naukę w ramach dalszego kształcenia zawodowego.
- (e) Uczniowie uczestniczący w formalnym systemie kształcenia zawodowego mogą uzyskać dwa rodzaje dokumentów potwierdzających osiągnięte efekty uczenia się:
- (f) Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie, które zaświadcza, że osoba ucząca się nabyła określone umiejętności i wiedzę po ukończeniu programu kształcenia zawodowego oraz zdaniu państwowego egzaminu zawodowego w zakresie jednej kwalifikacji.
- (g) Dyplom zawodowy potwierdzający, że jego posiadacz nabył umiejętności i wiedzę uprawniające do wykonywania określonego zawodu. Uczeń może uzyskać dyplom zawodowy wyłącznie po zdobyciu wszystkich kwalifikacji (świadectw kwalifikacyjnych) wymaganych w danym zawodzie oraz po uzyskaniu świadectwa ukończenia szkoły. Kwalifikację zawodową można uzyskać wyłącznie po zdaniu zewnętrznego państwowego egzaminu zawodowego (zob. rozdz. 3.2).

W roku szkolnym 2022/2023 w Polsce istniało 6800 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (w tym szkół specjalnych przysposabiających do pracy), w których uczyło się łącznie 1,67 mln uczniów (w poprzednim roku szkolnym – 1,55 mln uczniów). Około 43,5% tych uczniów uczęszczało do liceów ogólnokształcących, z czego dwie trzecie stanowiły kobiety. Największą popularnością wśród uczniów kształcenia zawodowego początkowego (IVET) cieszyły się technika, w których kształciło się 711 140 uczniów w 1861 placówkach. Ponadto 11,7% wszystkich uczniów szkół zawodowych na poziomie ponadpodstawowym (tzw. poziom średni II stopnia) uczęszczało do szkół branżowych I stopnia (195 097), z czego 32,8% stanowiły dziewczęta. Zaledwie 0,7% wszystkich uczniów kształcenia zawodowego początkowego uczęszczało do szkół branżowych II stopnia, przy czym jest to drugi rok szkolny tych programów, które zostały uruchomione w roku szkolnym 2020/2021 r. (tabela 6).

Tabela 6. Liczba szkół kształcenia i szkolenia zawodowego, uczniów i absolwentów w latach 2021–2023 (stan na 30 września 2023 r.)

Typ szkoły (a)		Szkoly	Oddział (c)	Uczniowie		Absolwenci	
				Ogółem	W tym kobiety	Ogółem	W tym kobiety
Ogółem	a	6 678	67 424	48.3%	1 547 581	48.0%	361 958
	b	6 819	70 693	48.9%	1 671 187	—	—
Szkoly specjalne przysposabiające do pracy	a	557	3 726	39.2%	12 832	39.5%	2 497
	b	560	3 813	38.7%	12 713	—	—
Branżowe szkoły I stopnia	a	1 674	10 503	31.7%	207 097	31.7%	82 968
	b	1 672	9 257	32.8%	195 097	—	—
Branżowe szkoły II stopnia	a	136	247	27.7%	3 729	30.9%	907
	b	226	585	27.8%	11 375	—	—
Licea ogólnokształcące	a	2 331	25 347	62.7%	652 690	63.0%	156 375
	b	2 398	27 646	62.7%	726 386	—	—
Technika	a	1 854	26 793	38.9%	656 513	39.2%	116 694
	b	1 861	28 603	39.0%	711 140	—	—
Licea artystyczne (b)	a	126	808	81.1%	14 720	79.8%	2 517
	b	102	789	83.4%	14 476	—	—

Uwaga: (a) a = rok szkolny 2021/2022; b = rok szkolny 2022/2023.

(b) Prowadzące do uzyskania certyfikatu zawodowego.

(c) Oddział jest podstawową jednostką organizacyjną szkoły. Oddział szkolny obejmuje grupę uczniów uczęszczających do tej samej klasy.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023d).

2.2.1. Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkoły podstawowej

Po wejściu w życie [Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe](#) (Dz.U. z 2017 r., poz. 60) od września 2017 r. połączono kształcenie podstawowe i gimnazjalne w jeden 8-letni etap edukacji podstawowej.

Obecnie na tym poziomie edukacji nie funkcjonują programy prowadzące do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Istnieją jednak oddziały przysposabiające do pracy dla uczniów 15-letnich i starszych, którzy nie mają perspektyw na ukończenie szkoły podstawowej w zwykłym trybie – zazwyczaj uczniów z umiarkowaną, znaczną lub sprzężoną niepełnosprawnością intelektualną.

Uczniowie ci realizują również kształcenie ogólne. Zajęcia z zakresu przygotowania do pracy mogą być organizowane w szkole podstawowej lub w innych jednostkach organizacyjnych, takich jak: szkoła prowadząca kształcenie zawodowe, centrum kształcenia ustawicznego, centrum kształcenia zawodowego albo u pracodawcy, na podstawie umowy zawartej między szkołą podstawową a daną jednostką.

2.2.2. Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkoły ponadpodstawowej

Zreformowane kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkoły średniej jest dostępne dla uczniów w wieku 15 lat i starszych w następujących formach:

- (a) **3-letnia szkoła branżowa I stopnia) (EQF 3, ISCED 353)**, prowadząca do uzyskania kwalifikacji zawodowej (np. mechanik samochodowy). Obejmuje kształcenie ogólne i zawodowe zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa branżowego. Praktyczna nauka zawodu może odbywać się w szkole, u pracodawcy (w przypadku młodocianych pracowników), w centrach kształcenia zawodowego lub placówkach kształcenia ustawicznego. Po ukończeniu szkoły i zdaniu egzaminu zawodowego lub czeladniczego absolwent otrzymuje odpowiednio dyplom zawodowy lub świadectwo czeladnicze. Absolwenci mogą kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w tym samym zawodzie, w którym byli wcześniej kształceni, lub w II klasie liceum ogólnokształcącego dla dorosłych. Kształcenie w specjalnej szkole branżowej I stopnia prowadzone jest dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim oraz dla uczniów niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną mogą również uczyć się w ogólnodostępnej szkole branżowej I stopnia. Funkcjonują również szkoły I stopnia o profilach artystycznych.
- (b) **2-letnia szkoła branżowa II stopnia (EQF 4, ISCED 354)**, prowadząca do uzyskania kwalifikacji zawodowej (np. technik pojazdów samochodowych). Przeznaczona jest dla absolwentów branżowej szkoły I stopnia, którzy zdali egzamin zawodowy potwierdzający pierwszą kwalifikację w zawodzie nauczonym w branżowej szkole II stopnia. Umożliwia również absolwentom przystąpienie do egzaminu maturalnego z 3 przedmiotów obowiązkowych oraz egzaminu zawodowego, a w konsekwencji uzyskanie dostępu do szkolnictwa wyższego. Kształcenie w branżowych szkołach II stopnia uruchomiono w roku szkolnym 2020/2021. Uczniowie szkół artystycznych mogą kontynuować naukę w szkołach artystycznych II stopnia.
- (c) **5-letnie technikum (EQF 4, ISCED 354)**. W technikach uczniowie są przygotowani do wykonywania wybranego zawodu, realizując zarówno kształcenie ogólne, jak i zawodowe. Po pomyślnym zdaniu egzaminów zawodowych oraz ukończeniu szkoły absolwent uzyskuje tytuł technika, który uprawnia go do podjęcia pracy w wyuczonym zawodzie.
- (d) **3-letnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy (ISCED 243)** przeznaczona dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ukończenie szkoły umożliwia uzyskanie certyfikatu potwierdzającego przysposobienie do pracy. Program nie przewiduje dalszego kształcenia ucznia (tabela 7).

Tabela 7. **Liczba i udział uczniów w szkołach ponadpodstawowych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według typu szkoły (łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy) w roku szkolnym 2022/2023**

Typ szkoły	Liczba uczniów	Udział w całości
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	12 713	0.8%
Branżowe szkoły I stopnia	195 097	11.7%
Branżowe szkoły II stopnia	11 375	0.7%
Licea ogólnokształcące	726 386	43.5%
Technika	711 140	42.6%
Licea artystyczne (a)	14 476	0.9%
Ogółem	1 671 187	100.0%

Uwaga: (a) Prowadzące do uzyskania certyfikatu zawodowego.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023c).

Uczniowie, którzy ukończyli liceum ogólnokształcące, technikum lub szkołę branżową II stopnia, mogą przystąpić do zewnętrznego egzaminu maturalnego po ukończeniu szkoły. Umożliwia im to uzyskanie świadectwa dojrzałości. Jego posiadanie stanowi warunek przyjęcia na studia wyższe.

W roku szkolnym 2022/2023 wzrosła w porównaniu do roku poprzedniego zarówno liczba techników (wzrost o 0,4% – do 1861 techników), jak i ich uczniów (wzrost o 8,3% – do 711 140 uczniów). Prawie dwie trzecie uczniów techników (61,0%) stanowili chłopcy, a 87,7% techników to szkoły publiczne. W roku szkolnym 2021/2022 najwięcej absolwentów techników ukończyło kierunki inżynieryjno-techniczne (22,2%), ICT (21,5%) oraz usługi osobiste (18,3%) (Główny Urząd Statystyczny, 2023c).

Edukacja artystyczna na poziomie średnim dzieli się na dwa główne typy: szkoły artystyczne I i II stopnia. Szkoły artystyczne I stopnia zapewniają podstawowe wykształcenie artystyczne uczniom, którzy ukończyli edukację podstawową i są zainteresowani kontynuacją kształcenia o profilu artystycznym, takim jak: sztuki wizualne (malarstwo, rzeźba, projektowanie graficzne), muzyka, teatr lub taniec. Uczniowie zdobywają ogólne wykształcenie artystyczne, ale nie uzyskują kwalifikacji zawodowych po ukończeniu szkoły.

Szkoły artystyczne II stopnia oferują bardziej zaawansowane i specjalistyczne kształcenie artystyczne dla absolwentów szkół artystycznych I stopnia lub osób o równoważnym poziomie wykształcenia, które mogą dalej rozwijać swoje umiejętności w wybranej dziedzinie sztuki. Absolwenci po zdaniu egzaminu dyplomowego uzyskują tytuł zawodowy, który może stanowić podstawę do uzyskania kwalifikacji zawodowych w danym zawodzie artystycznym.

W roku szkolnym 2022/2023 działało 55 ogólnokształcących szkół artystycznych I stopnia, do których uczęszczało 10 200 uczniów, głównie dziewcząt (61,2%). Ponadto funkcjonowało 411 szkół realizujących wyłącznie program edukacji artystycznej, kształcących 53 700 uczniów, w tym 63,0% dziewcząt. W roku szkolnym 2021/22 szkoły artystyczne I stopnia ukończyło 8 100 uczniów, w tym 63,8% dziewcząt.

Odrębną grupę szkół ponadpodstawowych stanowią ogólnokształcące szkoły artystyczne II stopnia, które łączą kształcenie ogólne z artystycznym i umożliwiają uzyskanie kwalifikacji zawodowych. W roku szkolnym 2022/2023 funkcjonowały 102 takie szkoły i uczęszczało do nich 14 500 uczniów, co oznacza spadek o 1,7% w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym. 83,4% uczniów tych szkół i 79,8% ich absolwentów to kobiety. Ponadto w 118 szkołach artystycznych II stopnia prowadzących wyłącznie kształcenie artystyczne (bez części ogólnokształcącej) uczyło się łącznie 9800 uczniów, w tym 63,1% uczennic. Szkoły te ukończyło 1200 absolwentów, spośród których 63,2% stanowiły kobiety.

2.2.3. Kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie policealnym i wyższym

Na poziomie ponad średnim dostępne są dwie ścieżki kształcenia i szkolenia zawodowego dla uczniów, którzy ukończyli szkołę średnią o profilu ogólnokształcącym lub zawodowym.

Szkoły policealne (EQF 4, ISCED 453) oferują programy kształcenia zawodowego, które trwają 1–2,5 roku. Programy te mają charakter czysto zawodowy, i obejmują wszystkie kwalifikacje związane z konkretnym zawodem. Udział kształcenia w miejscu pracy (ang. *work-based learning*, WBL) jest określany przez dyrektora szkoły. Po ukończeniu nauki uczniowie mogą przystąpić do egzaminu zawodowego w celu uzyskania kwalifikacji w danym zawodzie.

Do kształcenia wyższego zawodowego zaliczają się trzyletnie kolegia dla pracowników służb społecznych (EQF 5, ISCED 554), działające obecnie w czterech publicznych placówkach tego typu. Programy te łączą kształcenie teoretyczne w szkole z praktykami zawodowymi w instytucjach pomocy społecznej, a ich ukończenie prowadzi do uzyskania dyplomu zawodowego pracownika socjalnego. Kandydaci do kolegiów dla pracowników służb społecznych muszą posiadać świadectwo maturalne. Dla celów porównań międzynarodowych programy te są klasyfikowane jako szkolnictwo

wyższe, ale w ustawodawstwie krajowym są uznawane za część systemu edukacji szkolnej (a nie szkolnictwa wyższego).

Ponadto programy kształcenia na poziomie policealnym (EQF 5) mogą być realizowane jako tzw. krótkie cykle kształcenia wyższego (trwające co najmniej trzy semestry), oferowane przez publiczne i niepubliczne uczelnie zawodowe. Programy te prowadzą do uzyskania tytułu dyplomowanego specjalisty (dla osób posiadających świadectwo maturalne) lub dyplomowanego technika. Dyplomowany specjalista może zostać przyjęty na studia pierwszego stopnia (EQF 6) lub jednolite studia magisterskie (EQF 7) na podstawie walidacji efektów uczenia się.

W wybranych zawodach kształcenie może odbywać się zdalnie (kształcenie na odległość)⁽⁹⁾. Nauka na tym poziomie obejmuje zarówno kształcenie teoretyczne, jak i praktyczne kształcenie zawodowe, a ponadto obowiązkowe praktyki zawodowe.

W roku szkolnym 2022/2023 istniało 1287 szkół policealnych (o 70 mniej niż w roku poprzednim), do których uczęszczało 234 800 słuchaczy (o 2100 więcej niż w roku poprzednim). Kobiety stanowiły 71,7% uczących się. Większość szkół policealnych była prowadzona przez podmioty niepubliczne (79,9%). Szkoły publiczne stanowiły 20,1% (tabela 8) (Główny Urząd Statystyczny, 2023c).

Tabela 8. Liczba szkół policealnych, uczniów i absolwentów oraz udział kobiet wśród uczniów i absolwentów w latach 2021–2023 (stan na 30 września 2023 r.)

	2021/22	2022/23
Szkoły	1 357	1 287
Oddziały	9 813	9 932
Uczniowie	232 696	234 817
w tym kobiety	70.4%	71.7%
Absolwenci	58 191	—
w tym kobiety	76.7%	—

Uwaga: Oddział jest podstawową jednostką organizacyjną szkoły. Oddział szkolny obejmuje grupę uczniów uczęszczających do tej samej klasy.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023d).

2.2.4. Nauka w miejscu pracy w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Nauka w miejscu pracy (WBL) stanowi kluczowy element programów kształcenia i szkolenia zawodowego, gdyż uczący się powinni spędzić część czasu nauki w prawdziwym środowisku pracy.

Szkoły mają stosunkowo dużą autonomię w organizacji zajęć praktycznych, które mogą przybierać różne formy i odbywać się w różnych miejscach, w zależności od specyfiki szkoły: w warsztatach szkolnych, centrach kształcenia ustawicznego, centrach kształcenia zawodowego lub u pracodawcy.

Szkolenie praktyczne u pracodawcy (trwające od 4 do 12 tygodni) jest obowiązkowe dla uczniów techników i branżowych szkół II stopnia.

⁽⁹⁾ Kształcenie na odległość jest dostępne dla szkół policealnych w ramach wyższego kształcenia zawodowego, specjalistycznych programów krótkiego cyklu (EQF 5) oraz kwalifikacyjnych kursów zawodowych (KKZ) i kursów umiejętności zawodowych (KUZ) (rozdział 2.2.5).

2.2.4.1. Praktyki zawodowe

Przygotowanie zawodowe w formie nauki zawodu stanowi jedną z form praktycznej nauki zawodu opartej na umowie o pracę w celu przygotowania zawodowego, zawieranej pomiędzy pracodawcą a młodocianym pracownikiem (uczniem) ⁽¹⁰⁾. Programy te łączą praktyczne szkolenie zawodowe z nauką teoretyczną w celu rozwijania umiejętności i kompetencji określonych w odpowiednich podstawach programach. Celem nauki zawodu jest zdobycie niezbędnych umiejętności zawodowych dla konkretnego zawodu oraz zastosowanie i pogłębienie wiedzy i umiejętności w rzeczywistych warunkach pracy.

Wyróżnia się dwie grupy zawodów, w których możliwe jest odbywanie nauki zawodu (Pierwieniecka i Wasilewska, 2020):

- (a) Zawody ujęte w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, nauczane w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe. Szkolenie odbywa się zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodach opracowaną przez MEN. Uczeń, chcąc uzyskać kwalifikację w danym zawodzie, musi zdać państwowy egzamin zawodowy.
- (b) Zawody spoza klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego – kształcone w ramach rzemiosła. Szkolenie odbywa się na podstawie standardów egzaminu czeladniczego opracowanych przez Związek Rzemiosła Polskiego. Aby uzyskać kwalifikację w takim zawodzie, uczeń musi zdać egzamin czeladniczy. Kwalifikacje w około 60 zawodach można uzyskać zarówno w systemie rzemieślniczym, jak i w branżowych szkołach I stopnia, za co wspólnie odpowiadają Związek Rzemiosła Polskiego i MEN. Dla tych zawodów istnieją zatem różne ścieżki kształcenia, a uczący się mogą przystąpić do egzaminów zawodowych lub czeladniczych.

Naukę zawodu mogą organizować zarówno pracodawcy zrzeszeni, jak i niezrzeszeni w cechach rzemieślniczych. Szacuje się, że około 70–80% pracodawców uczestniczących w systemie kształcenia zawodowego to członkowie cechów rzemieślniczych (Cedefop, 2023b).

Na poziomie średnim i policealnym funkcjonuje kilka modeli nauki zawodu. Jednym z nich jest przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników, przeznaczone dla młodzieży (w wieku od 15 do poniżej 18 lat), która ukończyła 8-letnią szkołę podstawową. Na poziomie szkoły ponadpodstawowej forma ta jest dostępna głównie w 3-letnich szkołach branżowych I stopnia.

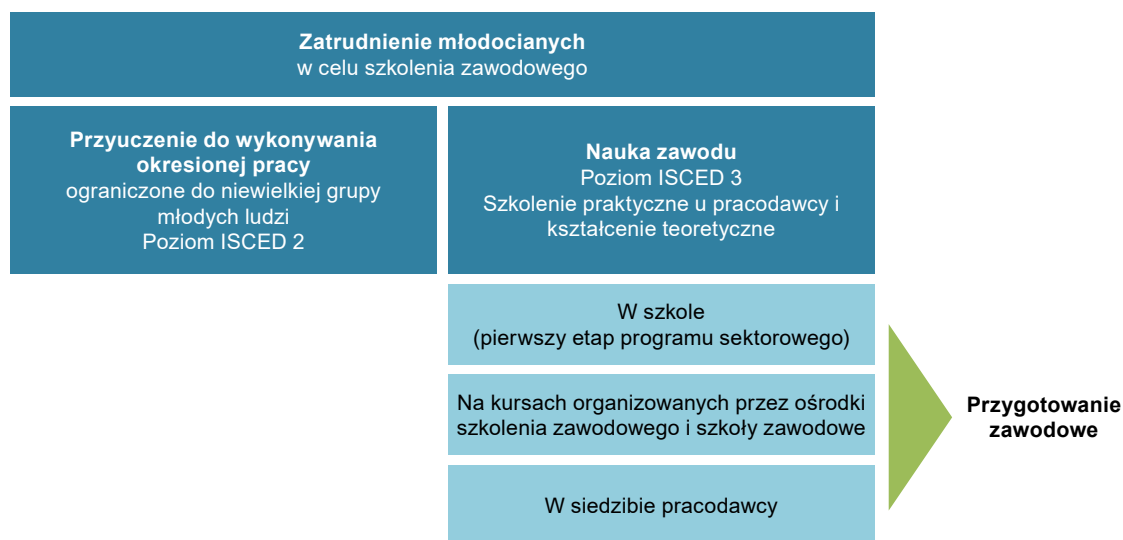
Do umowy o pracę pomiędzy uczniem a pracodawcą dołączany jest załącznik określający szczegóły szkolenia prowadzonego wspólnie przez szkołę i pracodawcę. Pracownik młodociany ma status pracownika, a podczas nauki teoretycznej w szkole także status ucznia. W okresie przygotowania zawodowego pracownik młodociany ma prawo do wynagrodzenia (zob. rozdz. 4.1), świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz urlopu wypoczynkowego. Najczęściej nauka zawodu odbywa się w małych i średnich przedsiębiorstwach, głównie w sektorze rzemiosła. Przygotowanie zawodowe młodocianych może przybierać różne formy (wykres 10), takie jak nauka zawodu, która trwa do 36 miesięcy i kończy się państwowym egzaminem zawodowym lub egzaminem czeladniczym. W roku szkolnym 2023/2024 młodociani pracownicy stanowili ponad 56% wszystkich uczniów w branżowych szkołach I stopnia.

Praktyka zawodowa może również przybrać formę przyuczenia do wykonywania określonej pracy, które jest rzadką formą praktyk zawodowych ograniczoną do pracowników młodocianych, mającą na celu przygotowanie ich do wykonywania określonych zadań w zawodzie, trwającą od 3 do 6 miesięcy¹¹ i kończącą się egzaminem sprawdzającym.

⁽¹⁰⁾ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. z 2019 r., poz. 391 ze zm.).

⁽¹¹⁾ W przypadku młodocianych uczestników [Ochotniczych Hufców Pracy](#) (zob. rozdz. 4.1) szkolenie trwa do ukończenia szkoły podstawowej, ale nie dłużej niż 22 miesiące.

Wykres 10. Programy zatrudnienia młodocianych

Źródło: Pierwienicka i Wasilewska (2020).

Inną formą kształcenia praktycznego jest program staż uczniowski, który został wprowadzony od września 2019 r. Jest on skierowany do uczniów techników oraz szkół branżowych I stopnia, którzy nie są młodocianymi pracownikami. Celem stażu uczniowskiego jest przygotowanie uczniów do pracy w zawodach dla wykwalifikowanych pracowników lub czeladników, po uprzedniej ocenie i uzyskaniu kwalifikacji. Staż uczniowski jest formalizowany poprzez umowę pomiędzy uczniem a pracodawcą, do której dołącza się porozumienie (załącznik) między szkołą a pracodawcą określające zasady realizacji stażu. Dokument ten zawiera zarówno elementy programu nauczania, jak i dodatkowe treści związane z konkretnym zawodem, które mogą nie być ujęte w standardowym programie kształcenia. Uczeń odbywający staż ma prawo do wynagrodzenia, chyba że umowa stanowi inaczej. Pracodawca kieruje ucznia na kształcenie teoretyczne w szkole, która może być publiczna lub niepubliczna, np. prowadzona przez stowarzyszenia, organizacje pozarządowe (NGO) lub cechy i izby rzemieślnicze.

Trzecią formą kształcenia praktycznego jest kształcenie dualne, które może być organizowane przez szkoły we współpracy z pracodawcami. Polega ono na naprzemiennym kształceniu teoretycznym w szkole i praktycznej nauce zawodu w miejscu pracy, w sposób ustrukturyzowany i skoordynowany. Choć kształcenie dualne ma charakter zbliżony do nauki zawodu, opiera się na umowie zawartej między szkołą a pracodawcą, a nie między pracodawcą a uczniem. Istnieje także możliwość, aby całość kształcenia teoretycznego i praktycznego odbywała się w miejscu pracy. W takim przypadku uczeń nie uczęszcza do szkoły, lecz nadal może uzyskać kwalifikacje zawodowe potwierdzone świadectwem czeladniczym. Pracodawca ma obowiązek zapewnić, aby osoby prowadzące część teoretyczną posiadały kwalifikacje pedagogiczne określone w przepisach. W 2023 r. w ten sposób kształciło się 1829 uczniów w zawodach rzemieślniczych (tabela 9).

Tabela 9. **Liczba zakładów rzemieślniczych prowadzących szkolenia i młodocianych pracowników odbywających szkolenie zawodowe w rzemiośle w 2023 r.**

Liczba zakładów rzemieślniczych	Liczba zakładów rzemieślniczych prowadzących szkolenia	Liczba młodocianych pracowników			Szkolenie teoretyczne dla młodocianych pracowników	
		Szkolenie zawodowe	Praktyki zawodowe	Ogółem	Szkolne formy kształcenia	Pozaszkolne formy kształcenia
32 991	23 500	77 907	125	78 032	73 437	1 829

Źródło: opracowanie własne na podst. Związek Rzemiosła Polskiego (2024).

Staże i praktyki zawodowe są również dostępne dla absolwentów szkół. Staże absolwenckie mają na celu umożliwienie młodym osobom zdobycia doświadczenia zawodowego oraz praktycznych umiejętności niezbędnych do wykonywania pracy w wybranym zawodzie. Podstawą odbywania stażu jest umowa zawierana pomiędzy stażystą a pracodawcą, który przyjmuje go na staż. Z tej formy mogą korzystać osoby, które ukończyły co najmniej VIII klasę szkoły podstawowej i nie ukończyły 30. roku życia. Umowa o odbycie stażu absolwenckiego nie może być zawarta na okres dłuższy niż 3 miesiące, a sam staż może mieć charakter odpłatny lub nieodpłatny (Komisja Europejska, 2023e).

Staże i szkolenia zawodowe dla dorosłych przygotowujące do wykonywania określonej pracy są dostępne w różnych formach. Stanowią one instrument wsparcia publicznych służb zatrudnienia (PES) i są finansowane z [Funduszu Pracy](#) przeznaczonego na aktywizację osób bezrobotnych i poszukujących pracy (zob. rozdz. 4.1.2). Osobie bezrobotnej uczestniczącej w takim szkoleniu przysługuje stypendium w wysokości 120% zasiłku dla bezrobotnych. W latach 2016–2022 z tej formy kształcenia zawodowego dorosłych skorzystało ponad 1 037 620 osób (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2023d).

Oferty staży dla absolwentów i uczniów zgłaszane przez pracodawców do publicznych służb zatrudnienia są publikowane w [centralnej bazie ofert pracy](#), która jest również dostępna jako aplikacja mobilna. Oferty staży są również publikowane na stronach internetowych firm i instytucji publicznych. Młode osoby mogą również samodzielnie znaleźć pracodawcę, który zorganizuje dla nich staż dostosowany do indywidualnych potrzeb (Komisja Europejska, 2023d).

2.2.5. Inne programy szkoleniowe

2.2.5.1. Kształcenie i szkolenie dorosłych

Programy kształcenia i szkolenia dorosłych są realizowane w ramach systemu edukacji formalnej i nieformalnej. Dorośli, którzy nie ukończyli obowiązkowego kształcenia w trybie dziennym, mogą podnosić swój poziom wykształcenia, uczęszczając do szkół dla dorosłych.

Programy formalnego kształcenia dorosłych są zatwierdzane przez dyrektora szkoły lub placówki po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej. Podstawą tych programów są podstawy programowe kształcenia ogólnego i zawodowego opracowane przez MEN, a ich struktura jest oparta na efektach uczenia się. Zakres programów oferowanych w edukacji pozaformalnej jest znacznie szerszy niż w edukacji formalnej ze względu na dużą różnorodność instytucji oraz potrzeb uczących się dorosłych.

Programy mogą być realizowane w publicznych i niepublicznych szkołach dla dorosłych, branżowych szkołach II stopnia oraz szkołach policealnych. W szkołach dla dorosłych nauka odbywa się w trybie stacjonarnym (zajęcia odbywają 3–4 razy w tygodniu) lub zaocznym (np. zajęcia przez 2 dni co 2 tygodnie). Dorośli mogą również zdobywać

wykształcenie w formach pozaszkolnych, m.in. w publicznych i niepublicznych centrach kształcenia ustawicznego i centrach kształcenia zawodowego, które oferują możliwość podnoszenia i zmiany kwalifikacji (*upskilling* i *reskilling*) w trybie stacjonarnym lub zaocznym.

Każda kwalifikacja zawodowa wymagana dla danego zawodu może być walidowana indywidualnie poprzez egzamin zawodowy, co zwiększa elastyczność w zdobywaniu i doskonaleniu kwalifikacji poza systemem formalnym. Dorośli mogą uzyskiwać kwalifikacje zawodowe poprzez ukończenie kursów, takich jak: kursy umiejętności zawodowych (KUZ), kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ), inne kursy szkoleniowe, kursy kwalifikacyjne rynkowe w ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) lub szkolenia organizowane przez publiczne służby zatrudnienia (PSZ).

Kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ) są przeznaczone głównie dla osób w wieku 18 lat lub starszych, niezależnie od ich poziomu wykształcenia. Są oparte na podstawie programowej kształcenia w zawodach i obejmują kwalifikację określoną w nazwie kursu. Uczestnicy otrzymują certyfikat ukończenia kursu, a po zdaniu egzaminu – świadectwo kwalifikacji zawodowych. Kwalifikacyjne kursy zawodowe mogą być również realizowane przez inne podmioty prowadzące działalność edukacyjną, w trybie stacjonarnym lub zdalnym.

W roku szkolnym 2023/2024 w kwalifikacyjnych kursach zawodowych w 134 zawodach wzięło udział 119 512 kursantów. Najwięcej uczestników brało udział w kursach umożliwiających zdobycie następujących kwalifikacji: technik rolnik (14 586), technik agrobiznesu (13 447) i rolnik (12 877). 32% uczestników stanowiła młodzież i dzieci. Najwięcej kursantów uczęszczało do techników (25 864) i placówek kształcenia ustawicznego, a najmniej do szkół policealnych (8386). Większość kwalifikacyjnych kursów zawodowych była świadczona przez instytucje publiczne (72%) (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2024b).

Kursy umiejętności zawodowych (KUZ) opierają się na podstawie programowej kształcenia zawodowego. Kurs koncentruje się na jednej części efektów kształcenia, zidentyfikowanej w ramach danej kwalifikacji, i obejmuje efekty kształcenia odpowiadające dodatkowym umiejętnościom zawodowym zdefiniowanym w odpowiednich przepisach dotyczących edukacji szkolnej. Kursy te są również dostępne w trybie nauczania na odległość.

Publiczne Służby Zatrudnienia (PSZ) odgrywają ważną rolę w kształceniu dorosłych, zapewniając bezpośrednie wsparcie bezrobotnym i poszukującym pracy, oferując możliwości rozwoju i zdobywania umiejętności, których poszukują potencjalni pracodawcy, oraz świadcząc różne usługi szkoleniowe.

Zgodnie z [Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy](#) (Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001) ⁽¹²⁾ szkolenia organizowane przez PSZ ⁽¹³⁾ stanowią jedną z podstawowych usług rynku pracy. Wskazane w ustawie instytucje rynku pracy koordynują i wdrażają działania w tym obszarze.

Na mocy [Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie profilowania pomocy dla bezrobotnego](#) (Dz.U. z 2014 r., poz. 631) rodzaj lub forma wsparcia dla osób bezrobotnych może być dostosowana indywidualnie na podstawie planu działania przygotowanego zgodnie z przypisanym „profilem” wsparcia (jednym z trzech dostępnych) ⁽¹⁴⁾.

Za szkolenia pozaformalne mogą odpowiadać resorty branżowe, jednak brak jest jednej, ogólnokrajowej regulacji w tym obszarze. Działania w zakresie edukacji pozaformalnej regulują przepisy dotyczące m.in. kształcenia ustawicznego w systemie oświaty, działalności dydaktycznej

⁽¹²⁾ Instytucje rynku pracy odgrywają kluczową rolę w promowaniu zatrudnienia, przeciwdziałaniu skutkom bezrobocia i ułatwianiu funkcjonowania na rynku pracy. Instytucje te obejmują publiczne służby zatrudnienia, Ochotnicze Hufce Pracy, niepubliczne agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe (zarówno publiczne, jak i prywatne), związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje bezrobotnych, organizacje pozarządowe i instytucje partnerstwa lokalnego. Działania instytucji rynku pracy wspierają także miejskie centra informacji, akademickie biura karier, szkolne ośrodki kariery i organizacje pozarządowe zajmujące się kwestiami rynku pracy.

⁽¹³⁾ PSZ obejmują urzędy pracy na poziomie powiatowym i wojewódzkim.

⁽¹⁴⁾ Więcej informacji na temat kształcenia dorosłych można znaleźć w dokumencie Komisji Europejskiej (2023c).

szkół wyższych, rozwoju zawodowego i szkoleń wspierających określone grupy osób, działalności gospodarczej, organizacji czy edukacji sektorowej.

2.2.6. Specjalne potrzeby szkoleniowe

Po audycie przeprowadzonym w 2018 r., który wykazał niedociągnięcia w jednostkach edukacyjnych przeznaczonych dla uczniów z niepełnosprawnościami, Rada Ministrów przyjęła Program Dostępność Plus na lata 2018–2025 (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2023) w celu koordynacji działań poprawiających jakość życia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. [Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030](#) (M.P z 2021 r., poz. 218) przyjęta w lutym 2021 r. ma w celu wzmocnienie koordynacji polityk publicznych i stworzenie spójnych ram dla programów i działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami, w tym osoby uczące się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego.

Program Dostępność Plus obejmuje opracowanie i wdrożenie modelu finansowego i organizacyjnego indywidualnego wsparcia dla uczniów szkół (w tym kształcących w zawodzie) ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także zapewnienie stałego wsparcia dla nauczycieli w celu dostosowania sposobu nauczania do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.

Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 obejmuje działania edukacyjne, takie jak: poprawa dostępu do edukacji oraz komunikacji wspomagającej i alternatywnej, wspieranie specjalistów ds. komunikacji, zapewnianie dostępu do komunikacji uczniom z niepełnosprawnościami, tworzenie partnerstw między instytucjami edukacyjnymi i pracodawcami, pilotowanie projektów wsparcia dla osób uczących się z niepełnosprawnościami oraz szkolenie specjalistów ds. edukacji w zakresie edukacji włączającej.

Uczniowie z niepełnosprawnościami oraz uczniowie przewlekle chorzy, którzy mają trudności w uczęszczaniu do szkoły lub w ogóle nie są w stanie uczestniczyć w zajęciach szkolnych, mogą realizować indywidualną ścieżkę kształcenia na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania lub opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dokumenty te pozwalają na organizowanie zajęć indywidualnych w domu ucznia, w szkole lub innej placówce edukacyjnej.

Uczniowie wybitnie uzdolnieni mogą realizować indywidualny program nauczania obejmujący wybrany przedmiot lub grupę przedmiotów, pod opieką wyznaczonego nauczyciela szkoły lub nauczyciela akademickiego. Szkolny system oceniania zawiera szczegółowe zasady oceny wyników osiągnięć takich uczniów oraz wydawania im świadectw szkolnych.

Kształcenie w specjalnej szkole branżowej I stopnia prowadzone jest dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim oraz uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim mogą również uczyć się w ogólnodostępnej szkole branżowej I stopnia.

2.3. Zarządzanie kształceniem i szkoleniem zawodowym

W Polsce system kształcenia i szkolenia zawodowego jest zarządzany na trzech poziomach: krajowym (ministerstwa), regionalnym (kuratoria, głównie w zakresie nadzoru pedagogicznego) i powiatowym (administracja szkolna). [Ministerstwo Edukacji Narodowej](#) jest odpowiedzialne za prowadzenie polityki państwa w zakresie edukacji, od wychowania przedszkolnego po szkolnictwo ponadpodstawowe, w tym za polityki kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach. W realizacji tych zadań wspierają je inne resorty odpowiedzialne za poszczególne zawody.

Ministerstwo Edukacji Narodowej określa krajowe przepisy dotyczące minimalnej liczby godzin nauki w szkole, opracowuje podstawy programowe i egzaminy zewnętrzne, określa kryteria dopuszczania podręczników do użytku szkolnego oraz wytyczne i standardy dla nadzoru pedagogicznego. Ponadto ustala poziomy wynagrodzeń dla nauczycieli.

W Polsce jest 16 województw, prawie 400 powiatów i ponad 2400 gmin. Większość dużych miast funkcjonuje zarówno jako powiat, jak i gmina, przy czym każdy szczebel władzy ma odrębne obszary odpowiedzialności w zakresie edukacji. Większość publicznych placówek oświatowych w Polsce jest zarządzana przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy). Powiaty są odpowiedzialne za szkoły ponadpodstawowe (średnie II stopnia), w tym o profilu zawodowym, oraz szkoły specjalne dla dzieci i młodzieży wymagających kształcenia specjalnego. Województwa prowadzą szkoły o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, takie jak zespoły szkół lub szkoły o profilu zawodowym ważne dla gospodarki regionu. Administracja rządowa (zwykle ministerstwa) prowadzą szkoły resortowe, najczęściej o profilu zawodowym, a także artystyczne czy też szkoły funkcjonujące przy zakładach karnych.

W każdym województwie władze oświatowe powołują koordynatorów ds. kształcenia i szkolenia zawodowego, odpowiedzialnych za wspieranie współpracy między szkołami a pracodawcami oraz za promowanie działań mających na celu rozwój poradnictwa i doradztwa zawodowego w systemie edukacji.

W maju 2024 r. powołano nowy organ opiniodawczo-doradczy – Radę Dyrektorów Szkół i Placówek Szkolnictwa Branżowego (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2024). W skład Rady wchodzi dyrektorzy szkół o profilu zawodowym, reprezentujący wszystkie regiony kraju i różne branże gospodarki. Do zadań Rady należy m.in. inicjowanie i opiniowanie zmian w kształceniu zawodowym oraz organizowanie i wspieranie działań informacyjno-promocyjnych w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego w poszczególnych branżach, w szczególności w środowisku pracodawców.

Władze powiatowe nie sprawują nadzoru pedagogicznego, który należy do kompetencji kuratora oświaty, lecz posiadają szereg innych uprawnień, m.in. dotyczących powoływania dyrektorów szkół, organizacji komisji konkursowych oraz przyjmowania lokalnych regulacji dotyczących funkcjonowania szkół i statusu nauczycieli.

Pracodawcy odgrywają istotną rolę w kształtowaniu polityki krajowej za pośrednictwem Rady Rynku Pracy¹⁵. Organ ten składa się z osób powoływanych przez ministra właściwego do spraw pracy, wybranych spośród organizacji związkowych i organizacji pracodawców reprezentatywnych w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego¹⁶. W skład Rady wchodzi również przedstawiciele Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, jednostek samorządu terytorialnego oraz środowiska naukowego.

Zaangażowanie partnerów społecznych w kształcenie i szkolenie zawodowe w Polsce pozostaje jednak ograniczone. Pełnią oni głównie funkcję doradczą wobec decydentów, koncentrując się na poprawie jakości praktycznej nauki zawodu i rozwijaniu możliwości uczenia się w miejscu pracy. W celu usprawnienia współpracy między szkołami a przedsiębiorstwami w 2015 r. powołano Zespół opiniodawczo-doradczy ds. kształcenia zawodowego, w skład którego weszli przedstawiciele ministerstw, organizacji pracodawców i związków zawodowych. Obecnie nie jest pewne, czy jego działalność będzie kontynuowana przez nową administrację.

W 2016 r. Polska uruchomiła system [sektorowych rad ds. kompetencji](#), których celem jest prognozowanie potrzeb rynku pracy. [Ustawa z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw](#) (Dz.U. z 2018 r., poz. 2245) zwiększyła rolę i zaangażowanie partnerów społecznych i przedstawicieli rad sektorowych w realizację kształcenia i szkolenia zawodowego. Sektorowe rady ds. kompetencji gromadzą

(¹⁵) Podstawa prawna określona w Ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001).

(¹⁶) Rada Dialogu Społecznego to forum współpracy między rządem, organizacjami pracodawców i związkami zawodowymi. Opiniuje założenia i projekty aktów prawnych dotyczących polityki gospodarczej i społecznej, podatków, budżetu państwa, rynku pracy, funduszy strukturalnych UE oraz wynagrodzeń i świadczeń socjalnych – [Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego](#) (Dz.U. z 2015 r., poz. 1240).

informacje od interesariuszy rynku pracy, rekomendują rozwiązania systemowe i zmiany w edukacji, wspierają współpracę szkół i pracodawców oraz pomagają w identyfikowaniu i prognozowaniu potrzeb kompetencyjnych w poszczególnych branżach. Rady te zrzeszają przedstawicieli różnych organizacji branżowych i są tworzone w ramach szerokich sektorów gospodarki. Trwa [publiczny nabór](#) wniosków dotyczący organizacji i funkcjonowania sektorowych rad ds. kompetencji. Trwający do 25 lutego 2025 r. nabór wniosków obejmował 24 z 34 proponowanych sektorów (PARP, 2024a).

Kształcenie dorosłych w Polsce jest wspólnym przedsięwzięciem kilku resortów. Kluczową rolę odgrywają ministerstwa właściwe ds. edukacji i pracy, natomiast inne ministerstwa angażują się w działania dotyczące rozwoju umiejętności i edukacji pozaformalnej. Przykładowo ministerstwo odpowiedzialne za rozwój gospodarczy wspiera rozwój umiejętności przedsiębiorczych, a inicjatywy mające na celu poprawę podstawowych umiejętności osób starszych są wspierane przez ministerstwo właściwe ds. polityki senioralnej we współpracy z ministerstwem edukacji. Wszystkie resorty uczestniczą w realizacji polityki uczenia się przez całe życie, obejmującej również kształcenie dorosłych.

2.4. Finansowanie kształcenia i szkolenia zawodowego

Główne źródła finansowania oświaty to subwencja ogólna z budżetu państwa dla jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu centralnego, dochody własne jednostek samorządu terytorialnego oraz środki zagraniczne, głównie z funduszy unijnych.

Szkoły zawodowe dla młodzieży, szkoły zawodowe dla dorosłych, centra kształcenia ustawicznego oraz placówki kształcenia praktycznego są finansowane głównie ze środków publicznych, czyli subwencji oświatowej z budżetu centralnego. Subwencja oświatowa jest rozdzielana między gminy, powiaty i województwa przy użyciu algorytmu, który jest modyfikowany co roku na podstawie obowiązków przypisanych do różnych szczebli samorządu terytorialnego (zasadniczo chodzi o liczbę uczniów w każdym typie szkoły) i przy zastosowaniu różnych wag dla określonych grup uczniów i szkół, w tym szkół zawodowych.

W Polsce 8% wszystkich środków na instytucje edukacyjne przeznacza się na licea ogólnokształcące, a 12% na zawodowe szkoły średnie II stopnia (OECD, 2023).

Od stycznia 2018 r. współczynniki dla zawodowych szkół ponadpodstawowych różnią się w zależności od czterech grup kategorii zawodowych; rozróżnienie to wynika z kosztów części zawodowej kształcenia. Dodatkowe współczynniki dotyczą osób uczących się w szkołach policealnych, które uzyskały dyplom kwalifikacji zawodowych, oraz uczestników kwalifikacyjnych kursów zawodowych, którzy zdali państwowy egzamin zawodowy – [Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r.](#) (Dz.U. z 2017 r., poz. 2395).

Wydatki na edukację z budżetu państwa i budżetów samorządowych wyniosły 106 300 mln zł w 2022 r. (22 692,05 mln euro), co stanowiło 3,5% PKB. Szkoły branżowe I i II stopnia otrzymały 1 597 mln zł (1,5%), technika (w tym szkoły artystyczne) otrzymały 7 621 mln zł (7,3%), a szkoły policealne otrzymały 839 mln zł (0,8%) (Główny Urząd Statystyczny, 2023c) (tabela 10).

Tabela 10. Dystrybucja środków na edukację przez samorządy lokalne w 2022 r.

	Gmina	Samorząd lokalny miast na prawach powiatu	Powiat	Województwo	Ogółem
	mln PLN				
Ogółem	51 441,8	36 623,6	14 200,6	1 523,1	103 789,1
z czego wydano na:					
Przedszkola i szkoły podstawowe (a)	41 561,0	19 522,0	1 505,3	179,9	62 768,2
Szkoły branżowe I i II stopnia	45,1	567,4	984,7	0,4	1 597,6
Licea ogólnokształcące	342,7	4 051,7	2 782,1	50,5	7 227,0
Technika (b)	95,6	3 388,4	4 066,6	71	7 621,6
Szkoły policealne	0,3	473,6	176,2	188,9	839,0

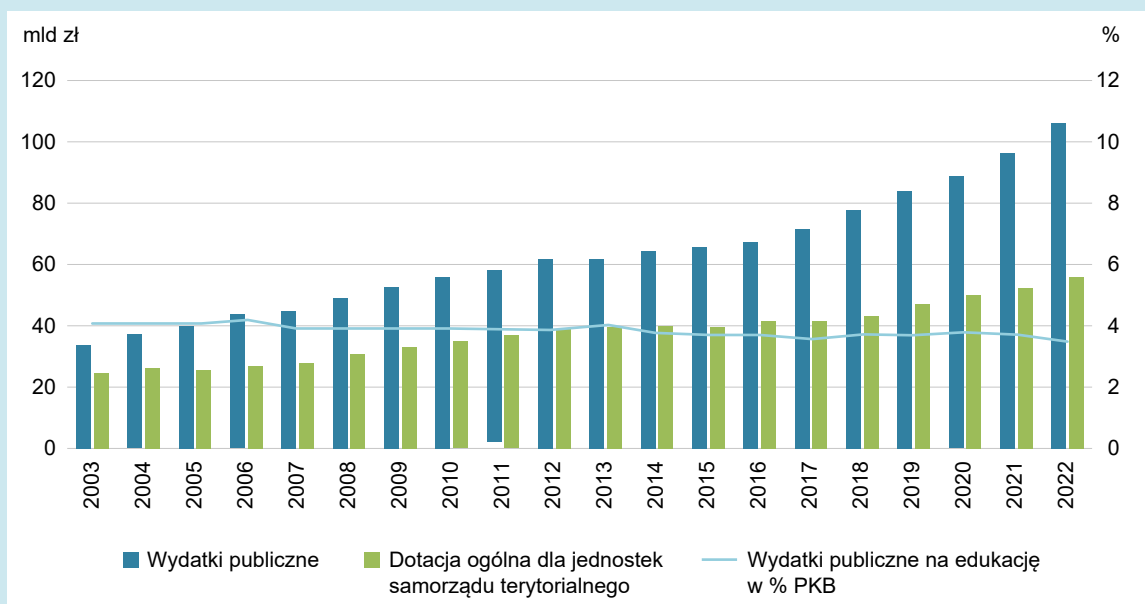
Uwaga: (a) Włączenie oddziałów przedszkolnych do szkół podstawowych i innych form edukacji przedszkolnej.

(b) W tym szkoły artystyczne dające możliwość uzyskania certyfikatu zawodowego.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023c).

W latach 2003–2022 osiągnięto stały wzrost wydatków publicznych na edukację i subwencji ogólnej na edukację, przy czym wydatki publiczne stanowiły stosunkowo stabilny udział w PKB (wykres 11).

Wykres 11. Wydatki publiczne na edukację i subwencje dla jednostek samorządu terytorialnego w latach 2003–2022

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023c).

System finansowania edukacji szkolnej obejmuje publiczne szkoły dla dorosłych oraz instytucje kształcenia dorosłych. Kształcenie w szkołach i placówkach niepublicznych może być współfinansowane z budżetów właściwych jednostek samorządu terytorialnego. Z wyjątkiem programów rozwijania umiejętności podstawowych dla dorosłych ogólne lub osobiste programy rozwojowe oferowane przez instytucje publiczne, prywatne i pozaszkolne nie są finansowane z budżetu państwa. Programy ogólnego rozwoju mogą obejmować studia podyplomowe oraz zajęcia prowadzone przez uniwersytety trzeciego wieku, uniwersytety otwarte, ośrodki kultury i organizacje pozarządowe. Programy te oferują kursy rozwoju społecznego lub kulturalnego, a także zajęcia sportowe. Oficjalne statystyki dotyczące tego typu programów nie są dostępne.

2.4.1. Finansowanie kształcenia i szkolenia zawodowego w ramach rynku pracy

Finansowanie kształcenia dorosłych koncentruje się na bezpłatnym formalnym kształceniu dorosłych w instytucjach publicznych. Wsparcie dla pozaformalnego kształcenia dorosłych z funduszy publicznych jest mniej ugruntowane, przy czym kluczową rolę odgrywają programy finansowania z UE (takie jak Europejski Fundusz Społeczny – EFS).

Fundusz Pracy jest funduszem państwowym zarządzanym przez ministerstwo właściwe do spraw pracy; wspiera organizowane przez publiczne służby zatrudnienia ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe (CVET) bezrobotnych lub osób poszukujących pracy. Składki na Fundusz Pracy są obowiązkowe dla wszystkich pracodawców, a ich wysokość określa ustawa budżetowa (ok. 2,45% całkowitego miesięcznego wynagrodzenia). Fundusz Pracy otrzymuje również finansowanie z EFS.

W ramach reformy instytucji rynku pracy podjętej w 2014 r. utworzono Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS) stanowiący odrębną część Funduszu Pracy. 2% środków pochodzących z Funduszu Pracy od 2015 r. przeznacza się na KFS w celu wsparcia pracodawców inwestujących pieniądze w ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe swoich pracowników. Głównym celem KFS jest zapobieganie utracie miejsc pracy z powodu niedopasowania umiejętności siły roboczej do potrzeb dynamicznej gospodarki.

KFS jest skierowany zarówno do pracowników, jak i pracodawców, którzy chcą skorzystać z różnych form uczenia się przez całe życie. O dofinansowanie może ubiegać się każda jednostka organizacyjna, w tym nieposiadająca osobowości prawnej lub będąca osobą fizyczną, jeżeli zatrudnia co najmniej jednego pracownika, bez względu na rodzaj umowy o pracę, na podstawie której pracownicy są zatrudniani, oraz bez względu na to, czy pracują w pełnym, czy niepełnym wymiarze czasu pracy.

Budżet KFS na 2024 r. wynosi 294,383 mln zł (1 261,39 mln euro), co stanowi wzrost o 34% w stosunku do 2023 r. Priorytety wydatkowania KFS w 2024 r., ustalone przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (zwane dalej Ministerstwem Pracy) w porozumieniu z Radą Rynku Pracy, mają na celu wspieranie szkoleń, które dotyczą następujących kwestii:

- (a) wykorzystanie nowych procesów, technologii i narzędzi pracy w firmach;
- (b) niedobór niektórych specjalistów w określonych regionach;
- (c) osoby powracające na rynek pracy po okresie opieki nad dzieckiem oraz członkowie rodzin wielodzietnych;
- (d) poprawa umiejętności cyfrowych;
- (e) szkolenia w branży motoryzacyjnej;
- (f) osoby powyżej 45 roku życia;
- (g) pracodawcy zatrudniający cudzoziemców;
- (h) zarządzanie finansami i zapobieganie kryzysom w przedsiębiorstwach.

80% środków KFS jest dystrybuowanych do przedsiębiorstw za pośrednictwem powiatowych urzędów pracy i można je wykorzystać na następujące cele: diagnoza potrzeb szkoleniowych przedsiębiorstw, kursy i studia podyplomowe podejmowane przez pracowników z inicjatywy pracodawcy lub za jego zgodą, egzaminy prowadzące do uzyskania certyfikatów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub kwalifikacji zawodowych oraz ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków w związku z kształceniem.

Dofinansowanie szkoleń może być przyznane przedsiębiorstwom zatrudniającym nieletnich w celu odbycia szkolenia zawodowego. Wysokość dofinansowania szkolenia przypadająca na osobę niepełnoletnią uzależniona jest od czasu trwania szkolenia. Fundusz Pracy zwraca koszty pracodawcy (zob. rozdz. 4.2.1).

2.5. Organizatorzy kształcenia i szkolenia zawodowego

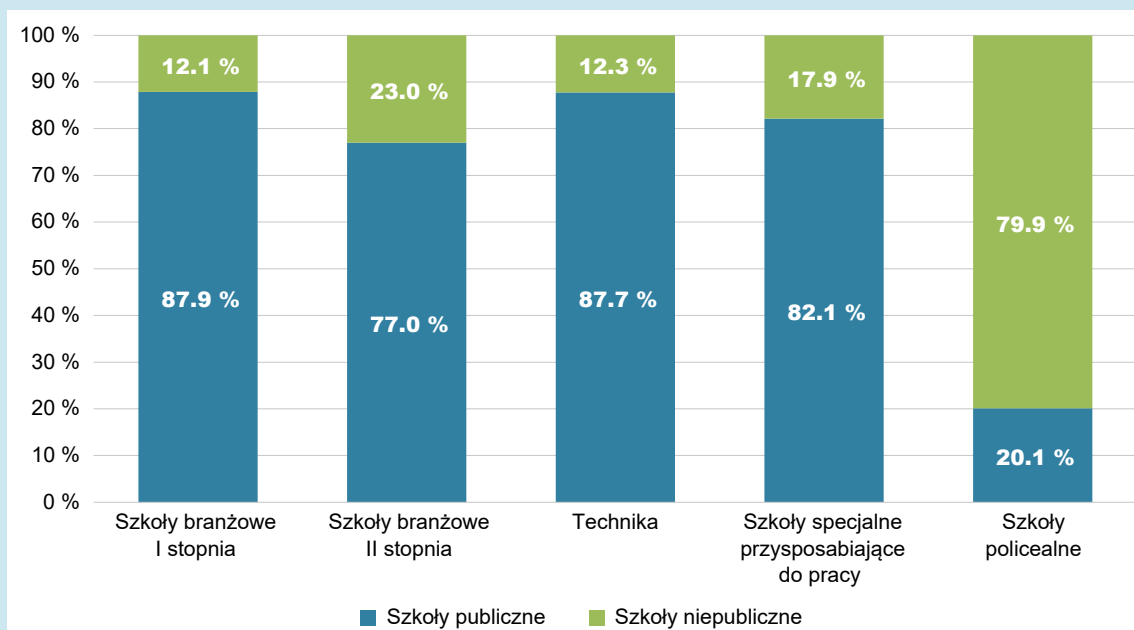
Szkoły i inne instytucje edukacyjne mogą mieć status szkół publicznych lub niepublicznych.

Szkoły publiczne są zarządzane przez władze krajowe (właściwe ministerstwo) lub jednostki samorządu terytorialnego, a także mogą być zakładane na podstawie specjalnej licencji przyznawanej na wniosek osoby fizycznej lub prawnej. Zapewniają bezpłatną edukację w zakresie przedmiotów objętych programem nauczania określonym przez ministerstwo. Przyjęcia do szkół podlegają zasadom określonym w przepisach krajowych.

Szkoły niepubliczne są zakładane i prowadzone przez osoby fizyczne lub osoby prawne po wpisaniu szkoły do ewidencji szkół niepublicznych i innych placówek oświatowych, prowadzonej przez właściwy organ samorządu terytorialnego. Mogą pobierać czesne i przyjmować uczniów zgodnie z przepisami określonymi w statutach tych szkół.

Udział szkół niepublicznych wzrasta wraz z przechodzeniem do wyższych poziomów kształcenia zawodowego. Wykres 12 przedstawia strukturę szkół zawodowych według typu oraz podmiotu zarządzającego w roku szkolnym 2022/2023.

Wykres 12. Struktura szkół kształcenia zawodowego według typu i instytucji zarządzającej w roku szkolnym 2022/2023

Uwaga: (*) W tym kolegia pracowników służb społecznych.

Źródło: opracowane własne na podst. Główny Urząd Statystyczny (2023c).

Organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego można również scharakteryzować na podstawie oferowanych przez nich programów edukacyjnych:

- (a) 4-letnie licea ogólnokształcące;
- (b) 5-letnie technika, które są szkołami publicznymi (zdecydowana większość szkół) prowadzonymi przez władze lokalne (powiatowe) i regionalne, oraz szkołami niepublicznymi z akredytacją szkół publicznych, prowadzonymi przez różnych operatorów (stowarzyszenia, firmy, w tym spółki prawa handlowego, osoby fizyczne);
- (c) 3-letnie szkoły branżowe I stopnia, które są szkołami publicznymi (zdecydowana większość szkół) prowadzonymi przez jednostki samorządu terytorialnego (powiaty) i stowarzyszenia, oraz szkołami niepublicznymi posiadającymi akredytację szkoły publicznej, prowadzonymi przez różnych organizatorów (stowarzyszenia, przedsiębiorstwa, w tym spółki prawa handlowego, osoby fizyczne);
- (d) 2-letnie szkoły branżowe II stopnia, które są szkołami publicznymi (zdecydowana większość szkół) prowadzonymi przez samorządy lokalne (powiatowe) i stowarzyszenia, oraz szkołami niepublicznymi z akredytacją szkół publicznych, prowadzonymi przez różne podmioty (stowarzyszenia, firmy, w tym spółki prawa handlowego, osoby fizyczne);
- (e) publiczne szkoły specjalne (stanowiące zdecydowaną większość szkół), prowadzone przez władze lokalne (powiatowe), oraz szkoły niepubliczne z akredytacją szkół publicznych, prowadzone przez różnych organizatorów (stowarzyszenia, fundacje) zarówno na poziomie podstawowym, jak i średnim;
- (f) szkoły policealne, które są szkołami publicznymi prowadzonymi przez władze lokalne i regionalne, stowarzyszenia i spółki krajowe, oraz szkołami niepublicznymi z akredytacją szkół publicznych, prowadzonymi przez różnych usługodawców (stowarzyszenia, fundacje, spółki, instytucje szkolnictwa wyższego), a także szkołami niepublicznymi bez akredytacji szkół publicznych, prowadzonymi przez różnych usługodawców (spółki – osoby fizyczne, spółki prawa handlowego);
- (g) kolegia pracowników służb społecznych, które obejmują kolegia publiczne prowadzone przez władze regionalne oraz kolegia niepubliczne prowadzone przez osoby prawne.

System edukacji artystycznej w Polsce obejmuje szkoły kształcące na poziomie podstawowym i średnim (ponadpodstawowym). Funkcjonują w nim szkoły publiczne i niepubliczne oraz inne typy instytucji, takie jak: szkoły artystyczne prowadzące wyłącznie kształcenie artystyczne, szkoły artystyczne realizujące równoległe kształcenie artystyczne i ogólne (na bazie tej samej podstawy programowej i zasad, co w szkołach ogólnokształcących), placówki artystyczne (tj. ośrodki artystyczne, w których uczniowie mogą rozwijać swoje zainteresowania i talenty artystyczne) oraz internaty, w których uczniowie otrzymują opiekę i wsparcie w zakresie nauki poza miejscem zamieszkania.

Państwo sprawuje nadzór zarówno nad szkołami publicznymi, jak i niepublicznymi w celu zapewnienia jakości edukacji i zgodności z przepisami krajowymi (zob. rozdz. 3.4). Nadzór nad szkołami publicznymi jest jednak szerszy niż nad szkołami niepublicznymi. Państwo gwarantuje, że wyniki nauczania są uznawane w całym kraju, co pozwala uczniom na łatwe przenoszenie się między szkołami publicznymi i niepublicznymi o podobnym statusie.

W ciągu ostatnich 10 lat obserwuje się stały wzrost liczby szkół specjalnych przysposabiających do pracy. W roku szkolnym 2022/2023 funkcjonowało 560 takich szkół, w których uczyło się 12 700 uczniów.

W roku szkolnym 2022/2023 do 1287 szkół policealnych w całym kraju uczęszczało 234 800 uczniów (o 0,9% więcej niż w poprzednim roku szkolnym, przy jednoczesnym spadku liczby tego

typu szkół o 5,2%). Z wykresu 12 wynika, że 8 na 10 tego typu placówek było prowadzonych przez podmioty niepubliczne.

Kształcenie ustawiczne w szkołach niepublicznych, które nie mają uprawnień szkół publicznych, lub w innych placówkach niepublicznych ma zasadniczo charakter prywatny. Koszty nauki ponoszą słuchacze lub mogą być one pokrywane przez pracodawcę, jeśli pracownik odbywa szkolenie na jego wniosek. Instytucje kształcenia ustawicznego i zawodowego mogą ubiegać się o akredytację i uzyskać dostęp do środków publicznych na działalność szkoleniową po spełnieniu określonych standardów jakości. Akredytacja gwarantuje, że programy kształcenia i szkolenia zawodowego są zgodne z potrzebami branży i zapewniają uczniom odpowiednie umiejętności.

Dane pochodzące z Rejestru Instytucji Szkoleniowych wskazują na to, że obecnie funkcjonuje 13 569 podmiotów szkoleniowych. Łącznie 3826 zarejestrowanych instytucji prowadzi szkolenia finansowane ze środków EFS. W poprzednim roku sprawozdawczym 2928 instytucji prowadziło szkolenia zlecone przez PSZ, a 3609 udzieliło wsparcia osobom bezrobotnym po zakończeniu szkolenia. 2797 instytucji posiada certyfikat akredytacji lub znak jakości (Komisja Europejska, 2023c).

2.6. Nauczyciele i instruktorzy kształcenia i szkolenia zawodowego

Od września 2022 r. Karta Nauczyciela przyjęta [Ustawą z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela](#) (Dz.U. z 1982 r., Nr 3, poz. 19) określa dwie kategorie stanowisk pracy w zawodzie nauczyciela:

- (a) nauczyciel mianowany – tytuł jest nadawany po odbyciu przygotowania do zawodu, które trwa 3 lata i 9 miesięcy (jako nauczyciel początkujący) oraz po zdaniu egzaminu ustalonego przez komisję egzaminacyjną;
- (b) nauczyciel dyplomowany – tytuł jest przyznawany po odbyciu praktyki trwającej 5 lat i 9 miesięcy oraz po zaakceptowaniu osiągnięć zawodowych przez komisję kwalifikacyjną i odbyciu rozmowy kwalifikacyjnej.

Kategorie te mają bezpośredni wpływ na poziom wynagrodzenia podstawowego nauczyciela. Nauczyciele, którzy wyróżniają się wybitnymi osiągnięciami, mogą również otrzymać tytuł honorowego profesora edukacji szkolnej.

W roku szkolnym 2022/2023 prawie 57% nauczycieli było nauczycielami mianowanymi. W szkołach branżowych I stopnia i technikach udział nauczycieli dyplomowanych wynosił 62,8%, natomiast w szkołach policealnych tylko 26,1% (Główny Urząd Statystyczny, 2023c) (tabela 11).

Tabela 11. Liczba nauczycieli według typu szkoły i ich udział według kategorii awansu w roku szkolnym 2022/2023

	L.P.	Nauczyciel mianowany	Nauczyciel dyplomowany
Ogółem	51 2102	18.4%	56.8%
Placówki przedszkolne	108 844	21.6%	29.6%
Szkoły podstawowe	264 780	18.4%	63.9%
Branżowe szkoły I stopnia	12 995	17.2%	62.8%
w tym szkoły specjalne	2 841	17.2%	67.1%
Branżowe szkoły II stopnia	349	11.7%	62.5%
w tym szkoły specjalne	25	20.0%	64.0%
Licea ogólnokształcące	51 790	14.9%	67.9%
dla młodzieży	50 212	14.9%	68.1%
specjalne	744	16.9%	65.5%
dla dorosłych	833	14.5%	58.8%
Technika	54 603	14.9%	65.8%
w tym szkoły specjalne	297	13.5%	70.0%
Szkoły policealne	2 743	11.2%	26.1%
w tym szkoły specjalne	66	22.7%	51.5%
Kolegia pracowników służb społecznych	13	15.4%	69.2%
Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające możliwość uzyskania kwalifikacji zawodowych	2 680	21.0%	57.6%
Szkoły artystyczne dające możliwość uzyskania kwalifikacji zawodowych	1 866	25.5%	55.1%
Szkoły artystyczne bez możliwości uzyskania kwalifikacji zawodowych	6 461	27.2%	48.6%
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	4 981	17.2%	67.8%

Uwaga: Nauczyciele bez dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe nie są uwzględnieni.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2023c).

2.6.1. Nauczyciele i instruktorzy kształcenia i szkolenia zawodowego

W podmiotach kształcenia i szkolenia zawodowego pracują następujący specjaliści ds. nauczania i szkolenia (Bielecki i in., 2022):

- nauczyciele przedmiotów ogólnych;
- nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych;
- nauczyciele praktycznej nauki zawodu;
- nauczyciele/pedagodzy zapewniający uczniom wsparcie edukacyjne;
- nauczyciele/psycholodzy zapewniający wsparcie psychologiczne uczniom, nauczycielom i rodzicom;

- (f) nauczyciele/doradcy metodyczni udzielający wsparcia nauczycielom;
- (g) nauczyciele/konsultanci, którzy opracowują materiały dydaktyczne oraz projektują i prowadzą kursy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli i kadry kierowniczej w oświacie;
- (h) instruktorzy praktycznej nauki zawodu w przedsiębiorstwach;
- (i) specjaliści ds. szkolenia w przedsiębiorstwach (różne grupy praktyków prowadzących szkolenia jako działalność podstawową lub dodatkową).

Nauczyciele w publicznych szkołach zawodowych są zatrudniani na podstawie [Karty Nauczyciela](#), która określa warunki pracy, obowiązki, prawa, wymagania dotyczące rozwoju zawodowego i wynagrodzenia nauczycieli. W szkołach niepublicznych nauczyciele zatrudniani są wyłącznie na podstawie przepisów prawa pracy i prawa cywilnego.

Wymagania kwalifikacyjne różnią się w zależności od typu nauczyciela – nauczyciele przedmiotów ogólnych powinni mieć co najmniej tytuł magistra, podczas gdy nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych muszą mieć co najmniej tytuł magistra lub licencjata, natomiast jedni i drudzy muszą mieć odpowiednie przygotowanie pedagogiczne. Nauczyciele praktycznej nauki zawodu muszą posiadać takie same kwalifikacje, jakie wymagane są od nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych, tj. tytuł magistra rzemiosła lub dyplom szkoły pedagogicznej ⁽¹⁷⁾, lub świadectwo dojrzałości (maturę) wraz ze świadectwem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe i dwuletni staż pracy. Muszą również posiadać kwalifikacje pedagogiczne.

Nie istnieją specjalne programy szkolenia wstępnego przygotowujące nauczycieli przedmiotów ogólnych lub teoretycznych do nauczania w szkołach/ośrodkach kształcenia i szkolenia zawodowego. Konkretnie kwalifikacje wymagane od nauczycieli w odniesieniu do określonych typów szkół i placówek są określone w [Rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli](#) (Dz.U. z 2023 r., poz. 2102).

We wszystkich szkołach specjalnych (w tym szkołach kształcenia i szkolenia zawodowego) nauczyciele muszą posiadać dodatkowe kwalifikacje związane ze specjalistycznym charakterem szkoły, np. nauczaniem uczniów z dysfunkcją wzroku.

Niektóre instytucje szkolnictwa wyższego zapewniają kształcenie wstępne dla przyszłych specjalistów w zakresie kształcenia ustawicznego i edukacji dorosłych w ramach programów studiów w dziedzinie kształcenia nauczycieli oraz studiów podyplomowych.

Nie ma odrębnych lub dodatkowych wymogów dotyczących kwalifikacji nauczycieli pracujących w szkołach dla dorosłych lub placówkach kształcenia dorosłych w ramach systemu edukacji szkolnej.

Osoby/instruktorzy zajmujący się kształceniem dorosłych w placówkach prowadzonych przez podmioty gospodarcze poza systemem oświaty nie mają statusu nauczycieli, a stawiane im wymagania kwalifikacyjne ustalane są niezależnie przez zainteresowane podmioty.

2.6.2. Instruktorzy w firmach i innych miejscach pracy

Praktyczne szkolenie uczniów w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego może odbywać się u pracodawcy lub w prywatnym gospodarstwie rolnym.

W [Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu](#) (Dz.U. z 2019 r., poz. 391 ze zm.) określono wymagania, które instruktorzy praktycznej nauki zawodu są zobowiązani spełnić, takie jak: kwalifikacje pedagogiczne, poziom wykształcenia, kwalifikacje zawodowe oraz doświadczenie zawodowe w zawodzie, w którym instruktor będzie kształcił. Szczegółowa specyfikacja wymagań specjalistów ds. szkoleń została przedstawiona w tabeli 12.

⁽¹⁷⁾ Takie uczelnie już nie istnieją.

Tabela 12. Szczegółowa specyfikacja wymagań wobec osób prowadzących szkolenia w przedsiębiorstwach

Kwalifikacje pedagogiczne	Wykształcenie	Kwalifikacje zawodowe	Doświadczenie zawodowe
Instruktorzy i opiekunowie muszą posiadać jedną z następujących kwalifikacji pedagogicznych lub jedno z wymienionych szkoleń: • szkolenie pedagogiczne dla instruktorów praktycznej nauki zawodu, oparte na zdefiniowanym programie nauczania i certyfikowane przez kuratora oświaty • wykształcenie pedagogiczne potwierdzone certyfikatem kuratora z co najmniej 70 godzinami zajęć z zakresu psychologii, pedagogiki i metodyki nauczania oraz 10 godzinami praktycznych metod nauczania • wykształcenie pedagogiczne uprawniające do wykonywania zawodu instruktora praktycznej nauki zawodu nabyte przed 6 stycznia 1993 r. • szkolenie pedagogiczne dla nauczycieli	• ukończony program kształcenia zawodowego na poziomie szkoły średniej II stopnia (technikum, ISCED 354), program szkoły branżowej II stopnia (ISCED 354) lub równoważny • ukończony program policealny niebędący programem studiów wyższych (ISCED 4) • ukończone liceum ogólnokształcące, ISCED 344) • ukończony program kształcenia zawodowego na poziomie szkoły średniej II stopnia (technikum, ISCED 354), program branżowej szkoły II stopnia (ISCED 354) w zawodzie innym niż nauczany • ponadpodstawowe programy zawodowe (średnie studia zawodowe ISCED 354) • studia wyższe (dyplom ukończenia studiów, ISCED 6 i 7) w nauczonym zawodzie	• kwalifikacje zawodowe w nauczonym zawodzie lub w zawodzie pokrewnym	• 3 lata
		• wykwalifikowany pracownik (tytuł robotnika • wykwalifikowanego) lub równoważne kwalifikacje w zawodzie, który ma być nauczany	• 4 lata
		• nie dotyczy	• 2 lata

Źródło: Bielecki i in. (2022).

2.6.3. Ciągły rozwój zawodowy nauczycieli i instruktorów

Nauczyciele mają prawo do uczestnictwa we wszystkich formach ustawicznego rozwoju zawodowego (URZ), w który powinni angażować się zgodnie z potrzebami szkoły i w miarę awansowania. Doskonalenie zawodowe nauczycieli jest finansowane z budżetów lokalnych/regionalnych, a dyrektorzy szkół są odpowiedzialni za ocenę potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego i tworzenie szkolnych planów doskonalenia zawodowego.

Od 2019 r. co trzy lata nauczyciele kształcenia zawodowego muszą odbyć 40-godzinne szkolenie zawodowe w firmie działającej w branży, w której uczą. Wymóg ten dotyczy zarówno nauczycieli teoretycznej, jak i praktycznej nauki zawodu. Nauczyciele zatrudnieni w branży, której nauczają, lub prowadzący firmy związane z tą branżą są zwolnieni z tego wymogu.

Istnieją różne publiczne instytucje kształcenia nauczycieli na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, a także liczne niepubliczne instytucje kształcenia nauczycieli.

Instytucją publiczną zaangażowaną w doskonalenie zawodowe nauczycieli na poziomie krajowym jest Ośrodek Rozwoju Edukacji nadzorowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Działania ORE mają na celu poprawę systemu edukacji szkolnej i jakości edukacji szkolnej zgodnie z krajową polityką oświatową. Obejmuje to zarówno ogólne, jak i zawodowe doskonalenie zawodowe nauczycieli, opracowywanie programów doskonalenia zawodowego nauczycieli i materiałów edukacyjnych, definiowanie priorytetów doskonalenia zawodowego i wdrażanie programów doskonalenia zawodowego. Kształcenie nauczycieli zapewniają również instytucje szkolnictwa wyższego.

Inną formę doskonalenia zawodowego oferują nauczyciele/doradcy metodyczni, którzy zapewniają bezpośrednią pomoc przedmiotową i metodyczną, wspierają nauczycieli w ich rozwoju

zawodowym, organizują konferencje, seminaria i warsztaty oraz identyfikują potrzeby nauczycieli w zakresie doradztwa i szkoleń zawodowych.

Doskonalenie zawodowe jest również zapewniane na poziomie szkoły poprzez wewnętrzne systemy doskonalenia zawodowego, w tym spotkania rady pedagogicznej, lekcje, obserwacje i wizyty studyjne. Liczne zasoby edukacyjne (otwarte bazy) i możliwości doskonalenia zawodowego są dostępne w ramach inicjatyw współfinansowanych przez EFS.

Organizacje prowadzące kształcenie dorosłych poza formalnym systemem szkolnym, jako część swojej działalności gospodarczej, samodzielnie decydują o sposobach szkolenia i rozwoju swoich pracowników oraz trenerów. Zgodnie z [Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie akredytacji kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych](#) (Dz.U z 2019 r., poz. 1692) instytucje te mogą jednak ubiegać się o akredytację kuratora oświaty, ale wówczas muszą wykazać, że utrzymują wysokie standardy doskonalenia zawodowego nauczycieli, wspierają ich rozwój zawodowy oraz oferują odpowiednie możliwości szkoleniowe.

Rozdział 3.

Kształtowanie kwalifikacji zawodowych

3.1. Prognozowanie zapotrzebowania na umiejętności

Prognozowanie zapotrzebowania na umiejętności przeprowadzane jest w Polsce od kilku lat, a różne instytucje w kraju zajmują się gromadzeniem danych i informacji na ten temat.

Przewidywanie zapotrzebowania na umiejętności ma na celu wspieranie publicznych służb zatrudnienia poprzez dostarczanie decydom na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym danych i informacji o rynku pracy. Wyniki działań w zakresie monitorowania umiejętności są również wykorzystywane do informowania instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego o zapotrzebowaniu na poszczególne umiejętności, co pozwala im dostosować swoją ofertę. W przyszłości celem tego typu działań będzie dostarczenie osobom poszukującym pracy szerszego zakresu danych, które pomogą im w wyborze opcji zatrudnienia.

[Reforma kształcenia i szkolenia zawodowego z 2018 r.](#) wprowadziła mechanizm prognozowania potrzeb rynku pracy poprzez coroczne prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach związanych z kształceniem i szkoleniem zawodowym. Prognoza opiera się na różnych źródłach danych, w tym na danych Głównego Urzędu Statystycznego, Systemu Informacji Oświatowej ⁽¹⁸⁾ (zob. rozdz. 3.4), danych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz opinii rad ds. kompetencji. Prognoza jest stale rozszerzana o nowe dane i badania.

[Roczna prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach VET](#) wpływa na finansowanie kształcenia i szkolenia zawodowego. Od 2020 r. samorządy lokalne otrzymują zwiększoną subwencję oświatową dla szkół oferujących programy w zawodach, na które jest większe zapotrzebowanie. Zwiększone finansowanie jest również dostępne dla pracodawców zajmujących się szkoleniem pracowników młodocianych w tych zawodach.

W działania związane z prognozowaniem zapotrzebowania na umiejętności zaangażowane są organizacje pracodawców, dostawcy usług edukacyjnych i kształcenia zawodowego oraz publiczne służby zatrudnienia. Na szczeblu regionalnym i lokalnym dane oraz informacje są udostępniane w ramach procesu angażowania interesariuszy, przy czym coraz częściej dochodzi do wymiany metodologii i praktyk pomiędzy szczeblem krajowym a interesariuszami regionalnymi.

W Polsce funkcjonuje [system monitorowania losów absolwentów kształcenia zawodowego](#). System wykorzystuje źródła danych administracyjnych z ubezpieczeń społecznych i dostępnych baz danych edukacyjnych. Jest on wspierany przez kompleksowe badania ilościowe i jakościowe, które koncentrują się na konkretnych aspektach dotyczących osób uczących się i absolwentów kształcenia zawodowego. W 2023 r. opracowano oprogramowanie umożliwiające automatyczne generowanie raportów szkolnych, raportów sektorowych dotyczących absolwentów w danym sektorze w określonym regionie oraz regionalnych raportów o absolwentach w określonym regionie. Sprawozdania te zawierają szczegółowe informacje na temat statusu edukacyjnego i zawodowego absolwentów, takie jak: kształcenie ustawiczne, rodzaj umowy o pracę, średnie wynagrodzenie i średni czas pozostawania bez pracy. Nowy projekt współfinansowany ze środków UE do 2028 r. rozszerzy system monitorowania absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego o monitorowanie sytuacji określonych grup absolwentów, takich jak: uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, studenci zagraniczni (w tym studenci z Ukrainy), uczniowie odbywający przygotowanie zawodowe u rzemieślników i uczestnicy Ochotniczych Hufców Pracy (Bielecki i in., 2025).

Polska zajmuje dziewiąte miejsce w [europejskim indeksie umiejętności Cedefop](#) z 2024 r. ⁽¹⁹⁾ z ogólnym wynikiem 63,7 (Cedefop, 2024b). W ciągu ostatnich siedmiu lat Polska awansowała z 13.

⁽¹⁸⁾ Elektroniczny system baz danych wykorzystywany do gromadzenia informacji o szkołach, instytucjach edukacyjnych, nauczycielach i uczniach.

⁽¹⁹⁾ Europejski indeks umiejętności Cedefop mierzy efektywność systemów umiejętności obywateli UE w trzech obszarach: rozwoju, aktywizacji i dopasowania. Wynik 100 jest najwyższym wynikiem, wskazującym na doskonałą wydajność, podczas gdy wynik 0 jest najniższym wynikiem, wskazującym na najgorszą wydajność.

miejsca zajmowanego w 2017 r. w ogólnym rankingu. Ta dobra pozycja wynika głównie z osiągnięcia najlepszych wyników w filarze dopasowania umiejętności do potrzeb rynku pracy (3. miejsce). W porównaniu z innymi krajami Polska osiąga najlepsze wyniki w takich wskaźnikach jak odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim (87,1% – 4. miejsce) oraz odsetek pracowników o niskich wynagrodzeniach z wykształceniem na poziomie ISCED 5–8 (4,12% – 4. miejsce). Z kolei najslabsze wyniki Polska notuje w zakresie wysokich umiejętności cyfrowych (21,3% – 29. miejsce) oraz udziału osób w ostatnim czasie uczestniczących w szkoleniach (7,6% – 27. miejsce).

3.2. Projektowanie kwalifikacji

Polska Rama Kwalifikacji (PRK) została odniesiona do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK) w maju 2013 r. i weszła w życie w 2016 r. Składa się z 8 poziomów odpowiadających poziomom ERK i opiera się na efektach uczenia się. Rama zawiera deskryptory poziomów dla różnych typów kształcenia i szkolenia oraz sektorów, co pozwala na łatwiejsze uwzględnienie kwalifikacji uzyskanych poza edukacją formalną, takich jak kwalifikacje sektorowe.

Zgodnie ze współczesnym podejściem do systemów kwalifikacji polskie przepisy definiują kwalifikację jako zbiór efektów uczenia się obejmujący wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne nabyte w trakcie edukacji formalnej i pozaformalnej lub w wyniku uczenia się nieformalnego; osiągnięcie efektów uczenia się musi zostać zweryfikowane i formalnie potwierdzone przez uprawnioną instytucję w ramach ustrukturyzowanej i obiektywnej procedury⁽²⁰⁾.

Polska Rama Kwalifikacji jest częścią Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK), który obejmuje również Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) oraz rozwiązania w zakresie zapewniania jakości i walidacji.

ZSK opisuje i rejestruje różne kwalifikacje w publicznie dostępnym Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji oraz określa standardy i procedury ich potwierdzania, w tym standardy jakości. Kwalifikacje włączone do ZSK mogą mieć charakter pełny lub częściowy.

Kwalifikacje pełne są nadawane wyłącznie w ramach edukacji formalnej i potwierdzają ukończenie określonego poziomu edukacji szkolnej lub wyższej, np. świadectwo maturalne po ukończeniu liceum ogólnokształcącego lub dyplom magistra.

Kwalifikacje cząstkowe odnoszą się do spójnego zestawu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które można zdobyć w stosunkowo krótszym czasie kształcenia. Można je uzyskać zarówno w ramach edukacji formalnej, jak i w alternatywnych formach nauki i szkolenia, ale zawsze muszą zostać poddane weryfikacji i potwierdzone w ramach niezależnej i standaryzowanej procedury, np. prawo jazdy lub certyfikat potwierdzający kwalifikacje biegłego rewidenta.

Od 2018 r. ZSK jest otwarty na wszystkie rodzaje kwalifikacji; do systemu można również włączyć kwalifikacje pozaustawowe (rynkowe)⁽²¹⁾. Sektorowe ramy kwalifikacji zostały opracowane w latach 2015–2023 i obejmują 21 sektorów, od działalności podstawowej po przemysłową i usługową. Ramy te są jednak nadal w trakcie włączania do ZSK.

Kwalifikacje zawodowe i odpowiadające im programy kształcenia (programy nauczania dla zawodów oraz programy kwalifikacyjnych kursów zawodowych) są zgodne z klasyfikacją zawodów

⁽²⁰⁾ Termin „kwalifikacja” jest zdefiniowany w ustawie o systemie oświaty zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, C 155, 8.7.2009).

⁽²¹⁾ Nie są one oparte na przepisach, ale na wymaganiach rynku pracy dotyczących zestawów wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania określonego rodzaju pracy. Są to zawsze częściowe kwalifikacje i mogą zostać włączone do ZSK po przejściu oficjalnej procedury (mającej na celu potwierdzenie, że są odpowiednio opisane i że procedury walidacji i certyfikacji spełniają wymagania jakościowe).

szkolnictwa branżowego. Każdemu zawodowi może odpowiadać jedna lub więcej kwalifikacji ⁽²²⁾. Obecnie istnieje ponad 230 zawodów szkolnictwa branżowego, w tym zawody pomocnicze dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, natomiast klasyfikacja zawodów obejmuje ponad 250 kwalifikacji.

Kwalifikacje są przypisane do 32 sektorów lub branż na podstawie konkretnych umiejętności zawodowych lub zakresu, w jakim umiejętności te są wykorzystywane przy wykonywaniu zadań zawodowych. W ramach poszczególnych zawodów wyodrębnia się 1, 2 lub nawet 3 kwalifikacje. Ponadto zidentyfikowano 5 zawodów artystycznych, dla których nie określono kwalifikacji. Zarówno uczniowie, jak i dorośli mogą zdobywać kwalifikacje stopniowo, w trakcie całego procesu kształcenia (nie tylko po ukończeniu szkoły).

Sektorowe ramy kwalifikacji przekładają zasady ZSK na kontekst konkretnej branży lub sektora, podkreślając jego specyfikę i kierunki rozwoju. Ramy te włączono do ZSK na mocy rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw ich koordynacji. Proces włączenia inicjowany jest przez ministra właściwego dla danego sektora, z własnej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanego podmiotu.

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą związaną z rynkiem pracy, edukacją lub szkoleniami mogą ubiegać się o włączenie kwalifikacji rynkowej do ZSK poprzez złożenie wniosku elektronicznego. Wymagane jest przedstawienie opisu kwalifikacji oraz wniesienie opłaty w wysokości 2000 zł (466 euro). MEN przez cały ten proces ściśle współpracując z wnioskodawcą i rozpatruje wniosek w ciągu 4 miesięcy ⁽²³⁾.

Ministerstwo Edukacji Narodowej nadzoruje i koordynuje rozwój ZSK we współpracy z Radą Interesariuszy ZSK. W skład Rady wchodzi przedstawiciele pracodawców, związków zawodowych, organizacji branżowych, organizacji pozarządowych, instytucji edukacyjnych i badawczych oraz firm szkoleniowych. Opinie Rady miały znaczący wpływ na kształt wielu rozwiązań zastosowanych w ZSK.

3.3. Walidacja efektów uczenia się

Obecnie w Polsce nie funkcjonuje jednolity system walidacji efektów uczenia się uzyskanych poza edukacją formalną. W różnych sektorach funkcjonują odmienne procedury, niektóre z nich obowiązują od wielu lat, inne są nowe lub mają charakter pilotażowy. W ostatniej dekadzie prowadzono prace nad opracowaniem systemu walidacji, certyfikacji oraz przenoszenia efektów uczenia się i kwalifikacji, a także nad przeglądem i ujednoliceniem terminologii w celu zapewnienia spójności (Komisja Europejska, 2023d).

Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2015 r. poz. 64) wspiera uznawanie i potwierdzanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych zdobytych w wyniku doświadczenia praktycznego, wyrażonych w formie efektów uczenia się. Ustawa obejmuje wszystkie cztery etapy walidacji (identyfikację, dokumentowanie, weryfikację i certyfikację) oraz wprowadza formalną definicję walidacji jako procesu, w którym ocenia się, czy osoba ubiegająca się o daną kwalifikację osiągnęła – niezależnie od sposobu zdobycia wiedzy – niektóre lub wszystkie efekty uczenia się wymagane dla tej kwalifikacji. Wraz z rosnącym otwarciem systemu kształcenia zawodowego na uczenie się w środowiskach poza szkołą, w szczególności w

⁽²²⁾ Na przykład zawód fotografa jest uważany za zawód wymagający tylko jednej kwalifikacji: „Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu”. Z drugiej strony, technik fotografii i multimedialnych to zawód dwukwalifikacyjny: „Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu” oraz „Realizacja projektów graficznych i multimedialnych”. Niektóre zawody mogą wymagać więcej niż dwóch kwalifikacji, np. zawód technik budowlany wymaga czterech kwalifikacji.

⁽²³⁾ Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej [Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji](#).

kształceniu i szkoleniach dorosłych, opracowywane są skuteczne mechanizmy walidacji efektów uczenia się uzyskanych przez dorosłych w ramach edukacji pozaformalnej i nieformalnej.

W kształceniu zawodowym, podobnie jak w edukacji ogólnej, możliwość uzyskania kwalifikacji poprzez walidację efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną i w sposób nieformalny jest zagwarantowana prawnie. Oznacza to konieczność przystąpienia do egzaminów zewnętrznych w celu oceny wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych nabytych poprzez doświadczenie zawodowe. Osoby, które skończyły 18 lat, ukończyły szkołę średnią I stopnia lub 8-letnią szkołę podstawową i mają za sobą co najmniej 2 lata nauki lub pracy w zawodzie związanym z docelową kwalifikacją, mogą przystąpić do eksternistycznych państwowych egzaminów zawodowych przeprowadzanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Do egzaminu państwowego mogą również przystąpić uczniowie kończący kwalifikacyjne kursy zawodowe. Po jego zdaniu otrzymują taki sam certyfikat zawodowy jak absolwenci szkół prowadzących kształcenie zawodowe (zob. Budzewski, 2024).

Również w szkolnictwie wyższym możliwe jest uznanie efektów wcześniejszego uczenia się jako alternatywnego sposobu przyjęcia na studia lub podstawy do zwolnienia z niektórych zajęć. Można w ten sposób uzyskać maksymalnie 50% punktów ECTS wymaganych w danym programie studiów. W przypadku kwalifikacji rynkowych włączonych do ZSK ogólne zasady walidacji są obowiązkowym elementem opisu każdej kwalifikacji – obok efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji. ZSK nie narzuca jednego modelu przeprowadzania walidacji; każda kwalifikacja ma własne wymagania dotyczące walidacji, a każda instytucja certyfikująca ma pewien zakres swobody w określaniu szczegółowego przebiegu procesu walidacji i tworzeniu własnych narzędzi walidacji (Cedefop, 2023d).

Walidacja przeprowadzana w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego jest zazwyczaj finansowana z budżetu państwa, Funduszu Pracy lub Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Większość egzaminatorów uprawnionych do walidacji efektów uczenia się wywodzi się z systemu edukacji formalnej lub systemu rzemieślniczego. W pierwszym przypadku są to zazwyczaj nauczyciele przedmiotów zawodowych i instruktorzy praktycznej nauki zawodu. Egzaminatorzy z izb rzemieślniczych to głównie przedsiębiorcy i praktycy, często jednocześnie nauczyciele zawodu lub wykładowcy akademicki oraz instruktorzy praktycznej nauki zawodu. W przypadku innych form uczenia się pozaformalnego i nieformalnego egzaminatorami są zazwyczaj zatwierdzeni przedstawiciele danego zawodu (Duda, 2019).

Najczęściej stosowaną metodą walidacji jest test sprawdzający wiedzę praktyczną, obejmujący część teoretyczną w formie pisemnej lub ustnej. Inne procedury obejmują wykorzystanie portfolio w celu wykazania osiągnięć i kompetencji w danej dziedzinie lub dostarczenie zaświadczeń od byłych pracodawców, potwierdzających udokumentowane doświadczenie w określonej działalności w danym okresie. W zależności od kompetencji walidacja może również obejmować okres próbny.

3.3.1. Uznawanie zagranicznych kwalifikacji zawodowych

Polska podejmuje działania mające na celu usprawnienie i uproszczenie procedur [uznawania kwalifikacji zawodowych zdobytych w UE](#), wprowadzając w ostatnich pięciu latach szereg zmian regulacyjnych.

W Polsce istnieją trzy główne ścieżki uznawania kwalifikacji uzyskanych za granicą:

- (a) automatycznie, na mocy prawa krajowego lub umowy międzynarodowej;
- (b) przez kuratora oświaty w wyniku postępowania administracyjnego (szkoły podstawowe i średnie);
- (c) przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (szkolnictwo wyższe).

3.4. Zapewnienie jakości

System zapewnienia jakości składa się z systemów wewnętrznych i zewnętrznych. Wewnętrzny system zapewniania jakości obejmuje procedury operacyjne wdrażane w instytucji certyfikującej i stosowane przez jej pracowników, ekspertów, kandydatów itp.

W przypadku kwalifikacji ZSK zewnętrzny system zapewniania jakości obejmuje zewnętrzny nadzór niezależnego organu eksperckiego zatwierdzonego w tym celu przez MEN. Minister właściwy dla kwalifikacji poświadczonych przez daną instytucję certyfikującą wyznacza ten podmiot do sprawowania nadzoru. Nadzór ten obejmuje monitorowanie wewnętrznych systemów zapewniania jakości instytucji, przeprowadzanie okresowych ocen ich działalności oraz weryfikację, czy instytucja certyfikująca spełnia wszystkie wymogi prawne.

Jakość kwalifikacji rynkowych przyznawanych w ramach ZSK jest zapewniana poprzez kontrolę jakości opisu kwalifikacji, walidacji efektów uczenia się oraz procesu certyfikacji. Zgodnie z przepisami wszystkie instytucje nadające kwalifikacje włączone do ZSK są zobowiązane do prowadzenia bieżącego wewnętrznego oraz okresowego zewnętrznego systemu zapewniania jakości, nadzorowanego przez właściwego ministra. Instytucje certyfikujące, które wydają dokumenty potwierdzające nadanie kwalifikacji, ponoszą odpowiedzialność za opracowanie, wdrożenie i doskonalenie wewnętrznego systemu zapewniania jakości. Oceniane są procesy walidacji i certyfikacji, związana z nimi obsługa klienta oraz funkcjonowanie wszystkich podmiotów zaangażowanych w nadawanie kwalifikacji.

W przypadku kwalifikacji rynkowych włączonych do ZRK zapewnianie jakości jest realizowane przez podmioty zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ). PZZJ dla danej kwalifikacji jest wyznaczany przez ministra właściwego spośród instytucji znajdujących się na liście podmiotów wybranych dla danego obszaru kwalifikacji. W instytucjach nadających kwalifikacje funkcjonują również wewnętrzne systemy zapewniania jakości (WSZJ), co oznacza, że podmioty te są zobowiązane do przeprowadzania wewnętrznego ewaluacji.

Uprawnienia do nadawania kwalifikacji są przyznawane przez różne organy administracji rządowej i sektorowej, w zależności od rodzaju instytucji i kwalifikacji, zgodnie z przepisami prawa krajowego, lub bezpośrednio przez ministra właściwego dla danej kwalifikacji. Udzielenie takich uprawnień zapewnia, że kwalifikacje nadawane przez te instytucje są uznawane i spełniają wymagane standardy.

Na poziomie szkół prowadzących kształcenie zawodowe głównym elementem systemu zapewniania jakości, zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego, jest system nadzoru pedagogicznego. System ten składa się z dwóch mechanizmów: kontroli oraz wspomagania, które obejmuje różne formy wsparcia mające na celu poprawę funkcjonowania szkoły, takie jak: wymiana informacji, organizacja konferencji czy prowadzenie działań szkoleniowych. Zewnętrzny nadzór pedagogiczny obejmuje zarówno szkoły publiczne, jak i niepubliczne, przy czym szkoły niepubliczne mogą dodatkowo mieć własne wewnętrzne rozwiązania w zakresie nadzoru pedagogicznego.

Wszystkie szkoły zawodowe są zobowiązane do uczestnictwa w zewnętrznych i wewnętrznych procesach zapewniania jakości. Ministerstwo edukacji ustala konkretne tematy kontroli zewnętrznych oraz liczbę szkół objętych kontrolą w danym roku szkolnym w programie krajowej polityki oświatowej, a także za pośrednictwem kuratorów oświaty w szczegółowych planach nadzoru pedagogicznego. Kurator oświaty sporządza roczne sprawozdanie z wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego i przedstawia je ministrowi właściwemu do spraw oświaty.

Dyrektorzy szkół są prawnie zobowiązani do opracowania i wdrożenia wewnętrznego systemu zapewniania jakości. Powinni realizować to zadanie we współpracy z nauczycielami, mając przy tym względną swobodę w projektowaniu i wdrażaniu tych systemów i biorąc pod uwagę ustawowe cele nadzoru pedagogicznego oraz podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa,

wnioski z nadzoru pedagogicznego z poprzedniego roku oraz specyficzne potrzeby szkoły. Ustalenia kontroli wewnętrznych są uwzględniane w kontrolach zewnętrznych.

System egzaminów zewnętrznych i System Informacji Oświatowej są ważnymi instrumentami zapewniania jakości kształcenia w Polsce. Wszyscy uczniowie szkół zawodowych są zobowiązani do przystąpienia do państwowego egzaminu zawodowego lub egzaminu czeladniczego, co jest warunkiem ukończenia szkoły i przyczynia się do wzmocnienia roli egzaminu zewnętrznego jako mechanizmu zapewniania jakości. Wszyscy zdający wykonują te same zadania i polecenia, które pozwalają ocenić, czy osiągnęli efekty uczenia się określone w podstawie programowej. Egzamin składa się z części pisemnej i praktycznej i jest przeprowadzany w akredytowanych ośrodkach egzaminacyjnych, szkołach, instytucjach szkoleniowych lub miejscach pracy. Wyniki są oceniane przez przeszkolonych egzaminatorów, zarejestrowanych w regionalnych komisjach egzaminacyjnych. Centralna Komisja Egzaminacyjna (CKE) odpowiada za certyfikowanie, ocenianie i wydawanie kwalifikacji zawodowych, podczas gdy 8 okręgowych komisji egzaminacyjnych organizuje egzaminy zewnętrzne. CKE analizuje również ogólne wyniki testów i egzaminów oraz prowadzi badania w zakresie oceniania, podczas gdy okręgowe komisje egzaminacyjne organizują proces egzaminacyjny w terenie. Wyniki egzaminów zewnętrznych służą zarówno zewnętrznemu, jak i wewnętrznemu zapewnieniu jakości w ramach nadzoru pedagogicznego. System egzaminów zewnętrznych jest nadzorowany przez MEN.

Drugim istotnym elementem zapewniania jakości kwalifikacji jest System Informacji Oświatowej (SIO), który umożliwia gromadzenie i udostępnianie informacji na temat systemu edukacji formalnej ogólnokształcącej i zawodowej. System jest prowadzony w formie elektronicznej. Każda szkoła i instytucja edukacyjna musi przekazywać dane na temat uczniów, nauczycieli, infrastruktury i wydatków. Szkoły wprowadzają dane za pośrednictwem aplikacji internetowej. Informacje te są gromadzone na poziomie regionalnym, a następnie przekazywane przez kuratoria oświaty do MEN. Niektóre dane są dostępne publicznie. System powstał w 2004 r. i od tego czasu jest systematycznie modernizowany.

Rozdział 4.

Promowanie uczestnictwa w kształceniu i szkoleniu zawodowym

Zwiększenie atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego oraz liczby uczniów podejmujących naukę, a także wzmocnienie krajowej i międzynarodowej współpracy w tym zakresie to główne cele określone w [planie działania na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022–2025](#). W celu ich realizacji wprowadzono różnorodne działania i instrumenty wsparcia. Polska była gospodarzem [krajowych konkursów i EuroSkills 2023](#) oraz uczestniczyła w WorldSkills. W 2022 r. zainicjowano również [konkurs Zawodowiec Roku](#), którego celem jest nagrodzenie najlepszych nauczycieli kształcenia zawodowego. Wydarzenia te mają również na celu wspieranie współpracy między placówkami kształcenia zawodowego a pracodawcami oraz podnoszenie kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego.

4.1. Zachęty dla uczniów

W Polsce funkcjonuje kilka rodzajów zachęt dla uczniów podejmujących naukę w ramach danego programu.

Rodzinom przysługują różne formy wsparcia, które częściowo pokrywają koszty wychowania i edukacji dziecka. Niektóre z nich są uzależnione od uzyskiwania przez rodzinę dochodu poniżej określonego progu lub od trudnej sytuacji społecznej rodziny (np. przejściowe trudności materialne spowodowane nagłym zdarzeniem, takim jak śmierć rodzica). Inne formy wsparcia przysługują wszystkim uczniom, niezależnie od dochodów rodziny (programy [Dobry Start](#) czy [Rodzina 800 plus](#)).

Szkoły mają możliwość przyznawania stypendiów uczniom kształcenia zawodowego, którzy osiągną dobre wyniki w nauce. Ponadto stypendia – dostępne dla wszystkich uczniów, w tym również uczniów kształcenia zawodowego – mogą być również finansowane z budżetu Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej. Należy zauważyć, że mniej niż 1% wszystkich osób uczących się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego otrzymuje corocznie stypendia za wyniki w nauce. Oprócz inicjatyw krajowych niektóre programy regionalne finansowane ze środków UE również oferują stypendia mające na celu zwiększenie uczestnictwa w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

Pracownicy młodociani otrzymują wynagrodzenie. Jego wysokość wynosi od 124 euro do 140 euro miesięcznie i nie może być niższa niż 8% (w 1. roku nauki), 9% (w 2. roku nauki) i 10% (w 3. roku nauki) przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale (Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, 2023). Pracodawcy są również zobowiązani do opłacania obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne, naliczanych od wypłaconego wynagrodzenia młodocianego pracownika.

Młodzi ludzie zagrożeni wykluczeniem społecznym oraz osoby bezrobotne poniżej 25. roku życia stanowią grupę docelową [Ochotniczych Hufców Pracy](#) (OHP), organizacji podlegającej Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Program OHP dostępny w ponad 700 jednostkach oferuje młodym ludziom w wieku powyżej 15. roku życia, którzy nie ukończyli gimnazjum lub szkoły podstawowej, możliwość uzupełnienia edukacji oraz zdobycia kwalifikacji zawodowych przed rozpoczęciem dorosłego życia. Oferta skierowana jest również do osób w wieku 18–25 lat, w tym osób poszukujących pracy, chcących się przekwalifikować lub bezrobotnych, a także absolwentów szkół i studentów.

Ochotnicze Hufce Pracy oferują szkolenia w 60 zawodach, prowadzone we własnych warsztatach lub w formie praktycznej nauki zawodu u pracodawcy. Wszyscy uczniowie, którzy nie mają dochodów lub mają niskie dochody, otrzymują bezpłatne wyżywienie i zakwaterowanie podczas szkolenia, a także wsparcie wychowawcze i pedagogiczne. Do innych usług świadczonych

przez OHP należą: indywidualne wsparcie psychologiczne, grupowe warsztaty dotyczące aktywnego poszukiwania pracy, kursy zawodowe, kursy zawodowe prowadzące do uzyskania kwalifikacji certyfikowanych, kursy językowe, kursy przedsiębiorczości oraz pomoc w znalezieniu pracy i organizacji staży u pracodawców.

4.1.1. Mobilność międzynarodowa

Różne programy i instytucje, w tym poszczególne szkoły współpracujące z zagranicznymi partnerami na podstawie umów bilateralnych, promują i wspierają mobilność międzynarodową na poziomie krajowym i regionalnym. Głównym programem mobilności w kształceniu i szkoleniu zawodowym jest Erasmus+. Program ten umożliwia uczniom i słuchaczom oraz kadrze dydaktycznej zdobywanie doświadczeń międzynarodowych, w tym nowych umiejętności lub kompetencji językowych, podczas wyjazdów trwających od dwóch tygodni do roku. Ponadto Erasmus+ wspiera budowanie wartościowych partnerstw pomiędzy instytucjami VET a organizacjami i przedsiębiorstwami, wzmacniając powiązania z rynkiem pracy.

W naborze wniosków programu Erasmus+ na 2024 r. zawarto 1392 umowy na projekty mobilności, co stanowi 8-procentowy wzrost w porównaniu z poprzednim naborem, a także 25-procentowy wzrost finansowania; w programie bierze udział 709 unikalnych organizacji. Do końca czerwca 2024 r. z projektów mobilności zagranicznej skorzystało 15 766 uczestników kształcenia i szkolenia zawodowego. W 2023 r. liczba projektów była podobna do tej z 2022 r., jednak o 24,9% spadła liczba uczniów korzystających z mobilności (dane za 2023 r. są jednak nadal szacunkowe i mogą ulec zmianie). W latach 2021–2023 średni czas trwania projektów mobilności wynosił 12,8 dnia (tabela 13).

Tabela 13. **Projekty mobilności międzynarodowej w ramach programu Erasmus+ w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego w latach 2022–2024**

Zakontraktowane projekty w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	2024(a)	2023	2022	Zmiana 2022–2023
Liczba projektów	1 392	1 289	1 283	+ 0.5%
Wartość dofinansowania (mln EUR)	79.1	63.18	62.67	+ 0.8%
Liczba zaangażowanych organizacji	709	661	638	+ 3.6%
Liczba uczniów kształcenia i szkolenia zawodowego (poziom ponadpodstawowy)	15 766	21 845	29 105	– 24.9%
Liczba pracowników kształcenia i szkolenia zawodowego (poziom ponadpodstawowy)	3 350	4 724	4 177	+ 13.1%

Uwaga: (a) Dane dotyczące naborów w 2023 r. i w 2024 r. są wstępne. Liczba uczniów i pracowników biorących udział w projektach mobilności w 2024 r. odzwierciedla stan do końca czerwca.

Źródło: opracowane własne na podstawie danych Narodowej Agencji Programu Erasmus+ (Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji).

4.1.2. Zachęty dla osób kontynuujących kształcenie i szkolenie zawodowe

Fundusz Pracy wspiera różne inicjatywy związane z kształceniem ustawicznym i szkoleniem zawodowym, w tym staże, pożyczki na pokrycie kosztów szkoleń, bony szkoleniowe, stypendia na kontynuowanie nauki lub ustawowe urlopy szkoleniowe dla pracowników (tabela 15) ⁽²⁴⁾.

⁽²⁴⁾ Więcej informacji na temat [podnoszenia kwalifikacji](#) można uzyskać w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Kształcenie zawodowe dorosłych finansowane ze środków Funduszu Pracy może być organizowane w dwóch formach: praktycznej nauki zawodu dla dorosłych kończącej się egzaminem zawodowym lub egzaminem czeladniczym oraz nauki zawodu dla dorosłych, która koncentruje się na zdobyciu określonych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności potrzebnych do wykonywania określonych zadań (tabela 14). Osoba bezrobotna odbywająca szkolenie zawodowe dla dorosłych ma prawo do stypendium w wysokości 120% zasiłku dla bezrobotnych.

Tabela 14. Cechy dwóch form kształcenia zawodowego dorosłych

Praktyczna nauka zawodu	Przyuczenie do wykonywania określonej pracy
Od 6 do 12 miesięcy	Od 3 do 6 miesięcy
Program nauczania uwzględnia wymagania określone w podstawie programowej kształcenia w zawodach lub standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu czeladniczego.	W programie brane są pod uwagę standardy kwalifikacji zawodowych dostępne w bazach danych prowadzonych przez ministra właściwego do spraw pracy lub wymagania zawarte w podstawie programowej kształcenia zawodowego.
Kończy się egzaminem zawodowym przeprowadzanym przez okręgową komisję egzaminacyjną lub egzaminem czeladniczym przeprowadzanym przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, egzaminem mistrzowskim i egzaminem sprawdzającym przeprowadzanym przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych.	Kończy się egzaminem weryfikacyjnym przeprowadzanym przez komisję egzaminacyjną izby rzemieślniczej, instytucję szkoleniową wpisaną do rejestru prowadzonego przez wojewódzki urząd pracy lub inną instytucję uprawnioną do przeprowadzania egzaminów. Nauka zawodu dla dorosłych może zakończyć się egzaminem zawodowym przeprowadzanym przez okręgową komisję egzaminacyjną, jeżeli program nauki zawodu uwzględnia wymagania określone w podstawie programowej kształcenia w zawodzie.
Uczestnik praktycznej nauki zawodu dla dorosłych, który zdał egzamin zawodowy lub egzamin czeladniczy, otrzymuje odpowiednio świadectwo kwalifikacji zawodowej/dyplom zawodowy lub świadectwo czeladnicze.	Dorosły uczeń, który zdał egzamin, otrzymuje certyfikat potwierdzający nabyte umiejętności. Uczestnik, który zdał egzamin, otrzymuje świadectwo kwalifikacji zawodowej.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2023d).

Staże i bony stażowe dają osobom bezrobotnym możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego i poprawy perspektyw zawodowych. Uczestnicy otrzymują stypendium, a także certyfikat ukończenia stażu oraz zaświadczenie od pracodawcy opisujące wykonane zadania i praktyczne umiejętności nabyte podczas stażu. Bon stażowy umożliwia osobom bezrobotnym w wieku do 30 lat odbycie sześciomiesięcznego stażu u wybranego pracodawcy. Pracodawca musi wyrazić zgodę na zatrudnienie pracownika na kolejne sześć miesięcy po zakończeniu stażu. Bon stażowy przyznawany jest na podstawie indywidualnego planu działania.

Szkolenia i bony szkoleniowe finansowane przez publiczne służby zatrudnienia są przeznaczone dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy i są realizowane w formie kursów. Szkolenie trwa zwykle do 6 miesięcy, ale – jeśli wymaga tego program – może trwać do 12 miesięcy. Szkolenie dla osób bez kwalifikacji zawodowych może trwać do 12 miesięcy, a jeśli wymaga tego program – do 24 miesięcy. Dostawca usług musi być wpisany do rejestru instytucji szkoleniowych (zob. rozdz. 2.5). Osoby bezrobotne w wieku do 30 lat mogą skorzystać z bonu szkoleniowego. Bon ten gwarantuje, że bezrobotny zostanie skierowany na wybrane przez siebie szkolenie, a koszty związane z tym szkoleniem zostaną pokryte. Lokalny urząd pracy wydaje bon szkoleniowy na wniosek bezrobotnego. Bon jest przyznawany i realizowany na podstawie indywidualnego planu działania oraz prawdopodobieństwa znalezienia przez bezrobotnego zatrudnienia, pracy zarobkowej lub rozpoczęcia działalności gospodarczej. PSZ określa okres ważności bonu szkoleniowego.

Stypendium na kontynuowanie nauki może być przyznane osobie, która jest zarejestrowana jako bezrobotna w powiatowym urzędzie pracy i nie posiada kwalifikacji zawodowych. Stypendium jest dostępne dla osób, które podejmą dalszą edukację w ciągu 12 miesięcy od daty rejestracji.

Dofinansowanie studiów podyplomowych umożliwia osobom bezrobotnym pogłębienie wiedzy i zdobycie nowych umiejętności, zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy. Dotacja jest dostępna dla osób bezrobotnych zarejestrowanych w lokalnym urzędzie pracy. Studia te prowadzone są na uczelniach, w instytutach naukowych Polskiej Akademii Nauk, instytutach badawczych lub centrach medycznych kształcenia podyplomowego i trwają zazwyczaj 2 lata.

Finansowanie egzaminów i licencji jest dostępne dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy i osób powyżej 45. roku życia. Zapewnia je powiatowy urząd pracy na podstawie indywidualnych planów działania. Dodatkowo z Funduszu Pracy oferowane są nieoprocentowane pożyczki szkoleniowe na pokrycie kosztów szkoleń dla tych grup. Fundusz Pracy finansuje również naukę języka polskiego dla cudzoziemców poszukujących pracy.

Tabela 15. Szkolenia dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracowników w wieku 45 lat i starszych w 2023 r.

Typ ucznia		Osoby, które w raportowanym okresie				
		Rozpoczęły szkolenie		Ukończyły szkolenie	Znalazły zatrudnienie w trakcie lub w ciągu trzech miesięcy od szkolenia	
		Ogółem	Kobiety			
						W liczbach bezwzględnych
Ogółem		30 193	12 312	29 607	17 647	
Spośród wszystkich	Bezrobotnych	29 460	12 017	28 881	17 594	
	W tym osoby niepełnosprawne	1 005	430	974	431	
	Osoby poszukujące pracy	707	283	704	53	
	W tym:	Osoby niepełnosprawne	198	90	180	11
		Osoby otrzymujące dodatek szkoleniowy	5	1	5	0
		Osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej	1	1	1	0
	Uczestnicy szkoleń o wybranej przez siebie tematyce	13 293	4 235	13 093	7 471	
	Uczestnicy szkolenia grupowego	14 317	7 266	14 088	8 466	
	Uczestnicy szkoleń na podstawie bonu szkoleniowego	2 187	603	2 179	1 573	
	Uczestnicy szkoleń w ramach trójstronnych umów szkoleniowych	100	21	15	9	
	Uczestnicy szkoleń częściowo finansowanych z funduszu pracy	44	8	51	40	
	Pracownicy i osoby wykonujące inną pracę zarobkową w wieku 45 lat i więcej	362	147	367	0	

Źródło: opracowane własne na podst. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2024a).

W 2022 r. 3% bezrobotnych uczestniczyło w programach szkoleniowych, podczas gdy rok później odsetek ten wynosił nieco ponad 2% (Departament Rynku Pracy, 2024). Najpopularniejszą formą szkolenia były kursy na prawo jazdy, następnie kursy z zakresu ICT i obsługi komputera.

Oprócz tych form wsparcia dostępnych dla bezrobotnych i poszukujących pracy istnieje system zwrotu kosztów szkoleń zarówno dla pracowników, jak i pracodawców. Środki pochodzą z KFS (zob. rozdz. 2.4.1).

Wszyscy pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, niezależnie od rodzaju umowy, którzy podejmują szkolenie z inicjatywy pracodawcy lub za jego zgodą, mają prawo do krótkoterminowego płatnego urlopu na przygotowanie się i przystąpienie do egzaminów, w wymiarze minimum 6 lub 21 dni w zależności od rodzaju egzaminu/rodzaju kształcenia i szkolenia ⁽²⁵⁾. Egzaminy

⁽²⁵⁾ Pracodawca może wyrazić zgodę na przedłużenie urlopu zgodnie z wewnętrznymi przepisami firmy.

te muszą być związane z odbytym szkoleniem. Pracownik musi przedstawić dowód uczestnictwa w wymaganym szkoleniu w postaci dyplomu/świadectwa ukończenia szkolenia.

Pracodawca pokrywa w 100% wynagrodzenie pracownika podczas urlopu szkoleniowego. Jeśli zostało to uzgodnione w umowie podpisanej przez pracodawcę i pracownika, pracodawca może również pokryć koszty czesnego, podróży, zakwaterowania i materiałów edukacyjnych (Cedefop, 2024a).

Żadne instytucje rządowe ani agencje nie są zaangażowane w organizację urlopów szkoleniowych, a dane na temat skali tego rozwiązania nie są dostępne.

4.1.3. Wspieranie potencjału organizatorów kształcenia zawodowego i szkoleń

Większość organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce jest finansowana przez rząd z budżetu państwa i/lub przez jednostki samorządu terytorialnego. Podział tych środków ma na celu zapewnienie większego wsparcia finansowego dla centrów kształcenia i szkolenia zawodowego, które oferują kształcenie w zawodach deficytowych, zgodnie z prognozami zatrudnienia w zawodach szkolnictwa zawodowego (zob. rozdz. 3.1).

Od 2020 r. – na podstawie Obwieszczenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 września 2019 r. w sprawie wykazu zawodów szkolnictwa branżowego o szczególnym znaczeniu (Monitor Polski, poz. 857) – dodatkowe wsparcie finansowe otrzymują również szkoły kształcące w zawodach uznanych za szczególnie istotne dla kultury i dziedzictwa narodowego. Lista takich zawodów została opracowana przez Ministerstwo Edukacji w porozumieniu z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego i obejmuje 21 zawodów, takich jak: kowal, pszczelarz, zegarmistrz oraz monter jachtów i łodzi

Organizatorzy mogą skorzystać z dodatkowych funduszy z kilku inicjatyw rządowych wspierających rozwój infrastruktury cyfrowej w edukacji, w tym w szkolnictwie zawodowym, zarówno w szkołach publicznych, jak i niepublicznych. Jednym z nich jest realizowany w latach 2020–2024 ogólnokrajowy program [Aktywna Tablica](#) (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2024a) mający na celu wyposażenie szkół w infrastrukturę ICT i poprawę umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli. Program obejmował wsparcie finansowe szkół i ich organów prowadzących w zakupie sprzętu cyfrowego, oprogramowania i innych materiałów dydaktycznych ICT. Całkowity budżet programu wyniósł ponad 361,5 mln zł (84 mln euro), z czego 80% pochodziło z budżetu państwa, a pozostałe 20% z organów prowadzących szkoły. W 2024 r. na realizację programu przeznaczono niemal 55 mln zł (13 mln euro).

Kolejna inicjatywa skupia się na poprawie wykorzystania zaktualizowanych treści, narzędzi i zasobów wspierających szkolenie zawodowe. [Zintegrowana Platforma Edukacyjna](#) zapewnia bezpłatne materiały e-learningowe, takie jak: wizualizacje komputerowe, filmy instruktażowe, modele 3D maszyn i urządzeń, symulatory i elektroniczne podręczniki. Zasoby te są tworzone przez ekspertów zgodnie z obowiązującą podstawą programową kształcenia ogólnego i zawodowego. Platforma zawiera obecnie ponad 800 zasobów przeznaczonych do edukacji zawodowej.

[Aplikacja Odznaka+](#), wspólna inicjatywa Ministerstwa Edukacji Narodowej i Instytutu Badań Edukacyjnych, jest obecnie w fazie pilotażowej w celu popularyzacji cyfrowych mikropoświadczeń w Polsce oraz wsparcia interesariuszy na szczeblu krajowym i regionalnym. Aplikacja ta pomaga instytucjom tworzyć cyfrowe identyfikatory zgodne ze standardem Open Badges oraz wydawać je swoim klientom, uczniom, studentom, pracownikom i kontrahentom.

[System monitorowania absolwentów kształcenia zawodowego](#) umożliwia monitorowanie wejścia absolwentów szkół średnich na rynek pracy lub kontynuowania przez nich edukacji. Różne poziomy raportowania zapewniają cenne informacje zwrotne umożliwiające ocenę jakości podmiotów prowadzących kształcenie zawodowe. Informacje te są szczególnie istotne, ponieważ

szkoły dysponują stosunkowo dużą autonomią w opracowywaniu programów kształcenia zawodowego na bazie podstaw programowych zatwierdzanych na poziomie krajowym.

Krajowy Punkt Referencyjny ds. zapewniania jakości kształcenia i szkolenia zawodowego pełni funkcję informacyjną oraz aktywizującą interesariuszy, zachęcając ich do zaangażowania się we wdrażanie ram zapewniania jakości kształcenia i szkolenia zawodowego. W latach 2021–2023 priorytety sieci obejmowały: wzmocnienie zapewniania jakości we wszystkich sektorach kształcenia zawodowego, podniesienie jakości we wszystkich formach realizacji kształcenia zawodowego, w tym kształcenia praktycznego (ang. *work-based learning*, *WBL*), indywidualnego i cyfrowego uczenia się (nauczanie elektroniczne/mieszane) oraz ich oceny/uznawania/certyfikacji, a także poprawę zapewniania jakości dla niestandardowych form uczenia się poza systemem edukacji formalnej, takich jak walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego oraz mikropoświadczenia.

Polski rząd wspierany przez Krajowy Plan Odbudowy tworzy ogólnopolską sieć 120 branżowych centrów umiejętności (BCU). Ogłoszono już postępowania przetargowe, a 13 centrów rozpoczęło działalność. Centra te mają stanowić nowoczesne ośrodki kształcenia, szkolenia i egzaminowania, zapewniając przestrzeń do innowacyjnej i trwałej współpracy między przedsiębiorstwami a systemem kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach. Praktyczne i specjalistyczne szkolenia w kluczowych sektorach gospodarki realizowane w ramach BCU zapewnią dostęp do zaawansowanych technologii i nowoczesnych metod nauczania, umożliwiając uczniom bezpośrednie powiązanie nabytej wiedzy z realiami rynku pracy.

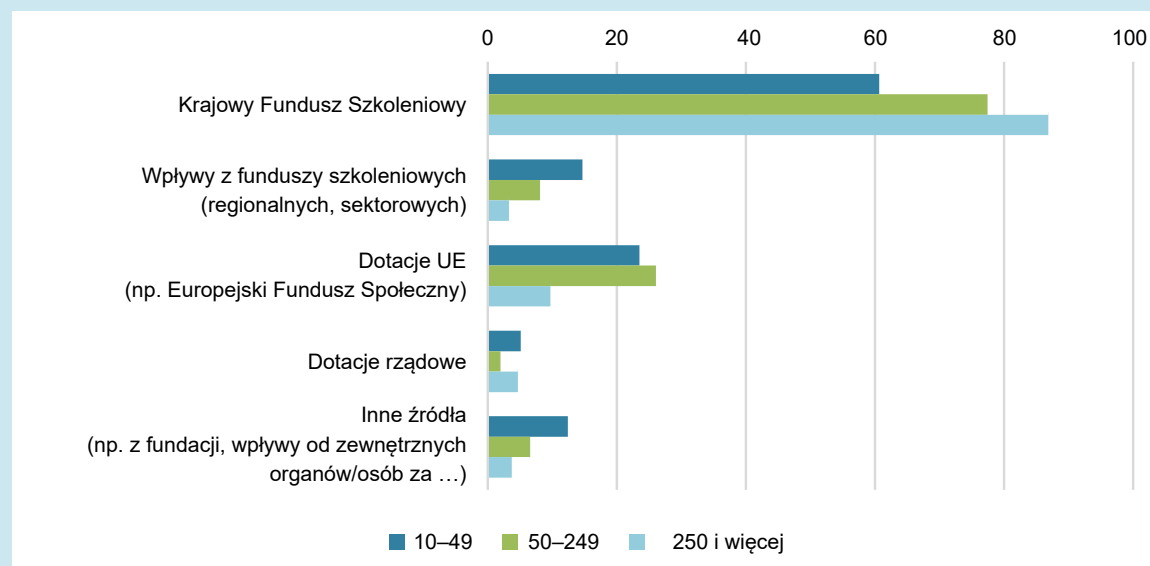
4.2. Zachęty dla firm szkoleniowych

Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS) (zob. rozdz. 2.4.1) wspiera pracodawców, którzy inwestują w podnoszenie kwalifikacji pracowników. Składając wniosek do powiatowego urzędu pracy, pracodawca może otrzymać dofinansowanie pokrywające 80% kosztów szkolenia swoich pracowników. Mikroprzedsiębiorcy mogą również otrzymać wsparcie w wysokości 100% kosztów szkolenia.

Wnioski rozpatrywane przez powiatowe urzędy pracy muszą spełniać co najmniej jeden z priorytetów ustalanych corocznie przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w porozumieniu z Radą Rynku Pracy.

Według przeprowadzonego w kwietniu 2021 r. najnowszego badania dotyczącego kształcenia ustawicznego w przedsiębiorstwach 44 500 przedsiębiorstw w Polsce (40,9% badanych) prowadziło kształcenie ustawiczne. Spośród różnych źródeł finansowania najbardziej powszechne były dotacje KFS, z których skorzystało 68,1% przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości czy profilu działalności (wykres 13). Zewnętrzne źródła finansowania pokrywały ponad 3% kosztów kursów ponoszonych przez przedsiębiorców.

Wykres 13. Źródła zewnętrznego finansowania szkoleń według wielkości przedsiębiorstwa (liczba pracowników) w 2020 r. (%)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (2022).

Im większe przedsiębiorstwo, tym większe prawdopodobieństwo, że zapewni ono szkolenia i otrzyma wsparcie od KFS. Popyt na szkolenia różnił się w zależności od branży, przy czym najwyższy odsetek szkoleń (79,3%) dotyczył działalności związanej z usługami finansowymi, takimi jak: ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne.

Według wspomnianego badania w 2020 r. koszty kursów poniesione przez przedsiębiorstwa wyniosły 3 355 mln zł (756,48 mln euro), co stanowiło 1% ich kosztów pracy. Przedsiębiorstwa wydały średnio 1 673 zł (376,96 euro) na uczestnika kursu rocznie.

Badanie obejmowało zarówno ustawiczne szkolenie zawodowe pracowników, jak i wstępne szkolenie zawodowe, czyli zatrudnienie młodocianych w celu przygotowania zawodowego. Tylko 6,3% wszystkich przedsiębiorstw przeprowadziło wstępne szkolenie zawodowe²⁶. Głównym powodem jego realizacji było przygotowanie przyszłych pracowników do spełnienia konkretnych potrzeb firmy (88,4% przedsiębiorstw).

W przypadku przedsiębiorstw, które nie zapewniały szkoleń (59,1% ogółu badanych), trzy na cztery jako główną przyczynę wskazały dopasowanie posiadanych przez pracowników umiejętności i kompetencji do bieżących potrzeb przedsiębiorstwa.

4.2.1. Wsparcie dla praktyk zawodowych

Pracodawcy są odpowiedzialni za pokrycie kosztów szkolenia praktycznego w miejscu pracy, w tym wynagrodzenia oraz składek na ubezpieczenie społeczne młodocianych pracowników. Mogą również pokrywać koszty opłat egzaminacyjnych, a także koszty podróży i utrzymania (np. zakwaterowania) dla pracowników młodocianych, którzy uczestniczą w szkoleniu uzupełniającym w ośrodkach edukacyjno-szkoleniowych poza miejscem zamieszkania i pracy. Aby zrekompensować poniesione koszty, pracodawcy mogą otrzymać dofinansowanie ze środków publicznych pod warunkiem spełnienia określonych kryteriów. Należą do nich m.in. zawarcie z młodocianym umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, posiadanie wymaganych kwalifikacji pedagogicznych określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 lipca 2023 r. zmieniającym rozporządzenie

⁽²⁶⁾ Uczestnicy wstępnego szkolenia zawodowego to młodzi ludzie w wieku od 15 do 18 lat zatrudnieni w celu odbycia szkolenia zawodowego w formie przyuczenia do zawodu lub szkolenia ukierunkowanego na konkretne stanowisko. To szkolenie zawodowe daje możliwość uzyskania formalnej certyfikacji z tytułem zawodowym lub tytułem czeladnika.

w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagrodzenia (Dz.U. z 2023 r. poz. 1348) oraz zadeklarowanie zamiaru zatrudnienia młodocianego na okres co najmniej 6 miesięcy po ukończeniu szkolenia.

W ramach dofinansowania kosztów związanych z przygotowaniem zawodowym młodocianych pracowników pracodawcy otrzymują określoną kwotę ryczałtową po zakończeniu okresu szkolenia, pod warunkiem, że młodociany zda egzamin. Ponadto pracodawcy mogą ubiegać się o dofinansowanie kosztów wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych. Zwrot kosztów może obejmować wyłącznie wysokość ustawowo określonego minimalnego wynagrodzenia przysługującego młodocianemu pracownikowi (zob. rozdz. 4.1). W 2022 r. na dofinansowanie kosztów przygotowania zawodowego młodocianych przeznaczono 381 mln zł (81,94 mln euro), natomiast na refundację wynagrodzeń i składek ubezpieczeniowych – 482 mln zł (102,97 mln euro) (na podstawie danych o [przychodach i wydatkach Funduszu Pracy w 2022 r.](#) (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2024b).

Obecny system dofinansowania praktyk zawodowych nie zachęca pracodawców do uczestnictwa w systemie dualnym ani do traktowania go priorytetowo. Wynika to z relatywnie niskiego poziomu wsparcia finansowego oraz licznych warunków, które należy spełnić, aby się do niego zakwalifikować. Ponadto ostateczna dotacja dla pracodawcy przyznawana dopiero po pomyślnym zdaniu egzaminów przez młodocianego, a także refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych są zarządzane przez różne instytucje i regulowane przez dwa odrębne resorty. Takie skomplikowanie systemu wsparcia może utrudniać firmom i pracodawcom poruszanie się po nim.

Powiatowe służby zatrudnienia wspierają organizację praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach. Są one dostępne dla wszystkich osób bezrobotnych. W 2022 r. zorganizowano ponad 106 000 praktyk zawodowych, z czego najpopularniejszą branżą były prace biurowe i sekretarskie.

4.3. Poradnictwo i doradztwo

Usługi doradztwa zawodowego w Polsce świadczone są głównie przez resorty edukacji i pracy. Ich organizacja odpowiada strukturze administracyjnej systemu edukacji i rynku pracy, a kompetencje są podzielone pomiędzy szczebel krajowy i regionalny (powiat i województwo). Finansowanie tych usług pochodzi głównie ze środków publicznych i jest określone w przepisach krajowych.

[Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030](#) (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2020) poświęca szczególną uwagę doradztwu zawodowemu jako jednemu z głównych obszarów działań realizowanych przez wiele instytucji publicznych. Strategia podkreśla potrzebę „rozwoju skutecznego doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży i dorosłych ze wszystkich środowisk społecznych i zawodowych”. Znaczenie doradztwa zawodowego zostało również podkreślone w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2019), która określa kluczowe kroki w celu jej wdrożenia. Polski Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2022) obejmuje inicjatywy mające na celu zapewnienie doradztwa zawodowego i informacji w ramach szerszego celu wspierania rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego i uczenia się przez całe życie. Jedną z takich inicjatyw jest utworzenie 120 branżowych centrów umiejętności (BCU), których misją jest wspieranie doradztwa zawodowego dla osób uczących się oraz pośrednictwo pracy dla studentów, doktorantów i absolwentów szkół wyższych, a także promowanie kształcenia i szkolenia zawodowego w danym sektorze.

Wiele instytucji oferuje usługi w zakresie edukacyjnego i zawodowego doradztwa oraz poradnictwa, zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych. Doradztwo zawodowe jest

oferowane na wszystkich etapach edukacji, w tym w ramach wstępnej orientacji zawodowej w wychowaniu przedszkolnym (ISCED 0), orientacji zawodowej dla klas I–VI szkoły podstawowej (ISCED 1) oraz specjalistycznych zajęć z doradztwa zawodowego dla klas VII–VIII szkoły podstawowej (ISCED 2) i w szkołach ponadpodstawowych (ISCED 3).

W sektorze edukacji wsparcie dla uczniów w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej lub zawodowej zapewniają szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, centra kształcenia praktycznego i ustawicznego, placówki doskonalenia zawodowego oraz akademickie biura karier w szkołach wyższych. W sektorze administracji publicznej usługi doradcze w zakresie wyboru ścieżki zawodowej lub kontynuacji edukacji świadczą urzędy pracy, Ochotnicze Hufce Pracy oraz ośrodki pomocy społecznej. Doradztwo zawodowe oferują również organizacje pozarządowe, prywatne centra doradztwa zawodowego, doradcy zawodowi prowadzący działalność gospodarczą oraz prywatne agencje zatrudnienia.

Dorośli, osoby poszukujące pracy i osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym mają prawo do bezpłatnego wsparcia i poradnictwa świadczonego przez różne instytucje publicznych służb zatrudnienia, w tym powiatowe urzędy pracy i Ochotnicze Hufce Pracy. Zgodnie z Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001), zarejestrowanym osobom bezrobotnym przysługuje ustawowe prawo do korzystania z doradztwa zawodowego. Artykuł 34 tej ustawy stanowi, że w przypadku braku możliwości zapewnienia zatrudnienia powiatowy urząd pracy ma obowiązek zaoferowania bezrobotnemu innych form wsparcia, w tym poradnictwa zawodowego.

4.3.1. Poradnictwo w systemie edukacji

Doradztwo zawodowe w systemie oświaty jest obecnie regulowane Rozporządzeniem z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r., poz. 325). Od 1 września 2019 r. wszystkie placówki oświatowe (z wyłączeniem szkół artystycznych) są prawnie zobowiązane do zapewnienia doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacji szkolnej.

Każda szkoła jest zobowiązana do opracowania programu wdrożenia wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego na dany rok szkolny. Program ten powinien określać działania z zakresu doradztwa zawodowego, w tym: ich zakres, metody, formy realizacji, ramy czasowe oraz osoby odpowiedzialne za ich realizację. Powinien również wskazywać podmioty, z którymi szkoła współpracuje, takie jak: rodzice, instytucje lokalne, pracodawcy, organizacje pracodawców, samorząd gospodarczy lub inne organizacje gospodarcze, stowarzyszenia czy samorządy zawodowe. Rozporządzenie określa role doradców zawodowych w szkołach i tematykę edukacyjną realizowaną na poszczególnych etapach kształcenia. Nacisk kładziony jest na cztery obszary: poznanie siebie i swoich zasobów osobistych, świat pracy i rynek pracy, system edukacji i uczenie się przez całe życie oraz planowanie rozwoju osobistego i dokonywanie wyborów edukacyjnych i zawodowych.

W szkołach podstawowych i średnich doradztwo zawodowe realizowane jest podczas obowiązkowych zajęć kształcenia ogólnego oraz zajęć dotyczących wyboru ścieżki edukacyjnej i zawodowej prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także poprzez wizyty odbywane w ramach orientacji zawodowej (w organizacjach pracodawców, szkołach prowadzących kształcenie zawodowe lub centrach kształcenia ustawicznego i centrach kształcenia i szkolenia zawodowego), mające zapoznać uczniów ze środowiskiem pracy w wybranych zawodach. W szkołach prowadzących kształcenie zawodowe doradztwo zawodowe jest również realizowane w ramach obowiązkowych zajęć kształcenia zawodowego.

Doradcy zawodowi w systemie oświaty otrzymują wsparcie ze strony [Ośrodka Rozwoju Edukacji](#).

Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, wspierają szkoły w działaniach z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Ośrodki te wykonują zadania oświatowe na poziomie powiatu. Oprócz wsparcia dla szkół centra te oferują usługi informacyjne i szkoleniowe w zakresie doradztwa edukacyjnego i zawodowego dla uczniów, rodziców i nauczycieli.

Doradztwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów i osób dorosłych jest bezpłatne i finansowane ze środków publicznych. W instytucjach niepublicznych usługi doradztwa zawodowego mogą być płatne.

4.3.2. Doradztwo w zakresie aktywnej polityki rynku pracy

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – zgodnie z Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001) – jest odpowiedzialne za opracowywanie polityki rynku pracy mającej na celu zmniejszenie bezrobocia. Resort koncentruje się na działaniach ukierunkowanych na aktywizację osób pozostających poza rynkiem pracy.

Sieć Europejskich Służb Zatrudnienia (EURES) w Polsce zapewnia osobom poszukującym pracy oraz pracodawcom informacje i doradztwo poprzez indywidualny kontakt i poradnictwo, a także pośrednictwo pracy w ramach mobilności europejskiej. Usługi sieci EURES w Polsce realizowane są przez doradców i asystentów EURES z wojewódzkich urzędów pracy oraz pośredników pracy z powiatowych urzędów pracy. Koordynacja udziału polskich publicznych służb zatrudnienia w sieci EURES oraz rozwój jej usług pozostają w gestii resortu pracy.

Ochotnicze Hufce Pracy dysponują siecią 504 instytucji, w których młodzi ludzie mogą korzystać z bezpłatnych usług, takich jak: doradztwo i poradnictwo zawodowe, usługi pośrednictwa pracy, warsztaty aktywnego poszukiwania pracy, programy rynku pracy (np. w ramach inicjatywy Gwarancje dla Młodzieży) oraz szkolenia i informacje zawodowe. Hufce zapewniają doradztwo zawodowe osobom w wieku 15–25 lat, jednak na życzenie mogą z niego korzystać także osoby starsze.

Ofertę usług sektora publicznego uzupełniają organizacje pozarządowe specjalizujące się w doradztwie edukacyjnym i/lub zawodowym dla wybranych grup beneficjentów, takich jak: osoby z niepełnosprawnościami, młodzież bezdomna wymagająca kompleksowego wsparcia oraz młodzi ludzie opuszczający domy dziecka lub pieczę zastępczą. Działalność tych organizacji jest finansowana ze środków publicznych, prywatnych oraz funduszy unijnych.

4.4. Wyzwania i możliwości rozwoju

Polska stoi w obliczu szeregu wyzwań związanych z systemem kształcenia i szkolenia zawodowego, z których część ma charakter uniwersalny dla nowoczesnych gospodarek (starzenie się społeczeństwa, wpływ Przemysłu 4.0 oraz podwójna transformacja – cyfrowa i energetyczna). Pandemia COVID-19 uwidoczniła pewne słabości systemu edukacji – szkoły, nauczyciele i uczniowie nie byli odpowiednio przygotowani do adaptacji do nowych form kształcenia takich jak nauczanie zdalne i hybrydowe. Dodatkowo poziom kompetencji cyfrowych społeczeństwa pozostaje poniżej średniej UE-27, co znajduje odzwierciedlenie w niskiej pozycji Polski w unijnym indeksie gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI). Udział osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie nadal utrzymuje się na niskim poziomie, co pogłębia lukę kompetencyjną. Na sytuację systemu edukacyjnego wpływa również konflikt zbrojny w Ukrainie – Polska musiała przyjąć znaczną liczbę migrujących ukraińskich uczniów.

Najnowsze wyniki międzynarodowego badania PISA realizowanego przez OECD pokazują, że uczniowie szkół branżowych osiągają stosunkowo słabe wyniki w zakresie ocenianych

umiejętności. Na przykład odsetek uczniów tych szkół osiągających najwyższe poziomy umiejętności matematycznych (poziomy 5 i 6) jest bliski 0, a jedynie 1% osiąga poziom 4. Ponadto 66% uczniów branżowych szkół I stopnia uzyskało wyniki poniżej poziomu 2. Nieco lepsza sytuacja występuje w technikach, gdzie 23% uczniów uzyskało najniższe wyniki, a 6% najwyższe (Bulkowski i in., 2023).

W ostatniej dekadzie Polska podejmuje działania na rzecz transformacji systemu edukacji i szkoleń poprzez przyjmowanie dokumentów strategicznych, reformy legislacyjne, realizowane programy oraz projekty. Celem tych inicjatyw jest podkreślenie kluczowej roli umiejętności w życiu człowieka, rozwój systemu zdolnego do adaptacji w warunkach dynamicznie zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zwiększenie responsywności systemu edukacji.

[Plan działania w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022–2025](#) (Cedefop i ReferNet, 2025) stanowi kontynuację tych działań. Określa on kierunki i działania, które Polska podejmie w celu wdrożenia [Zalecenia Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności](#) (Rada Unii Europejskiej, 2020) oraz [Deklaracji z Osnabrück w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego jako czynnika umożliwiającego odbudowę i sprawiedliwą transformację w kierunku gospodarki cyfrowej i ekologicznej](#) (Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021).

Obecnie, przy bardzo niskim poziomie bezrobocia i trudnościach firm w rekrutacji pracowników, częściowo złagodzonych dzięki imigrantom, Polska koncentruje się na zwiększaniu atrakcyjności kształcenia zawodowego w społeczeństwie i przyciągnięciu większej liczby uczniów do programów kształcenia zawodowego, rozwoju kształcenia dualnego (WBL), opracowaniu elastycznych ścieżek kształcenia i dostosowaniu kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.

Aby przywrócić prestiż kształcenia zawodowego, [reforma edukacji z 2016 r.](#) i [reforma kształcenia zawodowego z 2018 r.](#) na ostatnich etapach wdrażania miały na celu poprawę jego jakości i efektywności. Reformy te wprowadziły elastyczne i przejrzyste ścieżki kształcenia pomiędzy szkolnictwem podstawowym, średnim i wyższym oraz między kształceniem ogólnym a wyższym. Od tego czasu zaktualizowano podstawy programowe dla wielu zawodów oraz wprowadzono nowe programy nauczania, szczególnie w obszarach związanych z transformacją ekologiczną i cyfrową. Organizacja [krajowych i międzynarodowych konkursów umiejętności](#) z udziałem nie tylko uczniów, ale także [nauczycieli](#) służy budowaniu pozytywnego wizerunku kształcenia i szkolenia zawodowego.

Opracowano [systemowe podejście do doradztwa zawodowego](#) w szkołach, wprowadzając obowiązkowe zajęcia z doradztwa zawodowego, aby wspierać uczniów w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących przyszłej ścieżki kariery. MEN określiło cele, warunki oraz metody wdrażania i organizacji doradztwa. Działania w tym obszarze koncentrują się również na rozwijaniu kompetencji doradców zawodowych oraz skutecznym wykorzystaniu unijnych narzędzi, takich jak Europass i Euroguidance. Opracowano materiały z zakresu doradztwa zawodowego dla różnych grup wiekowych, prezentujące kompleksowe informacje o zawodach, przeznaczone zarówno dla specjalistów, jak i do samodzielnego wykorzystania przez uczniów, ich rodziców oraz dorosłe osoby uczące się.

Kwalifikacje, podstawy programowe i programy nauczania powinny być realizowane z wykorzystaniem bardziej atrakcyjnych metod dydaktycznych oraz z pełnym wykorzystaniem możliwości, jakie oferują technologie informacyjno-komunikacyjne. Trwają prace nad udostępnieniem nowych [e-zasobów](#) dla kształcenia zawodowego w domenie publicznej, a także nad wdrożeniem [mikropoświadczeń](#) w formie otwartych odznak. Działania te stwarzają dodatkowe możliwości rozwijania kompetencji cyfrowych przez uczniów i osoby dorosłe uczące się.

Niezbędne jest także kształcenie i rozwój nauczycieli. W 2021 r. wprowadzono [nowe przepisy prawne](#) poszerzające ofertę kształcenia początkowego nauczycieli. Inne działania mają na celu przyciąganie specjalistów do zawodu oraz motywowanie już pracujących nauczycieli, m.in.

poprzez [konkursy dla nauczycieli zawodu](#). Ustawiczne doskonalenie zawodowe nauczycieli jest obecnie [obowiązkowe](#) i dostosowane do potrzeb danej szkoły; dostępne są także [szkolenia w przedsiębiorstwach](#).

[Zintegrowany System Kwalifikacji \(ZSK\)](#) jest rozwijany i rozszerzany o kwalifikacje rynkowe. Obecnie w rejestrze znajduje się 250 takich kwalifikacji. ZSK zapewnia dostępność, gwarancję jakości i porównywalność kwalifikacji, ponieważ określa standardy i procedury uznawania kwalifikacji.

Równolegle opracowywane są sektorowe ramy kwalifikacji, które mają na celu identyfikację i ustrukturyzowanie odpowiednich umiejętności wymaganych w danych sektorach. Ich celem jest zwiększenie przejrzystości kwalifikacji oraz zapewnienie zgodności programów edukacyjnych i szkoleniowych z potrzebami rynku pracy.

Sieć [branżowych centrów umiejętności](#) (BCU), wzorowanych na centrach doskonałości zawodowej, ma odpowiedzieć na specyficzne potrzeby różnych gałęzi przemysłu. Nowoczesna infrastruktura tych ośrodków została zaprojektowana z myślą o efektywnej współpracy przedsiębiorstw z instytucjami kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach. BCU wspierają rozwój wyspecjalizowanych umiejętności w danych sektorach u uczniów, nauczycieli, pracowników oraz osób dorosłych chcących się przekwalifikować. W związku z obowiązkowym wprowadzeniem kształcenia praktycznego w różnych programach ukierunkowanych na kształcenie zawodowe, obejmujących zarówno młodzież, jak i osoby dorosłe, pracodawcy są coraz intensywniej zachęcani do aktywnego udziału w systemie. Ma to szczególne znaczenie w kontekście obowiązku odbywania praktyk zawodowych przez uczniów szkół branżowych I stopnia, którzy często nie osiągnęli jeszcze pełnoletności. Rady sektorowe ds. kompetencji stanowią platformę wymiany informacji o zapotrzebowaniu na umiejętności i kwalifikacje w danym sektorze. Inne inicjatywy mają na celu zwiększenie zaangażowania pracodawców w organizację [praktyk zawodowych](#), identyfikację zapotrzebowania na umiejętności i kwalifikacje na rynku pracy, opiniowanie podstaw programowych oraz udział w [procesie egzaminacyjnym](#).

Wdrożony został [system monitorowania losów absolwentów szkół zawodowych](#) obejmujący wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych, który dostarcza rzetelnych danych na temat ich ścieżek edukacyjnych i zawodowych. System ten jest obecnie rozwijany, powstają nowe funkcje i raporty dostosowane do różnych poziomów i celów analitycznych, tak aby umożliwić wszystkim zainteresowanym stronom dostęp do kompleksowych informacji. System monitorowania wraz z rocznymi prognozami zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego wpływa na kształtowanie oferty kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez ukierunkowanie finansowania placówek i alokację większych środków na zawody deficytowe.

Monitorowanie karier zawodowych absolwentów szkół średnich stanowi również istotne narzędzie umożliwiające uzyskanie wiarygodnej informacji zwrotnej, niezbędnej do planowania działań strategicznych oraz oceny jakości kształcenia, zwłaszcza zawodowego. Uzupełnia ono istniejące mechanizmy zapewnienia jakości oraz lepszego dopasowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.

Polska udzieliła także istotnego [wsparcia uczniom z Ukrainy](#). Programy kształcenia zawodowego, zasady przyjęć, system egzaminacyjny oraz uznawanie wcześniejszych kwalifikacji musiały zostać dostosowane do specyficznej sytuacji uczniów. Wsparcie to było realizowane równolegle z pomocą psychologiczno- pedagogiczną udzielaną wszystkim uczniom, tak aby pomóc im przezwyciężyć trudności wynikające z pandemii.

Skróty

AET (<i>Adult Education and Training</i>)	kształcenie i szkolenie dorosłych
CPD (<i>continuing professional development</i>)	ustawiczne doskonalenie zawodowe
CVET (<i>continuing vocational education and training</i>)	ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
UE	Unia Europejska
UE-27	27 państw członkowskich UE
EURES	Europejskie służby zatrudnienia
PKB	produkt krajowy brutto
ICT	technologie informacyjne i komunikacyjne
ZSK	Zintegrowany System Kwalifikacji
ISCED (<i>International Standard Classification of Education</i>)	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Edukacji
IT	technologia informacyjna
IVET (<i>initial vocational education and training</i>)	wstępne kształcenie i szkolenie zawodowe
LO (<i>learning outcomes</i>)	efekty uczenia się
NGO	organizacja pozarządowa
KFS	Krajowy Fundusz Szkoleniowy
PSZ	publiczne służby zatrudnienia
KPO	Krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności
SPE	specjalne potrzeby edukacyjne
SOR	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju
VET (<i>vocational education and training</i>)	kształcenie i szkolenie zawodowe
KKZ	kwalifikacyjny kurs zawodowy
KUZ	kurs umiejętności zawodowych
WBL (<i>work-based learning</i>)	uczenie się w miejscu pracy

Bibliografia

[URL dostęp: 18 listopada 2024 r.].

- Bielecki, J., Maliszewska, A., Matuszczak, K. (2022). *Teachers and trainers in a changing world – Poland: Building up competences for inclusive, green and digitalised vocational education and training (VET)* [Nauczyciele i instruktorzy w zmieniającym się świecie – Polska: Budowanie kompetencji na rzecz inkluzyjnego, ekologicznego i zdigitalizowanego kształcenia i szkolenia zawodowego]. Seria perspektyw tematycznych Cedefop ReferNet. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/teachers-and-trainers-changing-world-poland>
- Bielecki, J., Maliszewska, A., Matuszczak, K. (2025). *Wdrażanie europejskich priorytetów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (KSZ). Doskonalenie krajowego kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce: elastyczność, innowacyjność, atrakcyjność, włączenie społeczne i wysoka jakość: Polska*. Perspektywy tematyczne Cedefop Refernet. https://www.cedefop.europa.eu/files/implementing_eu_priorities_poland_2024_polish1.pdf
- Budzewski, M. (2024). *Europejski spis walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, aktualizacja 2023: Polska*. Komisja Europejska i Cedefop. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/european-inventory-validation-non-formal-and-informal-learning-2023-update-poland>
- Bulkowski, K., Dobosz-Leszczyńska, W., Kaźmierczak, J. (2023). *Umiejętności polskich piętnastolatków. Najważniejsze wyniki badania PISA 2022*. Instytut Badań Edukacyjnych. https://ibe.edu.pl/images/badania/PISA2022/PISA2022_najwazniejsze_wyniki_badania.pdf
- Cedefop (2023a). *Poland – 2023 Skills forecast* [Prognoza umiejętności na rok 2023: Polska]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/poland-2023-skills-forecast>
- Cedefop (2023b). *Cedefop European database on apprenticeship schemes* [Europejska baza danych Cedefop dotycząca programów praktyk zawodowych: Polska]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/apprenticeship-schemes/country-fiches/poland>
- Cedefop (2024a). *Financing adult learning database* [Baza danych finansowania edukacji dorosłych]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/financing-adult-learning-db/search/training-leave-12>
- Cedefop (2024b). *Country Pillars* [Europejski indeks umiejętności: filary krajowe: Polska]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/european-skills-index/country/poland?y=2024>
- Cedefop (2025). *Spotlight on VET Poland*. Publications Office of the European Union. DOI: 10.2801/2376059. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/8148>
- Cedefop, Instytut Badań Edukacyjnych (2023). *Vocational education and training in Europe – Poland: system description* [Kształcenie i szkolenie zawodowe w Europie – Polska: opis systemu]. W: Cedefop, ReferNet (2024). *Vocational education and training in Europe. VET in Europe database – detailed VET system descriptions* [Kształcenie i szkolenie zawodowe w Europie. Baza danych VET w Europie – szczegółowe opisy systemów VET]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/poland-u3>
- Cedefop, ReferNet (2023). *Timeline of VET policies in Europe* [Oś czasu polityki kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie] [narzędzie online]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/countries/poland>
- Cedefop, ReferNet (2024). *Vocational education and training in Europe. VET in Europe database – detailed VET system descriptions* [Kształcenie i szkolenie zawodowe w Europie. Baza danych VET w Europie – szczegółowe opisy systemów VET]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/poland-u3>
- Cedefop, ReferNet. (2025). *Vocational education and training action plan for 2022–2025* [Plan działań na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022–

- 2025: Polska]. W: Cedefop, ReferNet. *Timeline of VET policies in Europe* [Oś czasu polityk VET w Europie (aktualizacja 2024)]. [narzędzie online]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/44921>
- Duda, A. (2019). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Poland* [Europejski spis walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, aktualizacja 2018: Polska]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/european-inventory-validation-non-formal-and-informal-learning-2018-update-poland>
- Eurostat (2023). *Country facts: Poland*. [Fakty dotyczące kraju: Polska]. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/countryfacts/#?geo=EU,EA>
- Eurostat (2024a). *Early leavers from education and training by labour status* [Osoby przedwcześnie kończące naukę i szkolenie według statusu na rynku pracy]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_14_custom_748415/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=8fb218ca-bef6-49c6-808d-974d463af203&c=1617005599424
- Eurostat (2024b). *Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education* [Wskaźniki zatrudnienia młodych osób nieuczestniczących w kształceniu i szkoleniu według poziomu wykształcenia oraz liczby lat od ukończenia najwyższego poziomu edukacji]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_24/default/table?lang=en
- Eurostat (2024c). *Participation rate in education and training (last 4 weeks)* [Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu i szkoleniu (w ostatnich 4 tygodniach)]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_lfse_01/default/table?lang=en
- Eurostat (2024d). *Population in private households by educational attainment level* [Liczba ludności w gospodarstwach domowych według poziomu wykształcenia]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_pgaed/default/table?lang=en
- Eurostat (2024e). *Population on 1 January by age and sex* [Liczba ludności na dzień 1 stycznia 2023 r. według wieku i płci]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjan/default/table?lang=en
- Eurostat (2024f). *Pupils enrolled in lower-secondary education by programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation* [Uczniowie na poziomie kształcenia niższego średniego według orientacji programu, płci, typu instytucji oraz intensywności uczestnictwa]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_enrs01/default/table?lang=EN
- Eurostat (2024g). *Pupils enrolled in post-secondary non-tertiary education by programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation* [Uczniowie na poziomie kształcenia policealnego (nie wyższego) według orientacji programu, płci, typu instytucji oraz intensywności uczestnictwa]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_ENRS07/default/table?lang=en
- Eurostat (2024h). *Pupils enrolled in upper secondary education by programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation* [Uczniowie na poziomie kształcenia wyższego średniego według orientacji programu, płci, typu instytucji oraz intensywności uczestnictwa]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_enrs04/default/table?lang=en
- Eurostat (2024i). *Real GDP growth rate – volume* [Realne tempo wzrostu PKB – wolumen]. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table>
- Eurostat (2024j). *Unemployment by sex and age - annual data* [Bezrobocie według płci i wieku – dane roczne]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_a/default/table?lang=en
- Eurostat (2024k). *Unemployment rates by educational attainment level* [Stopy bezrobocia według poziomu wykształcenia]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_urgaed/default/table?lang=en

- Eurostat (2024l). *Temporary employees – % of total employees – quarterly data* [Pracownicy czasowi – odsetek ogółu pracowników – dane kwartalne]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsq_etpga/default/table?lang=en
- Eurostat (2025). *Enterprise statistics by size class and NACE Rev. 2 activity (from 2021 onwards)* [Statystyki przedsiębiorstw według klas wielkości i działalności według NACE Rev. 2 (od 2021 r.)]. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sbs_sc_ovw_custom_11091735/default/table?lang=en&page=time:2022
- Główny Urząd Statystyczny (2021). *Stan i struktura demograficzna, społeczna i ekonomiczna ludności Polski w świetle wyników NSP 2021*. <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/stan-i-struktura-demograficzno-spoeczna-i-ekonomiczna-ludnosci-polski-w-swietle-wynikow-nsp-2021,6,2.html>
- Główny Urząd Statystyczny (2022). *Charakterystyka ustawicznego kształcenia zawodowego w przedsiębiorstwach w 2020 r.* https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/en/defaultaktualnosci/3306/3/4/1/characteristics_of_continuing_vocational_training_in_enterprises_in_2020.pdf
- Główny Urząd Statystyczny (2023a). *Edukacja w roku szkolnym 2022/2023 (wyniki wstępne)*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/edukacja-w-roku-szkolnym-20222023-wyniki-wstepne,21,1.html>
- Główny Urząd Statystyczny (2023b). *Mieszkańcy Ukrainy objęci ochroną czasową*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/mieszkancy-ukrainy-objeci-ochrona-czasowa,19,1.html>
- Główny Urząd Statystyczny (2023c). *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2022/2023*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20222023,1,18.html>
- Główny Urząd Statystyczny (2023d). *Rocznik Statystyczny Pracy 2023*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-pracy-2023,7,8.html>
- Główny Urząd Statystyczny (2024a). *Uczenie się osób dorosłych 2022*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/uczenie-sie-osob-doroslych-2022,3,4.html>
- Główny Urząd Statystyczny (2024b). *Pracujący w gospodarce narodowej w Polsce w styczniu 2024 r. – Tablice*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/pracujacy-w-gospodarce-narodowej-w-polsce-w-styczniu-2024-r-tablice,28,13.html>
- Komisja Europejska (2018). *2018 European Semester: National Reform Programmes and Stability/Convergence Programmes* [Krajowe programy reform i programy stabilności/konwergencji]. https://commission.europa.eu/business-economy-euro/european-semester/european-semester-timeline/2018-european-semester-national-reform-programmes-and-stabilityconvergence-programmes_en
- Komisja Europejska (2023a). *Country reports – Digital Decade report 2023*. Raport o stanie dekady cyfrowej 2023: Polska. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/country-reports-digital-decade-report-2023>
- Komisja Europejska (2023b). *Commission Staff Working Document 2023 Country Report – Poland* [Dokument roboczy Komisji: Raport krajowy 2023 – Polska]. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=SWD:2023:621:FIN>
- Komisja Europejska (2023c). *Eurydice* [Krajowe systemy edukacji: Polska]. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/poland/overview>
- Komisja Europejska (2023d). *YouthWiki* [Polityka młodzieżowa w Polsce (marzec 2024)] [baza danych]. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/overview>

- Komisja Europejska (2023e). *YouthWiki. Employment & Entrepreneurship* [Polityka młodzieżowa w Polsce. Staże i praktyki zawodowe]. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/35-traineeships-and-apprenticeships>
- Komisja Europejska (2024a). *Economic forecast for Poland* [Prognoza gospodarcza dla Polski]. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-member-states/country-pages/poland/economic-forecast-poland_en
- Komisja Europejska (2024b). *Poland's efforts to restore rule of law pave the way for accessing up to 137 billion in EU funds* [Wysiłki Polski na rzecz przywrócenia praworządności otwierają drogę do uzyskania do 137 mld euro z funduszy UE]. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1222
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (2020). *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – dokument przyjęty przez Radę Ministrów*. <https://www.gov.pl/web/edukacja/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow>
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (2024). *Rada Dyrektorów Szkół i Placówek Szkolnictwa Branżowego*. <https://www.gov.pl/web/edukacja/rada-dyrektorow-szkol-i-placowek-szkolnictwa-branzowego2>
- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (2017). *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*. <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2023a). *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2022 r.* <https://www.gov.pl/attachment/1ef3a17b-7ae9-4951-a2b0-c8b024b65f5a>
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2023b). *Krajowy plan działania na rzecz zatrudnienia 2023*. <https://www.gov.pl/web/rodzina/krajowy-plan-dzialan-na-rzecz-zatrudnienia2>
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2023c). *Nasz rynek pracy od lat boryka się z niedoborami kadrowymi i dlatego napływ cudzoziemców nie powoduje wzrostu bezrobocia wśród Polaków*. <https://www.gov.pl/web/rodzina/nasz-rynek-pracy-od-lat-boryka-sie-z-niedoborami-kadrowymi-i-dlatego-naplyw-cudzoziemcow-nie-powoduje-wzrostu-bezrobocia-wsrod-polakow>
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2023d). *Przygotowanie zawodowe dorosłych*. <https://psz.praca.gov.pl/-/14243-przygotowanie-zawodowe-doroslych>
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2024a). *Bezrobocie rejestrowane w Polsce – raport za 2023 rok*. <https://psz.praca.gov.pl/-/24215474-bezrobocie-rejestrowane-w-polsce-raport-za-2023-rok>
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2024b). *Informacje o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy*. <https://www.gov.pl/web/rodzina/przychodyiwydatkifp>
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (2022). *Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności*. <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/krajowy-planu-odbudowy-i-zwiekszania-odpornosci>
- Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 września 2019 r. w sprawie wykazu zawodów szkolnictwa branżowego o szczególnym znaczeniu dla kultury i dziedzictwa narodowego. M.P. z 2019 r., poz. 857.* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190000857>
- OECD (2019). *OECD Skills Strategy Poland. Assessment and Recommendations* [Strategia umiejętności OECD: Polska: Ocena i zalecenia]. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-skills-strategy-poland_b377fbcc-en.html

- OECD (2023). *Education at a Glance 2023. Country Note. Poland* [Edukacja w skrócie 2023. Notatka krajowa. Polska]. https://gpseducation.oecd.org/Content/EAGCountryNotes/EAG2023_CN_POL_pdf.pdf
- Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej (2005). *Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych*. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 255(22), 22–142. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj>
- PARP (2024a). *Konkurs na powierzenie organizacji i prowadzenie sektorowych rad ds. kompetencji*. <https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/konkurs-na-powierzenie-organizacji-i-prowadzenia-sektorowych-rad-ds-kompetencji>
- PARP (2024b). *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2024*. <https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/raport-o-stanie-sektora-malych-i-srednich-przedsiębiorstw-w-polsce-2024>
- Petelewicz, M., Pieńkosz, J., Piotrowska, K., Sobestjański, K., Stankowska, J. (2023). *Uwarunkowania uczenia się w dorosłości. Raport z badania „Uczenie się dorosłych Polaków”*. Instytut Badań Edukacyjnych. <https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/Uwarunkowania-uczenia-sie-w-doroslosci-5.07.pdf>
- Pierwieniecka, R., Wasilewska, O. (2020). *Międzynarodowa mobilność uczniów w ramach praktycznej nauki zawodu: mobilność długoterminowa. Polska. Seria analiz tematycznych Cedefop ReferNet*. https://www.cedefop.europa.eu/files/international_mobility_apprenticeship_poland_cedefop_refernet_polish.pdf
- Rada Unii Europejskiej (2020). *Zalecenie Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności*. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2020/C 417/01. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1606987593071&uri=CELEX%3A32020H1202%2801%29>
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie profilowania pomocy dla bezrobotnego. Dz.U. z 2014 r., poz. 631. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140000631>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. Dz.U. z 2017 r., poz. 2395. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170002395>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego. Dz.U. z 2019 r., poz. 325. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190000325>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu. Dz.U. z 2019 r., poz. 391 ze zm. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190000391>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie akredytacji kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych. Dz.U. z 2019 r., poz. 1692. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001692>
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 lipca 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagrodzenia. Dz.U. z 2023 r., poz. 1348. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230001348>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli. Dz.U. z 2023 r., poz. 2102. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002102>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne

- zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Dz.U. z 2024 r., poz. 144. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000144>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (2019). *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030*. <https://www.gov.pl/web/ia/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-2030-srkl2030>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (2023). *Program Dostępność Plus 2018–2025 a cyfryzacja*. <https://www.gov.pl/web/popcwsparcie/program-dostepnosc-plus-2018-2025-a-cyfryzacja>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (2024a). *Aktywna tablica 2024. Rusza nabór wniosków do Programu*. <https://www.gov.pl/web/edukacja/aktywna-tablica-2024>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (2024b). *Uczestnicy kwalifikacyjnych kursów zawodowych w roku szkolnym 2023/2024*. <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1617,uczniowie-wedlug-zawodow/resource/57352,uczestnicy-kwalifikacyjnych-kursow-zawodowych-w-roku-szkolnym-20232024/table>
- Unia Europejska (2025). *Profil kraju: Polska*. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/poland_pl
- Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030*. M.P. z 2021 r., poz. 218. <https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218>
- Urząd Publikacji Unii Europejskiej (2021). *Deklaracja z Osnabrück w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego jako czynnika odbudowy i sprawiedliwego przechodzenia na gospodarkę cyfrową i ekologiczną*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f731da19-6d0b-11ec-9136-01aa75ed71a1/language-en>
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Dz.U. z 1982 r., Nr 3, poz. 19. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19820030019>
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dz.U. z 2004 r., Nr 99, poz. 1001. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040991001>
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Dz.U. z 2005 r., Nr 17, poz. 141. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20050170141/U/D20050141Lj.pdf>
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Dz.U. z 2017 r., poz. 59. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170000059>
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. z 2018 r., poz. 2245. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002245>
- Ustawa z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Dz.U. z 2021 r., poz. 78. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000078>
- Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego. Dz.U. z 2015 r., poz. 1240. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001240>
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Dz.U. z 2015 r. poz. 64. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20160000064>
- World Bank Group (2022). *World Development Indicators* [Wskaźniki rozwoju światowego]. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Dziennik

Urzędowy Unii Europejskiej, C 155, 8.7.2009. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=celex%3A32008H0506%2801%29>

Związek Rzemiosła Polskiego (2024). *Raport z wyników działalności oświatowej za rok 2023*. <https://zrp.pl/dzialalnosc-zrp/oswiata-zawodowa/egzaminy/raporty-z-wynikow-dzialalnosci-oswiatowej/>

Dalsze źródła informacji

[URL dostęp: 18.11.2024 r.]

Bank Polski (2024). Wielkie nadzieje. *Perspektywy gospodarcze na 2024*. <https://centrumanaliz.pkobp.pl/makroekonomia/perspektywy-gospodarcze-na-2024-wielkie-nadzieje>

Cedefop (2020). *Financing adult learning overview 2020*. [Finansowanie edukacji dorosłych. Przegląd 2020]. <https://www.cedefop.europa.eu/files/financing-adult-learning-overview-2020-pl.pdf>

Cedefop (2021). *Spotlight on VET, 2020 compilation – Vocational education and training systems in Europe* [Zestawienie 2020: systemy kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie]. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e08525d2-f4cc-11eb-aeb9-01aa75ed71a1/language-en>

Cedefop (2023). *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Poland* [Spis systemów i praktyk poradnictwa w zakresie kształcenia przez całe życie – Polska]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-poland-0>

Cedefop (2023). *National qualifications frameworks (NQF) online tool* [Europejski wykaz krajowych ram kwalifikacji]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool/countries/poland-2022>

Cedefop (2023). *Skills anticipation in Poland (2023 Update)* [Przewidywania dotyczące umiejętności w Polsce (aktualizacja 2023)]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/data-insights/skills-anticipation-poland-2023-update>

Cedefop, Sancha Gonzalo, I. (2024). *Vocational education and training – Policy briefs 2023 – Poland* [Kształcenie i szkolenie zawodowe: podsumowanie polityki do 2023 r. – Polska]. Urząd Publikacji Unii Europejskiej. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d7450b42-2232-11ef-a251-01aa75ed71a1/language-en>

Gmaj I., Grzeszczak J., Kwiatosz, K., Pierwieniecka R., Walicka S. (2019). *The validation of non-formal and informal learning in Poland. Implementation of the 2012 Council Recommendation* [Raport o walidacji efektów uczenia się w Polsce – stan na 2019 rok]. Instytut Badań Edukacyjnych. https://kwalifikacje.edu.pl/wp-content/uploads/publikacje/PDF/Raport-o-walidacji-efektow-uczenia-sie-w-Polsce_pop.pdf

Komisja Europejska (2022). *Erasmus+ annual report 2021* [Sprawozdanie roczne Erasmus+ 2021 – załącznik]. Urząd Publikacji Unii Europejskiej. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ff16650b-7b6e-11ed-9887-01aa75ed71a1/language-en>

Komisja Europejska (2023). *Erasmus+ annual report 2022* [Sprawozdanie roczne Erasmus+ 2021 – załącznik]. Urząd Publikacji Unii Europejskiej. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9020d5f5-8f3a-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/language-en>

Ministerstwo Edukacji Narodowej (2022). *Plan działań w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022–2025*. <https://www.gov.pl/web/edukacja/plan-dzialan-w-zakresie-ksztalcenia-i-szkolenia-zawodowego-na-lata-2022-2025-1>

- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2023). *Informacja o wysokości środków, wytyczne oraz priorytety wydatkowania KFS na 2024 rok*. <https://psz.praca.gov.pl/kfs-2024>
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 stycznia 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Dz.U. z 2023 r., poz. 334. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000334>
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 kwietnia 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty. Dz.U. z 2024 r., poz. 750. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000750>
- Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 24 stycznia 2024 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. M.P. z 2024 r., poz. 85. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20240000085>
- OECD (2023). *OECD Economic Surveys: Poland 2023 [Badania gospodarcze OECD: Polska 2023]*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-poland-2023_6fc99a4b-en.html
- PARP (2023). *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2023*. <https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/raport-o-stanie-sektora-malych-i-srednich-przedsiębiorstw-w-polsce-2023>
- PARP (2024). *Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Aktualne trendy i wyniki badań (marzec 2024)*. <https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/rynek-pracy-edukacja-kompetencje-aktualne-trendy-i-wyniki-badan-marzec-2024-1>
- ReferNet Polska, Cedefop (2022). *Poland: first findings of the secondary school graduate monitoring. National news on VET [Polska: pierwsze wyniki monitoringu absolwentów szkół średnich. Wiadomości krajowe na temat kształcenia i szkolenia zawodowego]*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/poland-first-findings-secondary-school-graduate-monitoring>
- ReferNet Polska, Cedefop (2022). *Poland's VET Action Plan 2022–2025 [Polski plan działania na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022–2025]*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/polands-vet-action-plan-2022-25>
- ReferNet Polska, Cedefop (2022). *Poland: the country's response to the crisis in Ukraine. National news on VET [Polska: odpowiedź kraju na kryzys na Ukrainie. Wiadomości krajowe na temat kształcenia i szkolenia zawodowego]*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/poland-countrys-response-crisis-ukraine>
- ReferNet Polska, Cedefop (2023). *Poland: Badge+, testing new tool for digital badges. National news on VET [Odznaka+, testowanie nowego narzędzia do odznak cyfrowych. Wiadomości krajowe na temat kształcenia i szkolenia zawodowego]*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/poland-badge-testing-new-tool-digital-badges>
- ReferNet Polska, Cedefop (2023). *Poland: new entrants in top occupations most in-demand. National news on VET [Polska: nowi pracownicy na stanowiskach, na których jest największe zapotrzebowanie. Wiadomości krajowe na temat kształcenia i szkolenia zawodowego]*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/poland-new-entrants-top-occupations-most-demand>
- ReferNet Polska, Cedefop (2023). *Poland: upskilling pathways for adults with low basic skills. National news on VET [Polska: ścieżki podnoszenia kwalifikacji dla dorosłych o niskich umiejętnościach podstawowych. Wiadomości krajowe na temat kształcenia i szkolenia zawodowego]*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/poland-upskilling-pathways-adults-low-basic-skills>
- ReferNet Polska, Cedefop (2024). *Poland: skilling teachers to improve diverse learners' access to learning. National news on VET [Polska: doskonalenie umiejętności nauczycieli w zakresie poprawy dostępu zróżnicowanych grup uczniów do nauki. Wiadomości krajowe na temat*

kształcenia i szkolenia zawodowego]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/poland-skilling-teachers-improve-diverse-learners-access-learning>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 września 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego. Dz.U. z 2021 r., poz. 1618. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001618>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 12 stycznia 2022 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze handel. Dz.U. z 2022 r., poz. 310. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000310>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw. Dz.U. z 2022 r., poz. 573. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000573>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego. Dz.U. z 2022 r., poz. 1109. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001109>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia. Dz.U. z 2022 r., poz. 1705. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001705>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o uzyskanie dyplomu zawodowego albo dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Dz.U. z 2022 r., poz. 1735. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001735>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. Dz.U. z 2022 r., poz. 2103. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220002103>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 18 stycznia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego. Dz.U. z 2023 r., poz. 183. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000183>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia. Dz.U. z 2023 r., poz. 314. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000314>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policyjnej. Dz.U. z 2023 r., poz. 312. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000312>

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach. Dz.U. z 2017 r., poz. 860. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdU20170000860>

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań wobec szkół i placówek. Dz.U. z 2019 r. poz. 1575. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001575>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2019 r. w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe. Dz.U. z 2019 r. poz. 1653. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001653>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu zawodowego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie. Dz.U. z 2019 r. poz. 1707. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001707>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 grudnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych. Dz.U. z 2019 r., poz. 2468. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190002468>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 czerwca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół. Dz.U. z 2020 r., poz. 1008. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001008>
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2021 r. w sprawie informacji przekazywanych koordynatorowi systemu uznawania kwalifikacji zawodowych w zawodach regulowanych i działalności regulowanych w Rzeczypospolitej Polskiej przez właściwe organy. Dz.U. z 2021 r., poz. 580. <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2021/0580>
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 października 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020–2024 – „Aktywna Tablica”. Dz.U. z 2020 r., poz. 1883. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001883>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (2020). *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – dokument przyjęty przez Radę Ministrów*. <https://www.gov.pl/web/edukacja/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow>
- Stępnikowski, A. (2024). Greening apprenticeships: Poland. National news on VET [Ekologiczne praktyki zawodowe: Polska]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/greening-apprenticeships-poland>
- Uchwała nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.). M.P. z 2022 r., poz. 767. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20220000767>
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. z 1991 r., poz. 750. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19910950425>
- Ustawa z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. z 2020 r., poz. 4. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000004>
- Ustawa z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Dz.U. z 2020 r., poz. 78. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000078>
- Ustawa z dnia 23 lipca 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Dz.U. z 2015 r., poz. 1630. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001630>

Zintegrowany System Kwalifikacji (b.d.). *Walidacja*. <https://kwalifikacje.edu.pl/baza-wiedzy/skorzystaj-z-zintegrowanego-systemu-kwalifikacji-zsk/walidacja/?lang=en>

Strony internetowe i bazy danych

[Branżowe Centra Umiejętności](#)

Cedefop. European database on apprenticeship schemes. Poland [[Cedefop. Europejska baza danych dotycząca programów praktyk zawodowych: Polska](#)] [baza danych].

Cedefop. Key indicators on VET [[Cedefop. Kluczowe wskaźniki dotyczące kształcenia i szkolenia zawodowego](#)] [narzędzie online].

Cedefop. National qualifications frameworks (NQF) online tool [[Cedefop. Krajowe ramy kwalifikacji \(KRK\) – narzędzie online](#)] [baza danych].

Cedefop. Skills intelligence [[Cedefop. Inteligencja w zakresie umiejętności](#)] [baza danych].

[Centralna Komisja Egzaminacyjna](#)

[ePraca](#)

[EQAVET](#)

[Europass](#)

[Euroguidance Network](#)

[Euroguidance Polska](#)

European Commission. Digital Economy and Society Index (DESI) 2022 [[Komisja Europejska. Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego \(DESI\) 2022](#)].

Eurostat. Country facts [[Fakty dotyczące kraju](#)].

[Fundusz Pracy](#)

[Główny Urząd Statystyczny](#)

[Koordynatorzy Kuratorów Oświaty ds. kształcenia zawodowego](#)

[Krajowy Fundusz Szkoleniowy](#)

[Ministerstwo Edukacji Narodowej](#)

[Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego](#)

[Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej](#)

[Ochotnicze Hufce Pracy](#)

[Odznaka+ aplikacja](#)

[Ośrodek Rozwoju Edukacji](#)

[PARP Centrum Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw](#)

[Program Dostępność Plus](#)

[Program Funduszy Europejskich w Polsce](#)

[Publiczne Służby Zatrudnienia](#)

[Punkt Koordynacyjny ds. Polskiej i Europejskiej Ramy Kwalifikacji](#)

Regulated Professions Database [[Baza danych zawodów regulowanych](#)]

[ReferNet Polska](#)

[Rejestr instytucji szkoleniowych](#)

[Sektorowe Ramy Kwalifikacji](#)

[System monitoringu karier absolwentów](#)

[System Rad ds. Kompetencji](#)

European Union. EU countries. Poland [[Unia Europejska. Profil kraju: Polska](#)]

[Zespół Ekspertów ds. Kształcenia i Szkolenia Zawodowego \(EVET\)](#)

[Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji Narodowej](#)

[ZSK](#)

Kształcenie i szkolenie zawodowe w

Polsce

Krótki opis systemu

Niniejszy krótki opis systemu kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) w Polsce przedstawia jego charakterystyczne cechy, a także wskazuje na najważniejsze kierunki rozwoju oraz wyzwania stojące przed systemem. W Polsce kształcenie i szkolenie zawodowe jest realizowane na poziomie ponadpodstawowym, policealnym i wyższym zawodowym, zarówno dla młodzieży, jak i dorosłych, z możliwością uczestnictwa w różnych formach uczenia się w miejscu pracy – w trakcie nauki lub po jej zakończeniu.

Kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadające im programy kształcenia są powiązane z klasyfikacją zawodów szkolnictwa branżowego. Każdy zawód może obejmować jedną lub więcej kwalifikacji. Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK) opisuje i rejestruje kwalifikacje uzyskiwane zarówno w systemie oświaty, jak i poza nim. Napływ uchodźców w wyniku konfliktu zbrojnego w Ukrainie nasilił istniejące już wyzwania, takie jak niedopasowanie kompetencji i niedobory umiejętności na rynku pracy. Polska koncentruje swoje działania na zwiększeniu atrakcyjności kształcenia zawodowego i wzroście liczby uczniów uczestniczących w programach VET.

Wśród podejmowanych działań znajdują się m.in.: rozwijanie uczenia się w miejscu pracy, tworzenie elastycznych ścieżek edukacyjnych oraz dostosowywanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.

4221 PL – TI-01-25-002-PL-N – doi:10.2801/9042925

CEDEFOP

European Centre for the Development
of Vocational Training

Europa 123, 570 01 Saloniki (Pylea), GRECJA

Pocztą: Cedefop, Service Post, 570 01 Thermi, GRECJA

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, Email: info@cedefop.europa.eu

Odwiedź nasz portal www.cedefop.europa.eu

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej